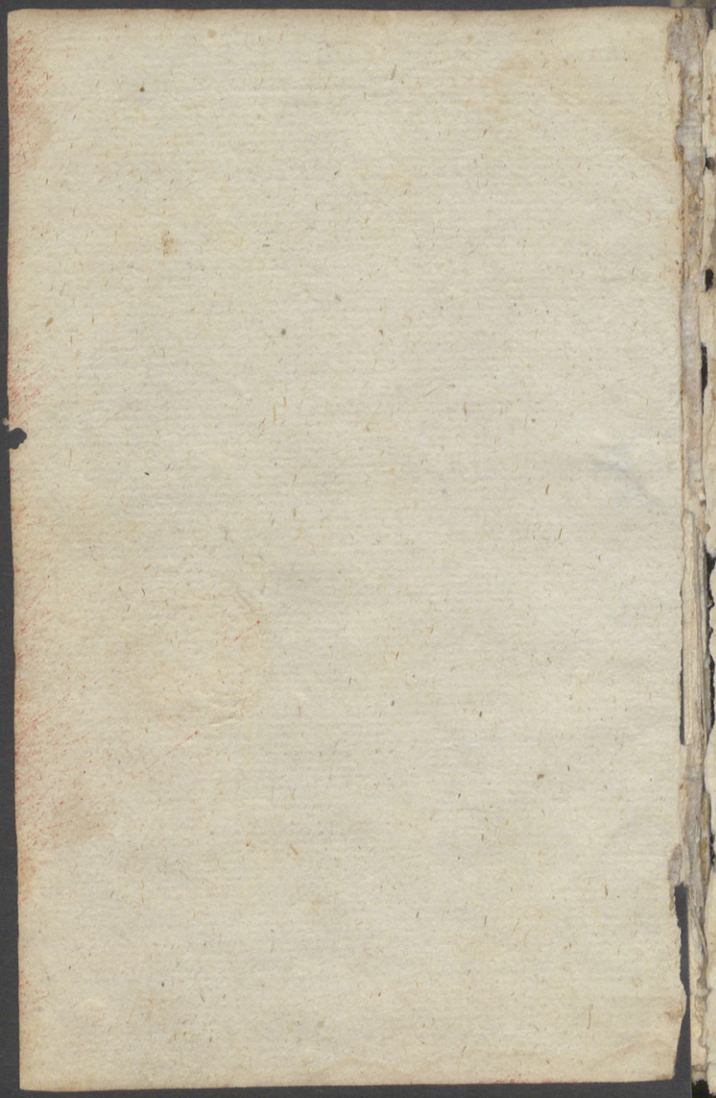

752853

752853

Stake, kill.

Man. Poiray.

DE SARC
ENDA ECCLESIAE
CONCORDIA, DE QVE SEDAN-
dis opinionum diffidēs, cum alijs
nonnullis lectu dignis.

*Libellus hoc feracissimo sectarum seculo pijs homi-
nibus, & pacis amatoribus utilis, ac salutaris.*

PER D. ERAS. ROTER.

Philippus Jacobus
Ecclesiast. IIII.

1808.
Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos
tuos, & opprimens subiectos tibi.

Accessit nunc primùm cum interpretatione Græ-
corum, quæ interseruntur passim, Index eo-
rum quoque, quæ præcipua hîc ab au-
thore tractantur.

Coloniae Ioan. Gymnicus excudebat,
Anno M. D. XLIII.

HIERONYMVS.

NON altera Romanæ urbis Ec-
clesia, altera totius orbis existi-
manda est. Et Gallia, & Britannia, &
Persis, & Oriens, & India, & omnes
Barbaræ nationes unum CHR I-
S T V M adorant, unam ob-
seruant ueritatis re-
gulam.

DES ERASMVS RO

TERODAMVS CLARISS. VI-

ro Iulio Pflug. S. D.

Vantopere te pigeat horum semper in peius gliscentium dissidi-
rū, quantoq; pectoris ardore suspires pijs omnibus optabile Ec-
clesiæ concordia, Iuli uir orna-
tissime, satis arguunt tot tuæ ad
me epistolæ, semper eandē occidentes canilenā, ma-
gnāq; instātia efflagitātes, ut huius tēpestatis me se-
datorē præbeam: quod quū tu nihilò uerecundiùs fa-
cias, q̄ si iubeas Pygmæum Atlantis uice, sustinere cœ-
lum. tamen à me nullam admittis excusationem. Erras
tu quidem, mi Iuli, uehementer ignorantia mei: uerū
hic error quō maior est, hōc magis declarat insignem
tuam pietatem erga Dei domum, in qua tu non infimū
tenes locum: tenesq; ob eximias uirtutes tuas meritissi-
mo: quibus hōc decentiùs ornaris, quòd hinc nullum
omnino tollis supercilium, sed agnoscis Domini muni-
ficentiam. quales uiros si multos haberet Respub. Chri-
stiana, aut hi tumultus non extitissent, aut iam pridem
essent consopiti. Ipse uerò sic inter sacrum, ut aiunt, et
saxum constrictus, ut quod flagitas nec recusare per
te liceat, nec ex me præstare ualeam, medium quiddam

repperi, quo te post hac utar aliquantò placatiore.
Tractavi psalmum lxxxiiij. in quo diuinus ille spiritus
mirè nobis commendat Ecclesie concordiam. Non pa-
rùm iuuat hortator in hoc sanè negociorum genere,
in quo bona pars facti est, propensa uoluntas, cui nun-
quam deesse solet benigni numinis præsidium. Quòd
si CHRISTVS & illud largiri dignetur, ut ecclesia-
stica pacis amor, quo tu tam insigniter flagras, omni-
um animos corripiat, breui futurum est, ut nec tu fla-
gitando, nec ego recusando sumam inanem operã, sed
uterq; alteri gratulemur. Verùm à psalmo
non te remorabor diutiùs. Fribur-
gi prid. Calend. Aug. An-
no M. D. XXXIII.

DES^S ERASMI R^O
TERODAMI DE AMABILI
Ecclesiæ concordia liber.

Salmum octogesimum tertium ob id selegimus enarrandum, quòd in eo spiritus sanctus, multis argumentis magnaq; tum euidencia tū uehementia, nobis speciosam illā ac beatam Ecclesiæ concordiam cōmendat. qui sermo quum omni tempore salutaris est atq; utilis, tum uerò hoc sæculo sectarum feracissimo uidetur ita necessarius, ut nō alio magis. Quisquis igitur diligit pacem illā, quæ iuxta beatum Paulum exuperat omnē sensum, quæq; sola custodit, & ab omnibus malis tuetur corda & corpora nostra in pacificatore IESV CHRISTO domino nostro, ad hanc auditionem aures animosq; attentos adferat. Titulus nonnihil habet scrupulorū, sed his quanta poterimus breuitate discussis, ad pulcherrimi simul & amoenissimi spectaculi contemplationem alacriores ingrediemur.

Titulus igitur in codicibus nonnihil uariat, siue id accidit scribarum studio, siue sermonis Hebraici ambiguitas hęc nobis peperit uarietatem. Septuaginta sic reddidère: In finem pro torcularibus filijs Coræ psal-

mus. Hieronymus hoc pacto: Vincenti pro torcularibus filiorum Coræ Psalmus.

Quum audis In finem, intellige psalmum tractare de CHRISTO, qui finis, hoc est, perfectio lēgis est omnī credenti. Nulla est enim uera perfectaq; iusticia, nisi per fiduciam synceram erga illum, qui solus fide purificat corda mortalium. Quū audis Vincenti, siue Pro uictoria, protinus in mentē tibi ueniat illud Paulinum, Neminem adsequi beatam illam coronam gloriæ nunquam marcescentis, nisi qui legitimè certauerit. Quidam ex Hebræi sermonis peritia submonuit pro Vincenti, potuisse uerti, Effundenti sanguinem, ut nō leuem & incruentam pugnam, sed acre præliū, & ut Græci dicunt ἄσπονδον πόλεμον intelligas. Quum enim qui huic militant mundo toties sua corpora telis hostium obijciant, suamq; uitam ambigui Martis aleæ committant, ut supplicationē, ouationem, aut etiam triumphum adsequantur, eumq; ridiculū uerius ac ludicrum, quàm speciosum, quem nemo uir grauis absque risu uidere posset, cuius uniuersa pompa uno circumagitur die, quid non facient CHRISTI milites, ut æternum illum triumphum adsequantur in cœlis? Quanta nunc est gloria martyrū, qui suum effundendo sanguinem, per fidem uicerunt regna, operati sunt iusticiam, & adepti sunt beatas promissiones? Quorum encomia per uniuersum resonant orbem, &

ange

Rom. 10

Heb. 11.

angelis adplaudentibus sempiternum cum duce suo
 CHRISTO triumphū agunt in cœlesti Hierosolyma:
 Quanquā & hi, qui Paulo auscultantes amore CHRI
 STI mortificant membra sua, quæ sunt super terram,
 libidinem, auaritiam, iracundiam, aliosq; id genus ad-
 fectus, spiritui reluctari solitos, nō incruento bello uin-
 cūt satanā. Iam & in ipso psalmo fit mētio tabernacu-
 lorum, siue tentoriorum, quod militiæ uerbū est. Por-
 rō, quod in titulo additur, Pro torcularibus, nonnihil
 torfit Diuum Augustinū, eo quòd in psalmo nulla fiat
 torcularium mentio. Itaque confugit ad allegoriam.
 Verū animaduertere poterat Psalmorū titulos in-
 terdum indicare argumentū ex historia, uelut in Psal-
 mum 35. Psalmus Dauid cū mutauit uultum suum co-
 ram Abimelech, & dimisit eum & abiit. Interdum diē
 festum quo decantari solet, uelut psalmi 91. titulum
 habet, Psalmus cantici in die Sabbati. 92. Laus canti-
 ci Dauid in die ante Sabbatum. 93. Psalmus Dauid
 quarta Sabbati. Nec oportet historicum sensum reiij-
 cere, quō locus fiat allegoriæ, quum ille sit huius basis
 & fundamentum, qui cognitus facit, ut aptius tracte-
 tur intelligentia retrusior ac mystica. Itaque titulus
 propheticus quum addit, Pro torcularibus, indicat
 mensem septimum, qui apud nos September est. Nam
 prisca à mense Martio quum sol ingreditur Arietem
 faciebant anni initium; & ab hoc numerantibus, quo-

niam quintus erat is, qui post dictus est Iulius, Quintilis appellabatur, & huic succedens Augustus, Sextilis, ac ceteri item usque ad Decembrem, ex ordine sortiti sunt nomen. Quoniam autem mense Septembri uindemiæ tēpus est, significantius erat, & ad mysterium adcomodatius, dicere, PRO TORCVLARIBVS q̄ mense septimo. Sic Horatius initium ueris indicās, nō inamœna figura dixit, Zephyris & hirundine prima. Simul autem indicantur dies festi, quibus hoc canendi certamen inter prophetas celebrabatur. Hinc est quod aliquot psalmorum titulus habet mentionem Liliorum siue Rosarum, uernum tempus indicans, & eius temporis festa. Nā quum Iudæis tria fuerint festa præcipua, Pascha, in memoriam prodigiosæ transmissi maris, & Pentecostes, in memoriam lēgis in monte Sinai latæ ac receptæ, & Tabernaculorum, de quo mox dicemus: Primum incidebat in ueris initium, Secundum in uer iam adultum, Tertium in autumnum. Nam septimi mensis die 15. festum erat Scenopegiorum, à figendis tabernaculis dictum. Septem enim diebus iuebantur commorari in tabernaculis in memoriam ueteris historiæ, quod ex Aegypto profugi, per uastam & horridam solitudinem peregrinantes annis quadraginta habitarent in tentorijs, Deo uiam monstrāte, nocte per columnam igneam, interdiu per columnam nubilam, cuius interim beneficio, nec potius

sus nec cibus illis defuit, nec uestes aut calciamēta de-
 trita sunt. Quo tēpore & templum ipsum erat taber-
 naculum, mansitq; donec Solomon extrueret illud tem-
 plum Hierosolymis, ipsis etiam ethnicis uenerabile.
 Huius tam benignæ numinis prouidentiae ne uel ipsi
 possent obliuisci, uel ad eorum posteros nō perueniret
 tanti miraculi notitia, iussi sunt quotannis circa uin-
 demiae tempus Tabernaculorum festum agere per dies
 octo, idq; mense Septimo: qui quodammodo sic in men-
 sibus est, Sabbatum, quemadmodum in diebus dies se-
 ptimus, in annis septimus annus: qui terris quoque su-
 um dabat ocium, in annorum hebdomadibus, Iubileus
 septem annorum complectens hebdomadas. Ex his er-
 go Septimi mensis octo diebus primus erat Sabbatum,
 utpote tertiæ hebdomadis initium, & item Octauus
 quartæ hebdomadis initium. Vterque iciunio & ocio
 peragebatur. Cæteri, qui inter hos intercedebant, sa-
 crificijs, hymnis, gratiarum actione & gaudijs solen-
 nibus trāsgebantur. Octauus tamē dies uelut noui fe-
 sti principiū erat, uidelicet cœtus siue collectæ, quod
 tum præter impendia sacrificiorum ac donorum non-
 nihil à singulis colligeretur, in sumptus tabernaculi.
 His de rebus tractatur Leuit. 23. & Numerorum 29.
 Proinde quanquam in titulo non est expressa mentio
 tabernaculorū, est tamen tacitè cōprehensa, designato
 mense, quo Scenopegiorum festum celebrabatur col-

lectis iam omnibus terræ frugibus. Mensis autem ille
 ferme totus festis & sacrificijs peragebatur, quo si-
 mul & Leuitis prouideretur, & populus agnosceret
 se, quidquid terra produceret, diuinæ munificentiae ac
 ceptum ferre debere: ut nec ad luxum abuterentur, si
 quando annonæ prouenisset largior, nec desponderent
 animum, si quis annus extitisset sterilior, ab ipsis admo-
 niti tabernaculis, quòd quum per steriles arenas ac si-
 tientes facerent iter, dominus non passus sit illis quid
 quam deesse, sed manna demiserit è cœlo, aquam effu-
 derit è petra. Nam quî fieri possit, ut qui sic uestit agre-
 stia lilia, qui pabulum suppeditat passerculis, sinat fa-
 mulos suos egere necessarijs, præsertim quum piorum
 sobrietas paucissimis sit contenta? Quò turpius est,
 quòd hodie Christiani quidam, ubi diuina benignitas
 uberiores annonas effudit, non ad gratiarum actio-
 nem, non ad liberalitatem in sacerdotes & pauperes,
 sed ad lasciuiam, luxum ac libidinem conuertuntur.
 Contrà, si paulò malignior fuerit prouentus, obli-
 ti superioris abundantiae, ac de futura diffidetes, intendunt
 rerum precia, contrahunt manus in egenos, accidunt
 quod debetur sacerdotibus, frustrantur creditores.
 Quantò dignius erat ijs, qui Christi titulo gloriantur,
 ut quò parcior fuerit anni prouetus, hoc effusior esset
 diuitum in pauperes benignitas? Non enim DEVS in
 hoc dedit messcm uberiores, ut in tuis horreis frumen-

ta computrescerent, sed ut quod superest, in usus pauperum dispensaretur. Ita fieret, ut superiore fertilitate uideare non indignus, & in sequentibus annis maiorem DOMINI liberalitatē promerearis. Porro festum illud tabernaculorū, quod olim à Iudæis celebrabatur, ΤΥΠΙΚΩΣ designasse celebritatē Ecclesiæ catholice non obscure declarat propheta Zacharias capite 14. Erit ruina, qua percutiet dominus omnes gentes, quæ non adscenderunt ad celebrandā festiuitatem Tabernaculorum. In eodē capite fit mentio torcularium, ut huius psalmi argumētum ex eo propheta loco sumptum uideri possit. Illud uigilanter adnotatum est ab Hieronymo, tres esse psalmos, quorum titulus meminit torcularium. Octauus, qui inscribitur David. Octogesima, qui inscribitur Asaph, & hic octogesima tertius, qui inscribitur filijs Core. Quibus & hoc commune est, quod omnes meminerunt uictoriæ. Ogdoas autem resurrectionis gloriæ dicata est. Hic est enim dies quem fecit dominus à mortuis resurgens, in quo iubemur letari & exultare tripudijs spiritualibus. Nam ubi resurrectio, ibi uita est: uita autem est innocentia, quemadmodum peccatum mors. Primus igitur dies plausibilis erat hominis ad imaginem DEI conditi, de quo tractat psalmus octauus, ostendens hominem ita conditum, ut angelis esset proximus. Secundus erat hominis per legem ad innocentiam reuocati,

quod.

quod indicat Ogdoas decies multiplicata, decalogum figurans. Hic tertius ostendit hominem per Euangelij gratiam eò perfectionis euectum, ut licet corpore degeret in terris, per fidem tamen ac spem conuersationem haberet in cœlis. Eoq; decem Ogdoadibus additur ternio, quòd per Euangelicam lucem mundus uniuersus cognouit dilucidè mysterium sacræ Triadis. Patrē nouerant & Iudæi, sed posteaquam filius adsumpta natura humana in terris uisus est, & cum hominibus uersatus est, moxq; receptus in cœlum, emisso cœlitus spiritu innouante linguas ac mentes omnium, tum demum dilucidè mundus agnouit, in tribus personis unū DEVM, & in eadem natura diuina tres personas, patrem & filium & spiritum sanctum. Quoniam autem gentes solent uindemias prophanis & impijs ritibus in honorem ridiculi Bacchi celebrare, in compositis ludis, indecoris saltationibus, & obscœnis uerbis lasciuientes, cuius insanie dolemus in hodiernum usq; diē nonnulla conspici uestigia: Moses publicam lætitiā ad religiosam gratiarum actionem, petulantes motus ad propheticas saltationes (nam & Dauid in honorem DEI ante arcam saltasse legitur) impios hymnos, & impudicos sermones ad mysticos psalmos conuertit, effecitq; ut impurus cultus, quem aliæ nationes demonibus exhibebant, in ueri DEI cultum uerteretur. Habebant & gentes in his festis sua certamina, in quibus homi

homines parùm sobrijs, facie fecibus oblita de plaustris
 ridicula carmina iaciebant: uictori præmium erat hir-
 cus, dignum ut aiunt patella operculū . Hic inter pro-
 phetas erat certamen, plenum religionis ac reuerentiæ.
 Vndè psalmi complures in titulis habent, Pro uictoria.
 Tale certamen & Apostolorum temporibus erat
 in cœtibus Christianorum . Vnus loquebatur linguis,
 plures, propheta officio fungebantur. Nec hîc ferue-
 bat indecora comentio, sed si cui alteri fuisset reuela-
 tum, prior tacebat. Nec uictus sibi displicebat, sed gra-
 tias agebat spiritui, qui per alium hoc docere uoluit,
 quod ipsum fugerat . Nec uictor efferebatur animo,
 sciens totum hoc esse diuini spiritus energiã, qui cuiq;
 diuidebat sua dona prout uolebat. Tale canendi psal-
 tandiq; certamen erat inter hos prophetas. Hoc exem-
 plo nos erudimur, ut siue laboramus, & adfligimur
 aduersis, siue rebus prosperioribus delinimur, omnia in
 gloriam DEI faciamus . Nunc complures Christiani
 tantùm in morbis, bellis, alijs ue periculis DEVM
 inuocant, & ita distinguunt tempora, ut tristia secent
 DEO, letiora tribuant satanæ . In funere charorum
 uideas aliquã pietatis speciem, in nuptijs, in uictorijs,
 in conuiujs nullum Christianæ mentis uestigium. Ex-
 istimant abundè satisfactum DEO, si per tempus qua-
 dragesimæ paulò uiuant seueriùs. sed imminente qua-
 dragesimæ, quàm irreligiosa licentiâ: rursus exacta ea,
 ferijs

ferijs Paschalibus, quanta auiditate reditur ad intermissas uoluptates? Atqui decebat Christiana gaudia non minus habere religionis, quàm luctum. Quàm diu uersamur in his tabernaculis, sunt uariæ rerum uices. Est tempus nascendi, & est tempus moriendi: tempus nubendi, & tempus abstinendi à nuptijs: tempus gaudendi de natis liberis, & tempus lugendi defunctos liberos. sed Christianis nullum oportet esse tempus uacuum à pietate. Sub festum diem celebretur ieiunium, sed religiosum: festus dies requirit letitiam, sed spiritualem. Illic nonnihil contristamur, sed secundùm DEVM: hic lætamur, sed coram domino. Quemadmodùm de gaudijs Euangelicis loquens Esaias cap. 9 ait: Lætantur coram te, sicut qui lætantur in messe. Bene lætantur, qui lætantur coram DEO, qui pura conscientia illi pro tristibus pariter ac lætis gratias agunt. At qui læticiæ temporibus, alicuius, temulenticiæ, turpiloquijs & scortis indulgent, coram mundo fortasse lætantur, coram DEO insaniunt. Sed his forsitan diutiùs immoramur, quàm sat est, utinam & sine causa. Absoluamus igitur tituli mysterium. Octauus Psalmus inscribitur Dauid, quæ uox Hebræis sonat manu fortē. Octogesima Asaph, quæ sonat, congregantem. Hic octogesima tertius, filijs Core, hoc est Caluarie. Iuxta sensum retrusorem, tribus nominibus idem CHRISTVS significatur. Ille condidit hominem reclusum: pa-

ter enim per filium condidit uniuersa, quæq; in coelis
 quæq; in terris. Id nemo potest nisi omnipotens. unde
 Paulus scribens Hebræis filium appellat uerbum uirtu-
 tis paternæ. Idem hominem collapsum, eoq; deiectum
 ut iam comparandus esset brutis animantibus, & simi-
 lis factus esset illis, ne dicam deterior, recollegit per le-
 gem: & donec ueniret plenitudo temporum uelut can-
 cellis inclusit. Vnde & synagogæ uocabulum, &
 Psalmus Asaph, increpando prouocat ad lègis obser-
 uationem. Israël, inquit, si audieris me, non erit in te
 DEVS recens. Denique congregatoris personam
 ipse dominus profitetur in Euangelio: Hierusalem
 Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos,
 qui missi sunt ad te, quoties uolui congregare te, si-
 cut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti?
 Tandem ubi uenit plenitudo temporis, idem factus fi-
 lius Core, in monte Caluariæ sublatus in crucem, uni-
 uersum orbem ad se congregauit, & in eodem resur-
 gens deuicto satana triumphauit. Hic fortasse scrupulus
 aliquis tanget animum lectoris, quomodo CHRIS-
 TVS filius DEI, dicatur filius Coræ. qui quum es-
 set ex Leuitis præcipuus, ambijs summum sacerdoti-
 um, & adiunctis sibi Dathan & Abiron, totam ferè
 multitudinem concitauit aduersus Mosen & Aaron,
 sicut refertur Numer. 16. Cui quotquot pertinaciter
 adhererunt, partim uiui à terra dehiscente absorpti
 sunt

sunt, partim igni cœlitus emisso, absumpti. Sed nihil absurdi habet allegoria. CHRISTVS iuxta carnē è gente Iudaica duxit originē, pertinaciter rebeli aduersus DEVM, de qua quæritur per Esaiam propheta: Extendi manus meas tota die ad populum nō credentem & contradicentem mihi. Rursum in Psalmis: Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & semper dixi: Hi errant corde. Quā pertinacem rebellionem exprobrat illis & Stephanus in Actis Apostolorum: Vos semper spiritui sancto resistitis. Cōplures autem Psalmi in titulis habēt filios Core: nec ullius tamen nomen exprimitur, quasi satis esset ad illorum laudem, dici filios Core: quum iuxta communem hominum sensum ignominia uideatur, scelerati patris & horrendo exemplo dānati cognomine designari. Quis enim sustineat appellari filius aut nepos Iudæ proditoris? Et tamen scriptura laudis gratia notat posteros Core, progenitoris nomine, cuius impietas illustravit filiorum pietatem. qui cū essent arctissimis naturæ uinculis adstricti seditionis auctori, tamen in illis adfectum naturæ uicit amor religionis. Siquidem ut est probabilis coniectura, aut auscultantes Mosi respuerunt, separaruntq; se à patre, aut sic apud illum remanserunt, ut impio proposito nequaquā adsentirentur, eoq; illo cū suis absorpto filij seruati sunt, ut legis Num. 26. nec ob patris scelus à tabernaculi ministrio

rio submoti sunt, sed honorifico lanitorum officio fun-
 cti sunt, quemadmodū refertur 1. Paralip. cap. 26. In-
 super & prophetico spiritu præcelluerunt. Ergò quū
 DEVS non imputet parentum commissa filijs, nisi fa-
 cta illorum imitentur: iniquè facit hominum vulgus,
 qui liberis non aliter exprobrat progenitorum scelus
 ac supplicium, ac si ipsi perpetrassent. Tuus, inquiūt,
 pater de peculatu conuictus, in crucem actus fuit, &
 audes hiscere? audes uenire in conspectum hominum?
 Sed pulchrius est, ex malis prognatos uirtute claros
 euadere, quàm si quis bonus nascatur ex bonis. Cete-
 rum iniquius etiam faciunt, qui filijs non scelera pa-
 rentum, sed fortunam aut calamitatem probri gratia
 obijciunt. Noui, inquiūt, patrem illius seruum, aut ui-
 di mendicum. Et qui hæc dicunt, ipsi sibi ignoscunt,
 quòd dediti uicijs, turpissimam seruitutē seruiunt sa-
 tane, quòd pauperum rapina ditescunt. EX PATRE
 SERVO NASCI NON EST TURPE, SED SER-
 VIRE LIBIDINI, AVARITIAE, CAETERIS-
 QUE VICIIS TURPISSIMUM EST. Mendicare
 panem si urgeat egestas, non est turpe, sed egenis non
 impartire necessaria, ac raptò uiuere, crimen est ex-
 probrabile. Et qui sibi ignoscunt uera propriaq; com-
 missa, proximis exprobrant alienam fortunam. Quan-
 tò DEVS sciuius erga nos? Non imputat nobis no-
 stra delicta, quorū semel pœnituit. Quod facinus exe-

crabilius, quàm fuit Core? Aut, quod supplicium detestabilius? haud illud quidem homine iudice, qui nonnunquam fallitur, sed DEO. Et tamen huius filios sermo propheticus honoris gratia progenitoris nomine signare maluit, quàm proprijs uocabulis. Similis inhumanitatis est, quòd qui ex Iudæis progeniti, à parentum impietate conuersi sunt ad ueram pietatem, contumeliæ causa uocamus Maranos, quum ea gratia plus illis honoris debeatur. Quòd si iustum maiorum uicia impingere nepotibus, undè nos prognati sumus? Non ne ex his, qui in ueri DEI contumeliis, coluerunt ligna & lapides? qui martyrum sanguinem effuderunt? Sed ad rem, Core, Dathan, Abiron & Hon, conati sunt diuidere tabernaculum, quemadmodum hæretici ac schismatici semper conati sunt Ecclesiam descindere: sed ut in illos præsens ira DEI desceiuit: ita qui moniti nolunt ab impijs sectis ac seditiosis conatibus respiscere, hos sine dubio manet gehennæ incendium. Atque in simili rerum statu, oportet omnes esse filios Core, ut nec filius contra pietatem adhæreat patri, nec frater fratri, nec uxor marito, nec gener socero, sed ab impiorum tabernaculis secedendum est, si non corpore, certè animorum dissensione: & si quid erroris per incogitantiam obrepserit, auscultemus Mosi, & moniti meliora sequamur: quo post exantlatos huius uitæ labores, in monte domini

mini bibamus mustum sempiternæ letitiæ, & concorditer uiuentes in tabernaculo DEI, quod est Ecclesia, recipiamur in cœleste tabernaculorum Ecclesiæ triumphantis. Video me in explicando titulo prolixiorẽ fuisse, quàm proposueram: ad Psalmum igitur properabimus.

Quàm dilecta tabernacula tua domine uirtutum. Abruptum huius psalmi exordium declarat impotens animi desiderium. Quod genus est & psalmi 72. Quàm bonus Israel DEVS IJS, qui recto sunt corde. Aptius est, quod legit Augustinus, Quàm amabilia, Græcè & γαπκτῶ. Nihil est pulchrius, nihil amabilius, nihil tutius aut firmitus bonorum in bonis consensu: ut contra nihil turpius, nihil abominabilius, nihil infirmitus conspiratione malorum in malum. Habent enim & impij tabernacula sua, quorum & hic psalmus meminit: & is, qui hūc proximè præcedit. Quoniam cogitauerunt unanimiter simul aduersus te testamentum disposuerunt: Tabernacula Idumæorum & Ismaelite, Moab & Agareni, Gebal & Ammon, & Amalech, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Et psalmus secundus, Principes conuenerunt in unum, aduersus dominum, & aduersus CHRISTVM eius. Sicut est unica Ecclesia, & tamen Paulus ita loquitur: Sicut in omnibus Ecclesijs doceo, senties esse multas distinctione locorum ac personarū,

unicam professione fidei, & sacramentorum commu-
 nione: ita multa leguntur tabernacula DEI, quum re-
 uera sit unicum tabernaculum uniuersos electos com-
 plectens: quoniam omnes in CHRISTO sunt idem.
 Contrà impiorum, quoniam in religione ac fidei dog-
 matibus dissentiunt, nullum est commune tabernacu-
 lum, sed impij cum impijs sic dissentiunt, ut uarijs qui-
 dem modis ac nominibus, sed tamē pari impietate dis-
 sentiant à tabernaculo DEI. Olim Græci & Romani
 deridebant Aegyptios, bouem Serapim, & Cercopi-
 thecos, atque adeò cepe pro dijs colentes, sed ipsi in-
 terim lapides ac ligna, aut in his latētes dæmones pro
 uero Deo colebant. Sic Lacedæmonij habebant sua ta-
 bernacula diuersa à tabernaculis Asianorū. Habebat
 & Gallia Druidas propriæ cuiusdam reliogionis ma-
 gistros, sed cum uera religione pugnantes. Horum ty-
 pum gessit Dathan, Abiron, & Hon. In suo quisque ta-
 bernaculo stabat paratus ad pugnam. Erant inter se
 diuisi, in hoc concordēs, ut Mosē expugnarent, quem
 admodum diuersarū gentium diuersæ religiones, inter
 se discordēs, mira tamen concordia & syncretismo
 persequēbantur Iudæos: ac post maiore conspiratio-
 ne Christianos. Hæreticorum autem dissidia figura-
 bat Core, qui non recessit à tabernaculo DEI corpo-
 re, licet animo esset seiunctissimus. Siquidem hæretici
 adfectant uideri ueræ religionis adsertores, & quem-
 admo-

admodum ille conabatur Aaron à sacris submouere; ita isti persuadere conantur catholicae doctrinae sectatores esse tyrannos & hostes Ecclesiae. Et quemadmodum unusquisque heresiarcha clamat, Hic est CHRISTVS, non isthic: ita Core grex dicebat, Omnis multitudo sanctorum est, in ipsis est dominus. Ante redemptoris aduentum apud Iudaeos Sadducei & Herodianii habebant sua tabernacula, sed nec amabilia, nec speciosa. Caterum iam per orbem diffundente sese luce Euangelica, quam multa, quam abominanda tabernacula hereticorum constiterunt aduersus tabernaculum DEI? Quis non inhorrescat si uel legat, quae turpitudinum scena fuerit in tabernaculis Ophitarum, qui serpentem pro CHRISTO uenerabantur, Cainorum, qui Cain parricidium & Iudam proditorem inter praecipuos habebant sanctos? Nicolaitarum, quibus uxores erant communes. Adamianorum, qui nudi cum nudis foeminis ad sacra conueniebant, hac scilicet specie, Adam & Euam adhuc innocentes è paradiso nobis representantes. Et tamen iidem nuptias auersabantur. Quae dogmatum portenta, quae monstra turpitudinum peragebantur in tabernaculis Basilidis, Colarbasii Priscillae ac Marcionis? Manicheorum foeda mysteria, quis posset absque nausea uel legere uel recensere? Quis non excretur Sabellianorum Ariano- rum, Eunomianorum blasphema in CHRISTVM?

aut in totam potius trinitatem conuenticula? Quibus præstigijs, quibus technis, qua crudelitate conati sunt catholicam ueritatem obruere? Operæ precium fuerit unum & alterum illorum strategema referre, ut hinc fiat coniectura, quantum malitiæ texerunt illa tabernacula. Athanasium inuictum catholicæ ueritatis propugnatorem, quoniam scripturis & argumentis superare non ualuerunt, fictis criminibus statuerant opprimere. Constantium Cæsarem, maliciosis suggestionibus sic irritarant in uirum sanctissimum, ut iusserit apud Tyrū coacto concilio cognosci de Athanasio, delegato ad id comite quodam à latere suo, qui cognitioni præsideret. Duo præcipua crimina intentabantur. mulier ui constuprata, & brachium homini defuncto abcißum in usum maleficarum artium. Conducere mulierculam, quæ huius tragœdiæ partem ageret, non erat difficile: sed ad probandum maleficij crimen accersierant Arsenium quendam olim Athanasij lectorem, qui ueritus episcopi, quem offenderat, correctionem, ab eo profugerat. Hūc diebus aliquot abditum seruarant Ariani, ut cum fide mentirentur esse mortuum. Is tamen ut intellexit, quid in Athanasium molirentur, siue exhorrens facinoris atrocitatem siue cupiens hac occasione cum episcopo suo redire in gratiam, noctu clam profugit è latebris, & Tyrum ad Athanasium nauigio peruenit, eiq; rem omnem aperit.

rit. Ibi uir ut insigniter pius: ita mirè solertis ingenij, quippe qui iuxta præceptum domini columbinam simplicitatem cum serpentis prudentia coniunxerat, iubet Arsenio, ut abdat sese, donec in rem præsentem euo- caretur. coacto concilio prodit mulier, infertur hor- rendo spectaculo locus defuncti, ostenditur brachi- um hominis resectum loculo impositum. Horror etiam bonorum animos peruaferat. Quis enim crederet illa fingi à sacerdotibus? Mulier, quæ fuerat edocta, nar- rat, se quondam Athanasium excepisse hospitio, & ab eo noctu, quum nihil ab illo metueret, per uim fuisse constupratam. Athanasius introductus est, ad hæc re- sponsurus. Is qua præditus erat solertia, submonet Ti- motheum presbyterum suum, ut ipso tacente mulieri respondeat. Sciebat enim se mulieri ne de facie qui- dem notum esse. Quum illa perorasset accusationem, Timotheus, tu ne inquit, mulier ais te à me ui constu- pratã? Tum illa mulieri peruicacia, Tu inquit, tu in- quam illo loco, illo tempore per uim meam pudicitiam contaminasti. Erubuere quidam tam facillè detecta mulieris calumnia. Nec tamen absolutus est Athana- sius, nec ad calumniæ pœnam uocata mulier, quòd ijdem essent iudices, qui accusatores. Itum est ad se- cundum crimen. En, inquit, ipsa res loquitur, hoc est Arsenij brachium, quod in quem usum amputa- ris, tu nobis Athanasi exponito. Hic simili solertia.

uir prudens rogat illos num satis nossent Arsenium, cuius hoc esset brachium? Respondent quidam se probe nosse Arsenij faciem. Petit Athanasius, ut liceret sibi accersere quendam, quo ad eam causam haberet opus. Concessum est. Introductus est Arsenius, cuius facie nudata, ecce inquit, Arsenius uiuus, ecce brachium dextrum, ecce sinistrum incolume, unde uos istud brachium amputaueritis, ipsi narrate. Quid hic expectas, ut hic Athanasius fuerit expeditus? Imò discerptus erat inimicorum manibus, ni Archelaus Orientis comes, qui & ipse ei consilio præsidebat, uirum sanctum è manibus illorum extractum per occultos meatus dimisisset. Quid autem tergiuersari poterant, tam euidenter confutati? Vociferabantur hominem esse magum, ac præstigijs imponere oculis hominum, nec ullo pacto committendum esse, ut talis artifex uiueret. Rursus coacto concilio, perinde quasi legitimè conuictus condemnatur Athanasius. Spargitur per uniuersum orbem fœdus rumor, per imperiales præfectos, per omnes latebras terra mariq; quæritur uir cœlo dignus. propositis etiam præmijs, qui uiuū adduxissent, aut si minus id possent, qui mortui caput attulissent. Quid simile Iudæi moliti sunt in CHRISTVM? Imò quis fando audiuit inter ethnicos facinus execrabilius? Specimē dedi, talia sunt schismaticorum & hæreticorum tabernacula. Quid

nunc commemorem de Circumcellionum furiosa crudelitate? Quid de Donatistarum uafricie, technis ac uolentia? Hæc non ignorant, qui legerunt Augustini de his actis commentarios. Sed hæc uetusta. Magis deplorandum, quòd nostra etiam memoria, reperta sunt conuenticula, in quibus noctu post decantatas DE I laudes, extinctis lucernis, promiscua Venere uiri cum foeminis miscebantur. Sit hoc leue, in quibus matres ultro tradebant suos infantes occidendos & tam immane facinus hilari uultu spectabant: persuasæ sic interfectos inter præcipuos sanctos habendos. Quæ demètia uideatur ex heresi, quæ κατὰ φύσιν dicitur, traxisse originem, qui Eucharistiam ex farina sanguine infantis macerata conficere solent. Eum minutis punctationibus excipiebant. Quòd si puerum cum mori contigisset, pro martyre colebatur. Vides in quæ portenta deuoluuntur homines, qui semel deserto DE I tabernaculo, sese manciparunt tabernaculis impiorum. Iam si præstanti forma puellam, cum anu deformi componas, & illa uidebitur amabilior, & hæc aspernabilior. Ita propheticus ac spiritalis oculus cõferens synagogæ Satane, cum tabernaculo DE I, in quo regnat cœlestis illa ueritas, in quo exuberat pax exuperans omnem sensum, in quo feruet charitas fuci nescia, triumphat fides inuicta, in quo uno ore, unaq; anima canuntur laudes DE I, magis erumpit in uocem. Quàm amabilia ta

bernacula tua domine uirtutum. Piorum enim con-
 cordia cœlestis illius ecclesiæ imaginem nobis repræ-
 sentat, in qua nulla est opinionum dissensio. iam enim
 gloriam domini nō in ænigmate, sed reuelata facie spe-
 culantur, summa animorum concordia, summa chari-
 tas, uno ore eadēq; mente DEV M hymnis celebrant.
 Adde huc, quòd spiritalis oculus, quem perspicacens
 reddit lumen fidei, plus cernit, quàm oculus corporis.
 Quid igitur ille uidet præterea? Videt Christū in me-
 dio suorū residentem ac benedictē cœtui suo, quem-
 admodum ipse pronunciauit in Euangelio: Vbicunq;
 sunt duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in
 medio eorum. Videt Angelos protectores ac ministros
 sanctæ congregationis, magna frequentia summaq; re-
 uerentia uersantes. In tabernaculis impiorum omnia
 diuersa sunt, in quibus præsidet satanas, nunquam no-
 centior, quàm quum se transfiguratur in angelum lucis,
 intersunt impij spiritus ad omne malum instigantes. Ut
 ne iam commemorem diuersum exitum. Quid Core &
 illis cōiuratis acciderit, sciunt omnes. Horribile specta-
 culum erat terram dehiscere, ac uiua corpora deuora-
 re, aut igni cœlitus emisso, aut fulmine consumpta tot
 hominum millia. Nam postridie recrudescente populi
 seditione, quatuordecim millia perierunt incendio cœ-
 lesti. Sed horribilius est, & animam & corpus mitti in
 gehēnam. Nec omnino falsum est, quòd dicunt quidam
 inuisibilem

inuisibilem esse Ecclesiam. Solus enim DEVS introspi-
 cit corda hominum, ac uerè nouit, qui sint ipsius. Mul-
 tis tamen argumentis sæpè depræhèditur ubi sit Eccle-
 sia DE I, ubi synagoga satanæ. Multorum enim pec-
 cata præcedentia sunt ad iudicium. Sed hæc ipsa Eccle-
 sia uisibilis, quæ bonis habet admixtos malos, quântum
 habet alacritatis ac maiestatis, quoties ad pietatis cul-
 tum conuenit? Vbi is, cui datum est donum prophetiæ,
 syncerè tractat ac dispensat uerbum DE I, populus re-
 ligiosa attentione ac reuerentia auscultat, non ut uer-
 bû hominis, sed ut uerbû DE I. Quum interim qui do-
 cet, sic adficitur, ut sentias Christi spiritum per os ho-
 minis loqui. Interea uidere est præsentem spiritus ener-
 giam in auditoribus. Alij suspirant, alijs erumpunt la-
 chrymæ, alijs hilarescit facies, in summa dicas omnes
 transfigurari. Rursum quû in solenni cultu suo quisq;
 munere fungitur, alius recitat sacram lectionem, alius
 decântat laudes DE O, alius orat totius multitudinis no-
 mine, tractatq; mysteria, alijs hæc agenti subseruiūt, po-
 pulus interim religioso silentio ueneratur hæc omnia.
 Quis hæc spectans non fateatur, amabilia esse taber-
 nacula DE I? Itidem quum procedit solennis Ecclesiæ
 supplicatio decenti digesta ordine, etiam ij, qui tantum
 spectandi gratia prospiciunt, uenerabûda quadam ala-
 critate tanguntur. Postremò omnis legitimus cõuentus
 hominum ad rem honestã habet dignitatem quandam,
 atq;

atq; adeò læcitiã. Cuiusmodi sunt cœtus discipulorum ad professionem, aut diuersorum hominum ad disputationem publicam. Alcibiades, quum primùm esset uerba facturus apud populum Atheniensem, sensit animi trepidationẽ. Eam illi sic exemit Socrates. Rogat num possit contemnere coriarium aliquem? Respondit, maxime. Num figulum? respõdit, facile. Num fabrum aut cementarium? Quum de singulis interrogatus, respondisset apud quemuis istorum posse intrepidẽ dicere: Atqui, inquit Socrates, ex his cõstat ille populus, quem tu uereris. Quòd si per se contemptissimis hominibus ipse conuentus conciliat dignitatem ac reuerentiam, quantò uenerabilior est cœtus piorum hominũ ad cultum DEI uiuentis congregatorum? Tantam autem uim habet chorus unanimiter DEO fidetium, ut prophanos etiam rapiat in admirationẽ sui, sicut testatur Paulus, Idiotam aut incredulum ingressum ecclesiam sanctorum, procidere in faciem suam, & adorare DEVM profitentem quòd uerẽ DEVS sit in medio suorum. Balaam propheta quidem erat, sed impius. Is tamen è monte conspectis Israëlitarum tabernaculis coactus est exclamare, Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israël. Videbat idem felicem illorum mortem, qui perseuerant in castris Ecclesiæ. Moriatur, inquit, anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Conspectit horum tabernaculorum

eulorum pulchritudinem propheta sanctus, quum ex-
 clamat in Cantico graduum: Ecce quàm bonum &
 quàm iucundum habitare fratres in unum. Vidit & Pe-
 trus, sed tãquam per somnium, quum in monte contem-
 platus esset domini gloriam, & audisset Mosen ac He-
 liam, de gloria mortis Dominicæ colloquētes: Domine,
 inquit, bonum est nos hîc esse, faciamus hîc tria taber-
 nacula. Illic demũ uera est concordia, ubi lex & pro-
 pheta consentientes, Christum noui testamenti mi-
 nistrum, non litera sed spiritu prædicant. Hoc nec fit
 in synagogis Iudæorum, qui legem detorquent, non ad
 Christum, sed ad, nescio quẽ, alium Messyam, quem tot
 iam sæculis frustra expectant infelices: nec in taberna-
 culis Manicheorum, qui totum uetus testamentum ut
 non à DEO sed à principe tenebrarum proditum re-
 ijiunt: nouum ceu multis locis falsatum suo arbitrio
 probant aut improbant. Deniq; in nullis hæreticorum
 tabernaculis, ubi scripturæ nõ ad Christum, qui est ue-
 ritas, ad commodantur, sed ad sensum humanum detor-
 quentur, Id enim semper fuit hæreticorum proprium.
 Siquidem Priscillianistæ nullius libri uel ueteris uel no-
 ui testamenti authoritatẽ reijciebant, sed quum absur-
 disima docerent, quidquid cum ipsorum dogmatibus
 pugnabat, falsa interpretatione ad alienũ sensum de-
 prauabant. Verum ut ad Psalmi tenorem redeam, Si
 tabernacula DEI intelligis, Ecclesiam adhuc in terris
 militan-

militantem, puta hæc dici, uel à catechumeno, uel à
 ethnico aut Iudæo respiscēte, uel à peccatore siue hæ-
 retico schismatico uel redeunte ad cor. Sin de ea parte
 Ecclesiæ, quæ iam triūphat cū Christo, puta quemuis
 pium hominem, cum Paulo cupientem dissolui & esse
 cum Christo, dicere, Quàm amabilia tabernacula tua
 domine uirtutum. Abruptum sermonis initium decla-
 rat desiderij magnitudinem à profunda contemplati-
 one proficiscentis. Nec ociosum est, quòd alloquens do-
 minum dicit Tua. Quidquid in Ecclesia uirtutis, robo-
 ris, aut fœlicitatis est, domini est, non hominū. Ille gra-
 tīs sibi redemit Ecclesiam, ille gubernat, ille tuetur ad-
 uersus omnes procellas. Et quicumq; Ecclesiæ resistit,
 non rebbellat hominibus, sed DEO. Hoc apertè loqui-
 tur per os Zachariæ cap. 2. Qui tetigerit uos, tanget
 pupillam oculi mei. Et Paulus audit: Saule Saule, quid
 me persequeris? Rursus quemadmodū in Euangelio ag-
 noscit sibi præstitū quidquid beneficij collatū fuerit,
 uel in infimū Christiani nominis professorē: ita quid-
 quid malorū ingeritur in Ecclesiam catholicā sibi inge-
 stum esse deputat. Talem præsidē ac propugnatorem
 quum habeat Ecclesia catholica, frustra sunt omnes im-
 piorum cōspiraciones aduersus illā. Eoq; psalmus ad-
 dit, Domine uirtutum. Virtutes autē hic appellat, non
 ἀρετὰς, quæ opponuntur uicijs, sed δυνάμεις, quæ
 uox sonat potentiā. Atq; hoc cognomē to sacre literæ
 nonnunq̄

nonnunq̄ designant DEVM. Veluti psalmo 23. Domi-
 nus uirtutū ipse est rex gloriæ. Δὐνάμειον. Præcesserat
 enim, Dominus fortis & potens, dominus potēs in præ-
 lio. Et in ueteris testamenti uoluminibus frequenter ap-
 pellatur dominus Sabaoth, quod Hebræis sonat, uirtu-
 tum siue exercituū. Δυνάμειος in mysticis literis inter-
 dum declarat præcipuos Angelos, quorum ministerio
 DEVS utitur ad electorum suorū protectionē. Hunc
 exercitū uidit Helizeus, quum puero ad conspectū Sy 4. Reg. 6
 rorum exercitum exanimato diceret, Noli timere, plu-
 res sunt nobiscum, quàm cū illis. Et ad prophætæ præ-
 ces aperti sunt oculi ministri, mox & ipse uidit mon-
 tem plenū equitibus & curribus igneis. Nemo, inquit
 CHRISTVS, potest eos de manu mea eripere, quos
 pater dedit mihi. Concinit his canticū graduū: Nisi do-
 minus ædificauerit domū, inuanū laborāt, qui ædificāt
 eam & c. Tēpore Pauli nec opibus, nec uiris, nec ullis
 mundi præsidijs erat munita Ecclesia, & tamē magna
 fiducia loquitur, Si DEVS pro nobis, quis contra nos? Rom. 8
 Moxq̄; eō fiduciæ prouehitur, ut quū Ecclesia tot ma-
 lis undiq̄; præmeretur, nō uereatur dicere: Certus sum
 quòd neq̄; mors, neq̄; uita, neq̄; angeli, neq̄; principa-
 tus, neq̄; instantia, neq̄; futura, neq̄; altitudo, neq̄; pro-
 fundum, nec ulla creatura alia poterit nos separare
 à charitate DEI, quæ est in Christo Iesu, domino no-
 stro. Vndè tanta fiducia Paule, inter tot mortes, in-
 ter

ter tot pericula, & foris & intus urgentia? Vnde isti
 spiritus, paucis, indoctis, priuatis, tenuibus & oppres-
 sis? Ex nobis, inquit, nihil possumus, sed dominus no-
 ster, dominus est uirtutum. Siue igitur accipias uirtu-
 tes Angelos, Ecclesie protectores, siue miracula, uter-
 que sensus declarat Ecclesie dominum prorsus inui-
 ctum esse, quum sit omnipotens, ad cuius nutum præ-
 sto sunt omnes Angelorum legiones, & qui facit mira-
 bilia magna solus, quiq; solus quidquid uoluit, fecit, in
 caelo pariter atq; in terra. Ecclesie primordia miracu-
 lis, nõ humanis præsidij inualuerunt. Et quoniã qui-
 cunq; piẽ uiuunt in Christo Iesu, impiorum persecu-
 tionem patiuntur, humiles iuxta mūdum, ac pauci præ-
 his, qui oppugnant, ad consolationẽ gregis pusilli di-
 ctum est, Domine uirtutum. Hic est enim ille, qui dicit
 in Euãgelio, Nolite timere pusillus grex, quia uestrum
 est regnum caelorum. Et rursus, Confidite, quia ego uici
 mundum. Solus hic potuit alligare fortem, domumq; il-
 lius ac supellectilem diripere. Aestimati, inquit, sumus
 sicut oues occisionis. Quod animal oue imbecillius aut
 magis imbelle? Sed quid dicit Paulus iam è lupo factus
 ouis? Arma militiae nostrae non carnalia, sed potentia
 DEO, ad destructionem munitioꝝ, consilia destru-
 entes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus
 scientiam DEI &c. Eodem in loco obiurgat Corin-
 thios, quòd quum adhuc essent carnales, ea tantum ui-
 derent,

derent, quæ erant secundum faciem, atq; è rebus exter-
 nis æstimantes Apostolos, quòd non solum iuxta mun-
 dum tenues essent, & humiles, uerù etiam adflicti, con-
 temnerent eos, quum essent spiritualibus opibus ditissi-
 mi, spiritualibus armis munitissimi. Ita quorù oculos
 occupauit huius mundi potentia, quum metiuntur Ec-
 clesiam Christi externa specie, non solum contemnunt
 eam, uerù etiam abhorrent & auersantur. Tales erant
 olim, qui baptismum in extrema uite diem studio pro-
 ferebant, nec nisi tristes ac deplorati ueniebāt ad atria
 domini. At qui spiritualibus oculis cernit gloriam fi-
 liæ rēgis ab intus, dicit cum propheta: Concupiscit & 29
 deficit anima mea in atria domini. Mediocria bona mo- 30
 deratis adfectibus expetuntur: ut illa, quæ nec oculus
 uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis adscende-
 runt, quæ DEVS præparauit diligentibus se, ingenti
 desiderio expetantur oportet. Hanc desiderij magnitu-
 dinem propheta expressit addēs, Et deficit in atria do- 31
 mini. ἐπιθυμῆν vulgare est, sed ἐκλείπειν non est ni- 32
 si supra humanū modū desiderantium. Græci λήπθην
 καί τινος appellāt, quū propter uehementē & subitū spiri-
 tuū motū homo destitutus animo sibi excidit ad tēpus.
 Eam adfectionem aliquando gignit in homine, uehe-
 mens pauor, aut admiratio: undè stupefactos & atto-
 nitos dicimus. Nonnunquā ingens dolor, aut leticia præ-
 ter spem obiecta, aut amor impotens. Vndè & in pro-
 phanis

phanis tragœdijs, Phœdra ad Hyppoliti conspectum
 concidit exanimi similis. Et historijs proditum est, mu-
 lierem ad inexpectatum filij sui introitum, quem acce-
 perat in bello cecidisse, fuisse exanimatam. In eundem
 sensum usus est hoc uerbo Psalmo 118. Defecit in salu-
 tare tuum anima mea. Defecerunt oculi mei in eloqui-
 um tuum. Huc pertinet, quod sponsa loquitur in Can-
 tico Solomonis: Fulcite me floribus, stipate me malis,
 quia amore languero. Quæ fulciri postulat, periclita-
 tur ne concidat. Idem enim accidit in spiritualibus,
 quod in rebus externis. Requiritur moderata cog-
 nitio inter potentiam & obiectum. Alioqui si, quod sen-
 su obijcitur, careat modo, sensum obruit: ueluti sol
 nulla nube temperatus, si intendas oculos, corrumpit
 uisum, & sonitus immodicus adducit surditatem. Si-
 cut literis eruditorum proditum est, apud Stadisin op-
 pidum, ubi Nilus se per Cataractas ingenti fragore præ-
 cipitat, indigenas nasci surdos. Item illud sæpenumero
 uidemus accidere, ut qui uehementer intendunt ani-
 mum rebus supra modum subtilibus inuestigandis, in-
 cidant in dementiam. De Aristotele literis proditum
 est, uerè an falso, nunc non excutio, quòd posteaquàm
 ingenium suum diu multumq; torserat studio perue-
 stigandi causas, quæ mare Euboicum secus, quàm alia
 maria septies in die decurreret ac recurreret, neque
 quidquam proficeret, sese in ipsum abiicit mare, di-
 cens,

cens, quando ego nō te capio, tu capies me. Quō minū
mirandum est, si qui non contenti credere, quæ nobis
tradidit scriptura: de diuina Triade multa scrutātur,
humanæ mentis captum in immensum excedentia, in
delirationem incidunt, ut iam communi quoq; sensu ca
reant, qui supra humanum sensum sapere uoluerunt.

De quibus uaticinatus est Solomon: Qui scrutator
est maiestaticis, opprimetur à gloria. De iisdem Esaias: Esaiæ 4°

Qui dat secretorum scrutatores, quasi non sint. Sed
iamdudum audire cupis, quæ sint ista præclara bona,
sensum humanum exuperātia, quæ conspexit hic, qui
tanto desiderio gestit in atria domini ingredi, ut præ
admiratione deficiat animo? An quisquā dignè ualeat
æstimare, quanta sit dignitas, quantaq; felicitas, homi
nem peccatorē ac satanæ laqueis irretitum, per fidem
ac baptismum gratis è mancipio diaboli cooptari in
numerum filiorum D E I, insitum corpori Christi,
unum cum illo fieri, ex hærede gehennæ, fieri hæredem
regni cœlestis, elegi in illud gloriosum contubernium
Sanctorum omnium, qui à condito mundo fuerunt,
quiq; usque ad consummationem sæculi futuri sunt, si
ue in cœlis, siue in terris? Tantus honos tantaq; bea
tudo præstatur catechumenis in atrijs domini, pri
usquam admittantur ad penetralia. Nam atrium pro
priè nobiliū ædium ingressus dicitur. Vndè serui atri
enses, qui atrio præsent. Itaq; qui fidei oculis perspi
cit

cit maiestatem domus DEI, quid mirum si ad res diu-
 nas, et humana natura superiores animo deficit, et ad fe-
 ctu impotenti raptus, sese præ desiderio nõ capit? Ho-
 ratius homo faciendus ad Meccenatem aditus pauca lo-
 quitur, idq; ut ipse ait, singultim. Nec rarò accidit ui-
 ris alioqui magnis & eruditis, ut in celebri confessa
 pontificum aut principum dicturis, uertigo oboria-
 tur, sibiq; repente sic excidant, ut quæ mensibus ali-
 quot meditati sunt proloqui, nõ possint. Sed quid illius
 confessus maiestas ad Ecclesiæ gloriam? Certius autem
 cernitur oculis fidei, quàm oculis corporis. Proinde,
 qui frigidi & inuitis similes ueniunt ad baptismum,
 nondum peruident ad quantam felicitatem recipian-
 tur, eoq; indigni sunt, qui potiantur ad quod inuitan-
 tur. Agè, si cui plebeio in tetro carcere marcescenti ue-
 niat nuncius, dicens, Bono esto animo: hodie liber Re-
 giam ingredieris, futurus inter aule proceres, & régi
 charus: non ne periculum esset ne subito gaudio defice-
 ret? & ne post carceris tenebras, ad regalis domus lu-
 cem ac maiestatem admissus ipse sibi excideret? Sed quis
 carcer, quod barathrum tam tetrum est, quàm est in
 quo detinentur, quos satanas adligauit criminum uim-
 culis? Aut quæ est usquam regia, etiamsi omnium splen-
 dorem in unam conferas, quæ cum Ecclesiæ maiesta-
 te possit conferri? Quòd si meritò reprehendendi
 sunt, qui tantam gratiam segnes ac languidi accipiunt,
 quando

quanto iustiùs culpādi sunt, qui in huius regie penetra-
 libus sordidè & incompositè uiuunt? Arbitror & in
 ipsis prophetæ uerbis aliquid latere mysterij. non dicit
 Ego defeci, sed Anima mea defecit. nec ait, ego exul-
 tavi, sed, Cor meum & caro exultauerunt. Anima
 uox in literis sacris interdum humanum quiddam &
 infirmius sonat. Veluti quum Paulus loquitur Corin- 1. Cor. 2
 thijs. ψυχικὸς, hoc est, animalis homo non recipit ea,
 quæ DEI sunt. Sic & Iacobus huius mundi sapien-
 tiam, quæ fidem reijcit & humanis rationibus scruta-
 tur diuina, animalē appellat. Sic & caro hominis cras-
 siùs quiddam sonat, cui perhenne bellum est cum spiri-
 tu DEI. Cordis uerò nomine spiritum hominis siue
 mentem significare uidetur. Spirituum enim uitalium
 iuxta Physicos fons in corde est. Est igitur caro, quæ,
 autore Paulo, regnum DEI non ualet possidere. Et
 est caro, cuius consortium non patitur spiritus DEI. Gen. 6
 Puta hanc esse infimam hominis partem. Sic est & ani-
 ma, quæ repellit spiritū DEI, quemadmodum ait san-
 ctus Iudas, eos ceu digito notans, qui sectantes ea, quæ
 sunt huius mundi, per sectas & schismata secedunt ab
 Ecclesiæ consortio. Hi sunt, inquit, qui segregant se-
 metipsos, animales, spiritum non habentes. Iam est &
 cor hominis, in quod non adscenderūt ea, quæ DEVS
 præparauit diligentibus ipsum. Quum igitur totus ho-
 mo, ut omnes suas uires in unum conferat, non sit ca-

pax donorum coelestium, quia superest, nisi ut totus
 deficiat in sese concidatq; quo renouatus & erectus
 spiritu D E I, per fidem perspiciat, quàm ingentia sunt
 quæ diuina benignitas nobis per filiū gratis largitur,
 si dignè accedamus ad illius tabernacula. Sic deficere
 proficere est, sic exanimari uiuificari est, sic sibi exci-
 dere, est reddi sibi, sic concidere, est erigi, sic suis uiri-
 bus destitui, est robustum fieri in Christo, sic emori, est
 in D E V M trāsformari. Nisi enim mortificetur quod
 animale est, nō exoritur quod est spirituale. Itidem in
 rebus naturæ, corrumpitur siccum & informe semen,
 ut exurgat uiridis arbor. Emoritur deformis eruca,
 ut prouolet nidus ac picturatus papilio. Marcescit ci-
 cada iam anus, ut ex sicco exuuo, prodeat noua succu-
 lenta modulatrix. Posteaq; igitur totus homo defecit,
 & defecit in tabernacula D E I, tūc caro simul & ani-
 ma & cor illius exultat in D E O uiuo. Spiritus enim
 D E I per fidem innouat omnia, fitq; totus homo noua
 creatura in Christo Iesu. Nam est caro, quæ uidet salu-
 tare D E I, & iuxta Paulum, est corpus spirituale, &
 est cor mūdum, quod in nobis creat D E V S, & est spi-
 ritus rectus, quem innouat in uisceribus nostris. Hinc
 nimirū nascitur illa spiritualis exultatio, non in opibus
 aut honoribus, aut uoluptatibus huius mundi, nō in for-
 ma uiribusq; corporis, non in sapientia humana, sed in
 D E O uiuo, qui uitam dat mortuis. Is demum tutō
 gloriatur

gloriatur, qui beato Paulo monitore, in domino gloriatur. Scriptura frequenter hoc uiui cognomen attribuit DEO, non tantum ad differentiam simulachrorum mortuorum, sed etiam ad declarandum illius omnipotentiam. Vinum enim dicitur, quod est efficax. Non est magnum si credamus DEVM esse uiuentem, quum uiuant & bruta animalia: sed hic solus sic est uiuus, ut sit ipsa uera uita, undè uelut à fonte manat omnibus uita. Ego, inquit dominus, sum uia, ueritas & uita. Mortificato igitur uetere homine, & sepulto in baptismo, nouus homo in se quidem mortuus, sed in se uiuentem habens Christum, totus exultat, gratias agens ei, cuius gratuita munificentia sic transformatus est. Sara enim non genuit Isaac, hoc est, gaudiū spiritus, nisi posteaquē illi defecerant muliebria. Sed undè genuit ex Abraham, carne emortuo, sed fidei uigore uiuo uiuidoq; . Cæterum ipse propheta causam huius exultationis maluit per allegoriam nobis exprimere: Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos. Quam magnificam rem, quam humilitropo expressit spiritus propheticus. Quid est igitur quod sic exultas, sic gaudio gestus ac triūphas, qui paulo antiè defeceras? Quia passer, inquit, inuenit sibi domum, & turtur nidum, ubi ponat pullos suos. Nature insinctu omnia animantiū genera, parant sibi locū aliquē, in quo post labores tuta conquiescant, & in hoc

mira ingeniorum uarietas. Pleraq; procul in auia &
 impedita loca recedunt, quæ uix à uenatoribus perue
 stigantur, ut cerui. Apri fruticetis abdunt sese, Leonés
 ac dracones speluncarum recessibus. Lepus auerso sal
 tu mirè fallit uenatorem, ne depræhendat cubile. Ser
 pens in cauernis suis tutus est. Cuniculi subterraneis
 labyrinthis sese tuètur. Formicæ in cauis effossis per
 hyemem latitant. Apes in cauis arboribus extruunt cel
 las suas, easq; crusto tenaci & amaro foris oblinunt,
 quò tutæ sùt aduersus iniuriam. Habent & pisces re
 cessus ac latebras suas. Auium magna pars in saltus in
 accessos aut in loca palustria recipiunt sese. Aquila in
 præruptis ponit nidum, perdix humi. Alcyones in ma
 ri suspendunt nidum, tanta arte contextum, ut ne fer
 ro quidem rumpi possit, nec adhuc à quoquam depræ
 hensum est, undè conficiant fluitantem domunculam.
 Complures surculis ac stipulis arte congestis in ædium
 fumarijs, aut in arbore suspensis nidulantur. Passeres
 & hirundines nos quoq; docuerunt ex uida argilla pa
 leis temperata struere macerias. Et ne singula comme
 morando fiam prolixior, unum quodq; animal, ubi
 repperit, in quo tutò conquiescat, suamq; sobolem edu
 cet, suam felicitatem adsequutū est, nec ampliùs quid
 quam desiderat. Habet enim nature principia, quæ
 sunt tueri sese, & suam propagare speciem. Sed mi
 rabitur aliquis, quur ex omnium animantium gene
 ribus

ribus solæ nominentur aues, & in his passer tantum
 & turtur. Inter omnia animantium genera minutissi-
 mum est auium genus. Habet terra elephantos, mare
 balenas, inmani magnitudine. Inter aues autem mini-
 mus est passer, cuius uilitas, & uita sollicitudinis ex-
 pers, nobis ore domini commendata est. Non amat spi-
 ritus sanctus animos fastu turgidos, corporaliumq; bo-
 norum amore grauatos, & ob id humi gradientes: uo-
 lucres amat animas, coeli commercio gaudentes: amat
 in suis oculis pusillos, iuxta mundū contemptos: amat
 totos de DEI prouidentia pendentes. Si DEVS sic
 uestit, sic alit passerculos, quorum bini asse uencunt,
 quid tu te discrucias, in extremam senectam, ad quam
 fortasse nunquam peruenurus es: & in liberos, nepo-
 tes ac pronepotes, per fas nefasq; congerens diuitias,
 fortassis ad eos peruerturas, ad quos tu minimè uelles?
 Et si ex passerculis unus non decidit in terram (nam
 hoc interdum fit, ex immodico, ut quidam tradunt,
 coitu) quid tu cooptatus in gregem illorum, de quibus
 seruator pronunciauit, ne pilum quidem capitis peri-
 turū sine prouidentia patris, ad genethliacos & astro-
 logos curris, metuens ne ante diem tuum pereas? Tur-
 tur hoc habet commune cum columbis: quòd suspiriū
 edit pro cantu, quòd adulterium nescit, imò ne diga-
 miam quidem. fertur enim, compare mortuo, nulli alte-
 ri se iungere. Quare uox huius grata est spōse, in my-

Stico Solomonis cantico. Vox, inquit, turturis audita est in terra nostra. Alioqui uernis mensibus longè dulcius canunt alaudæ ac luscinia. sed sponsæ placent turturum suspiria. Quotquot enim contemnunt hūc mundum spe uitæ cœlestis, quandiu uersantur in hoc corporis tabernaculo, ingemiscūt grauari, cō, sicut ait Apostolus, quòd nolint expoliari, sed superuestiri, ut absorbeatur, quod mortale est à uita. Adde quòd in ueteri testamento turtur pauperum erat oblatio, ut uilitas huic aui sit cum passere communis. SIBI VILISSIMVS SIT OPORTET, QUI VERE AGNOSCIT IN SE NIHIL ESSE BONI. Quid Paulo sublimius? tamen ut passerculus loquitur, quum ait sese abortiuum & Apostolorum minimum, ac prorsus indignum Apostoli nomine, deniq; reiectamentum ac peripsema huius mundi. Sed hæc uilitas una res est, quæ nos reddit preciosos in oculos DEI. Hæc exiguitas magnos & excelsos facit apud iustum iudicem. Vis audire huius passerculi magnitudinem? Omnia, inquit, possum in eo, qui me corroborat. An non dicas hic è passerculo aut turture factum leonem? Ex diametro pugnāt iudicia DEI & iudicia huius mundi. Itaq; sicut mundus amat ac magnificat eos, qui de mūdo sunt: ita odit ac cōtemnit eos, qui de mundo non sunt. Circūierunt, inquit, in pellibus ouium & caprarū, egentes, angustiati, adsiecti, in solitudinibus erran-

Cor. 5

eb. 11.

errantes, in montibus & speluncis & cauernis terræ.
 Quid cōtemptius? sed audi dignitatē. Quibus, inquit,
 dignus non erat mundus. Quid Paulo iuxta mundum
 abiectius, qui sese appellat peripsēma, hoc est, purga-
 mentum, quod abijcitur? Sed idem ille tam despectus
 mundo, quanti fuit apud CHR I S T V M, qui testa-
 tur illum sibi uas esse electum? Sed quid de cæteris San-
 ctis loquor: quū ipse gloriæ dominus dicat per os Da-
 uid: Ego sum uermis & non homo, opprobrium homi-
 num & abiectio plebis? Atqui idem ille mundo cōtem-
 ptissimus est, in cuius nomine se flectit omne genu, cœ-
 lestium, terrestrium & inferorum, quiq; pari confor-
 tio in gloria est D E I patris. Nullus igitur piē uiuens
 displiceat sibi, si contemptus & inuisus est ijs, qui hau-
 serunt spiritum huius mundi. Est quidem pro uiribus
 enitendum, ne cui præbeamus offendiculum, attamen
 magnū est argumentū, nos esse gratiosos apud CHR I
 S T V M, si citra culpam nostrā mundo simus inuidiosi.
 Quum Mundum dico, non designo professionem, ue-
 stem, cibos, aut titulum, sed animū CHR I S T I spi-
 ritu uacū. Vulgus enim hac uoce quemadmodū alijs
 multis abutitur, mūdānos appellans, qui sacris initiati
 nō sunt, aut qui monasticam uitam professi non sunt.
 Professos autem appellant extra mundanos & mun-
 do mortuos. Atqui sicut sub omni ueste, quantumuis
 sit uilis aut ἰεροπρεπής latere potest mundanus ani-
 mus:

mus: ita sub ueste quamuis laica, aut etiam militari latere potest animus à mūdo alienus, etiamsi pluma struthiocameli uolitet in pileo secto. Sed interim fortassis subibit alicuius animum admiratio, quo modo repente, à tanta exultatione totius hominis, ad suspiriorum mentionem dilapsi sinus, uelut à calcaria, quod aiūt, in carbonariam. Quoniam hæ duæ res licet inter se pugnare uideantur: tamen ita sibi connexæ sunt, quando uersamur in hoc mortali tabernaculo, ac thesaurum celestem portamus in uasis fictilibus, ut altera ab altera seiungi nequeat: imò, quod maius est, altera uicissim ex altera nascatur. Omnis nostra exultatio, qui per fidem ambulamus, est in spe futurorum bonorum. Quæ, quò clariùs cernimus oculis fidei, quòque certius speramus, hòc maiora trahimus suspiria, sicuti uehementibus desiderijs omnis molesta est dilatio. Quòq; magis ad illam uitam suspiramus, hòc magis exultat cor & caro nostra in DEO uiuo, dum in mundo tristitiam habemus, in CHRISTO solatium. Nihil hìc perfectum est, uix quidquam tutum. Ex parte cognoscimus & ex parte prophetamus. Et qui stat, huic uidendum est ne cadat. In medio laqueorum ambulamus, quos omnes effugere difficilimū est, ne dicam impossibile. At hæ molestiæ, quæs hæc uita secum defert, etiam si non tantum ualeant, ut nos abducant à charitate, quæ est in CHRISTO IESU:

tamen

tamen ab illa spiritali mentis exultatione frequenter auocant, & cogunt ingemiscere desiderio eius dici, quo coninget, quod perfectum est. Quis enim à tali exilio non suspiret ad talem patriam? Vis audire turturem suspirantem? lege Psalmum 119. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est: habitauit cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Domine libera animam meam à labijs iniquis, & à lingua dolosa. Pij hominibus magna pars afflictionum est, perpeti mores & linguas malorum. Hic enim locum habet, quod ait Ecclesiastes: Qui adponit scientiam, adponit dolorem, & in multo sensu multa indignatio. Lumen solis omnibus comune est, at non omnibus commune lumē fidei. Cedar Hebræis tenebras sonat. Quid quid autem moliuntur, qui mundi huius spiritum habent, mera caligo est. oderunt lucē ueritatis, ac magis amāt tenebras. Et quū propemodū plus discriminis sit inter hominē fide illuminatū ac spiritalē, & hoīem sē de uacūū & carnalē, tamē in hac peregrinatiōe pij cogūtur, cū tam diuersis animis in eadem urbe et in unis aedibus uiuere. Sic Loth uiuēs Sodomis, animo dis cruci abatur, optās eripi à nefariorū cōsuetudine. Sed turturē eundē, quem modò audisti grauiter suspirantē, Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: audi rursus exultantem spe promissæ felicitatis: Letatus sum, inquit, in his, quæ dicta sunt mihi, in domū domini ibimus.

mus. *Ausculata & alium turturem insignem, grauiter ingemiscentem, patriæ cœlestis desiderio. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Nunc & hunc ausculata exultantem. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni ad afflictione nostra.*

2. Cor. 7. *Hos gemitus uidemus semper fuisse grauissimos in uiris ad cœlestem beatitudinem anhelantibus. Hinc olim tot hominum examina non ferentium idololatrarum impietatem ac seuitiam, occupauerunt solitudines Thebaidis. Hinc prima monachorum origo. Satius esse ducebant cum leonibus ac pantheris habere commercium, quàm cum hominibus impijs. Alij secesserunt in solitudines Syriae, quorum est beatus Hieronymus. Alij in desertas insulas sese abdebant. Alij montium cacumina, penè inaccessa obsidebant, ut D. Benedictus. Nonnulli paludes horridas, & uix ulli animantium habitabiles scrutabatur, ut Patricius ac Bernardus. Alij rupes, & ipso ad spectu horrenda querebant loca, ut Bruno, aut si quis alius fuit author Carthusianæ sodalitatæ. Hæc suffugia persuadebat pijs hominibus huius exilij tædium. Studebant seiungi ab his, qui habitabant Cedar. Sed hic quocunq; te uertas, quocunq; te abdas, in exilio es. Quære, pete quàm uoles retrusas latebras, homo ad homines uadis, atque ut uniuersum hominum commercium effugas hominem tecum effers, mortale corpus tecum circūfers, quo*

grauis

grauatus sic ingemiscit Apostolus. Diuus Basilius legi-
 tur monachos, qui in solitudinibus procul ab hominũ
 commercio debebant, ad urbana sodalicia reuocasse,
 quod uir prudens intelligeret illorum plerosque non
 euadere uerè pios, sed superciliosos, falsa sanctimoniæ
 persuasione turgidos, irritabiles, uindictes, morosos,
 sensus communis expertes, & ad omnem uitæ functio-
 nem ineptos. Fatetur idem D. Chrysostomus experi-
 mento cognosci, si quando ab illis ieiunijs, uigilijs &
 chameunijs ad episcopi munus accerferentur. Foris
 querebant, quod intus quærendum erat. Ponebant ni-
 dos, sed non in atrijs domini, quum regnum DEI sit
 intrà nos. Hic ipse sermonis cursus, admonet nos ut ad
 nidus reuertamur. Nidus est, in quo adquiescit homi-
 nis desiderium, & in quo tranquille fouet pullos, hoc
 est, curas & cupiditates suas. **FELIX ENIM IL-
 LE DICITVR, QUI QUVM SAPIAT,
 NIHIL PRAETEREA DESIDERAT.**
 Id nulli mortalium in hac uita potest contingere. Cæ-
 teris animalibus natura felicitatis terminos præscri-
 psit, quæ simul ut ad id peruenerint, ad quod condita
 sunt, suam quandam beatitudinem adsequuta sunt. At
 hominis animus, quoniam diuinus est & immortalis,
 nihil inuenit in hac uita, in quo uerè conuiescat, nisi
 fuerit adsequutus, ad quod conditus est. Quid est igitur
 illud, ad quod cõditus est homo? Vt corpore simul
 & ani-

Et animo cognoscat, amet, glorificetq; DEVM con-
 ditorem et redemptorem ac dominum suum. Hæc est,
 inquit dominus, uita æterna, ut cognoscant te solum
 uerum DEVM, et quem misisti IESVM CHRI-
 STVM. Cognoscere, uidere est, et uidere frui est.
 Frui, beatitudinis extrema linea est. Hæc felicitas non
 coninget plenè, nisi in resurrectione iustorum. Hic ta-
 men aliquis nidus est in atrijs Ecclesiæ, sed pensilis ac
 fixus in spe futurorum. Nam extra Ecclesiam nulla
 est ueræ felicitatis spes. Tam immensa, tam capax res
 est animus humanus, ut cum solus DEVS possit ex-
 plere, etiam si illi præter DEVM sexcentos mun-
 dos addas. Quid, quòd etiam in rebus inanibus uide-
 as unumquodque ad suam ferri sedem? Lapis ex al-
 to deiectus, simul ut terrã contigerit, quiescit. flam-
 ma, quanto impetu fertur ad suum locũ? Quid est hoc,
 quod interdum sic concutit terram, ut saxeos etiã mon-
 tes disrumpat, nisi Boreas, nitens in nativum erumpe-
 re locum? Sic uestica uento distenta, ui in aquã depres-
 sa, exilit. IGNEA RE SE EST ANIMVS HO-
 MINIS, QUI QVANQVAM GRAVA-
 TVR HOCTERRENO CORPVSCV-
 LO, TAMEN NON CONQUIESCIT,
 DONECADNATIVAM SEDEM SVB-
 VOLARIT. Ac natura quidem omnes homines ue-
 nantur ocium, querunt aliquid, in quo cõquiescat ani-

mus. sed quoniam in rebus uel inanibus, uel perituris
 figunt nidū, quō magis expetunt quietem, hōc maiori
 bus turbis inuoluuntur. Quid enim aliud sibi uolunt
 tot ueterum uolumina de summo bono, de bonorū fini
 bus, deq; animi trāquillitate, quā Græci uocant εὐθυ
 μίαν? Alius posuit nidum in scientia, alius in indolen
 tia, alius in uoluptate, quidā in habitu uirtutis, quem
 appellant Sapientiam. Nōnulli in actu usuq; uirtutis.
 Sed isti omnes, teste Paulo, euauerunt in cogitationi
 bus suis, & quum lingua magnificis uerbis alijs εὐθυ
 μίαν pollicerētur, ipsi cor habebāt irrequietū. Quir
 ita? Quoniā non exultauerunt in DEVM uiuam.
 Si sic delirarunt sapientum procures, quid attinet di
 cere de idiotis? qui diuitijs metiuntur felicitatem?
 Atqui posteaquam ad præsriptum sibi modū perueni
 unt, sentiunt esse uerissimum, quod scripsit ille Venust
 nus, CRESCENTEM SEQUITVR CV
 RA PECVNIAM. & , CRESCIT AMOR
 NUMMI, QVANTVM IPSA PECVNIA
 CRESCIT. Alij cōtemptis opibus regnū ambiunt
 ad monarchiā. Quid enim aliud tāto rerū tumultu mo
 liebatur Alexāder Magnus? Sed quotā ille mundi par
 tem sibi potuit subigere? Et si totum subegisset, quum
 ex Democrito didicisset innumerabiles esse mūdōs, in
 gemisset, qui in unius orbis parte tā diu laborasset.
 Quid non & fecit & passus est Iulius Caesar, ut orbis

Romani principatum teneret? Tenuit, sed ibi non con-
 quieuit animus. Imò curis & cōscientia scelerū urgen-
 te, mēte defectus est, ut uitæ tædio mortē optarit, sed
 inopinatā. NON POTEST ILLIC ESSE
 VERA QUIES, VBI EST ANIMVS SI-
 BI MALE CONSCIVS. FINEM NESCI-
 VNT HVMANAE CVPIDITATES. Hic
 sibi promittit ocium, si talem puellā nanciscatur uxo-
 rem, insigni forma, pulchreq; dotatam, sed pro quiete
 molestiarum agmen repperit. Ille sibi beatam uitā pol-
 licetur, si tale sacerdotium adipiscatur, sed adsequuto,
 crescit uenandi acrior sitis. Cōnectitur sacerdotium sa-
 cerdotio. eluctatum est ad Abbatis dignitatē, petitur
 Episcopi mitra: & mitra, magis opima mitra permu-
 tatur. Iam animus anhelat ad Cardinalicium fastigiū.
 Hoc ubi cōtigit, ambitur corona triplex. An hīc tandē
 conquiescit animus? Respōdeat nobis Iulius secundus,
 cuius extrema senectus intolerabilibus rerū fluctibus
 iactata est. De cæteris iudicent alij. Nō est absurdum,
 quòd diuus Augustinus interpretatur PVLLOS,
 bona opera nostra, quæ nisi ponas in nido Ecclesiæ ca-
 tholicæ, frustranea sunt. Phocion & Aristides, Traia-
 nus & Antoninus, alijq; complures multa fortiter, iu-
 stè ac piè gesserunt erga patriam. Laudatur Zenonis
 cōtinencia, Xenocratis integritas, Socratis patiētia:
 sed quoniam extra CHRISTVM facta sunt, non

contulerunt ueram felicitatem. Iulianus imperator in
 mensam pecuniæ uim effudit in subsidia pauperum. Sed
 aduersus CHRISTVM. Itidē in multis hæreticis
 quædã eximiæ uirtutes uixq; credibiles prædicantur.
 Magna diuitiarum cõtemptio in Ebionitis: prodigio-
 sa orandi assiduitas in Euchitis, magna abstinentia ac
 uitæ seueritas in Manicheis. Sed hi frustra hæc omnia
 faciebant, quia uõ ponebant pullos suos in nido Eccle-
 siæ, sed in suis quisq; tabernaculis nidulati sunt, eoq;
 conuenit illis illud ueteris prouerbij, ut è malo coruo
 nasceretur malum ouum: & expectatis turturum pul-
 lis, excluderentur aspides. Nos igitur, si quærimus ue-
 rã animi quietē, perseueremus in tabernaculo domi-
 ni uirtutū, maneamus in unitate Ecclesiæ catholice,
 quæ est Hierusalē, & ædificatur ut ciuitas, cuius par-
 ticipatio in idipsum. Hæc est enim illa beata quies, de
 qua dicit alius psalmus: In pace in idipsum dormiam
 & requiescam. Quoniam tu domine singulariter in
 spe constituisti me. Sion autem mons est Hierosolymæ,
 in quo tabernaculum erat & regia. Sion autem specu-
 lam sonat Hebræis. In hūc igitur montē adscēdamus.
 Quomodo adscendemus? Cõtemptu rerum terrenariū
 ac desiderio uitæ cœlestis. Ibi post longas errorum am-
 bages, post infrugiferas rerum humanarum curas de-
 lassati, inueniemus nidum, in quo refocillemur, inue-
 niemus requiem, quemadmodum dicit Psalmus 14.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo? Ingrediamur sine macula hæreseos, & proficientes in fide, quæ per dilectionem operatur: faciamus iusticiam, non iudaicam, sed Evangelicam: totum quod rectè uidemur agere DE O tribuentes. Ut autem in hunc montem subuolemus, simus animi demissione passeris, uiles minimiq; precij in oculis nostris, nõ solliciti de crastino, sed omnem sollicitudinem proijcientes in eum, cui nostri cura est. Simus innocentia & castitate turtures, & intelligentes, nos non hîc habere stabilem sedem: ad cœlestim illam Hierosoly mam assiduè suspiremus. Auscultemus uoci domini ad ueram animi quietem inuitantis: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Tollite iugum meum super uos, & discite à me, quod mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus uestris. Iuxta sensum humanum absurdus est sermo. Nam quæ requies mitibus & humilibus, qui conculcantur, & è sedibus suis exiguntur? Aut quæ requies ducentibus iugum? Seruitutis nomen est iugum, & iuxta Græcorum prouerbium, Seruis nullum est otium. Sed qui ad CHRISTI exemplum mites sunt, terram possident: & qui iuxta mundum humiles sunt, in Christo sublimes sunt, pertingentes usque ad cœlum: & qui placido CHRISTI iugo submittunt colla, uerè liberi sunt. Submittunt autem, qui citra disquisitionem fidem illius

illius promissis. Sequamur prophetam mystagogum, qui è vestibulo nobis ostendit, quàm amabilia, quàm pulchra, quàm suspicienda sunt atria domini, quànq; placida sit in illis animorum requies. Nunc ex atrio ostendit nobis altaria domini, quæ sanctior & pulchrior templi pars est. Altaria tua domine uirtutū, rex^{us} meus & Deus meus. Apud Iudæos magna erat templi^{us} ac uasorum templi religio, magnificus altarium ornatu. Hinc illæ uoces, Tēplum domini, Tēplum domini, & sanctissimum iusurandum erat, iurare per templū & altare. Nec fuit impune domino dixisse, Soluite templum hoc. Sed ista nihil aliud erant, quàm typi rerum spiritualium. Propheta dum hæc loquitur, aliud quoddam tabernaculum non manufactum contempla tur, alia uidet altaria, quæ sic admiratur, ut attonitum uerba deficiant. Quidam enim hunc sermonem, ALTARIA TVA DOMINE, referunt ad superiora, QVAM DILECTA TABERNACVLA, QVAM DILECTA ALTARIA. Augustinus adnectit proximis, PASSER INVENIT SIBI DOMVM, TVRTVR NIDVM, ut adpositiuè sequatur, ALTARIA TVA ut intelligamus ipsa altaria esse nidos, in quibus cōquiescimus. Mihi rectius uidetur, ut sermo sit inabsolutus, quò magis exprimantur admirantis adfectus. Sic quū uidemus principis domū magnificè extructā, stu

pefacti dicimus, PALATIVM REGIVM. Et
 quemadmodū hīc emphasis est in uoce REGIVM:
 ita in propheta uerbis magna emphasis est, in prono-
 mine, T V A. Tu unus es dominus uirtutū, & hęc tua
 sunt altaria, te digna, tibi grata. Rursus pro V I R-
 T V T V M, Græcis est δυνάμειον, de quo prius ad-
 monuimus. Hebræis Sabaoth, hoc est, exercituū. Itera-
 tio ad hoc fit, ut intelligamus Ecclesiā licet iuxta mun-
 dum cōtemptam & inermem, tamen protectore DEO
 exercituum inuictam esse, atq; ipsis etiam portis infe-
 rorum inexpugnabilem. Non hęc sunt altaria, quæ ui-
 tulorum, hircorum & arietum sanguine cruentātur.
 Dominus iam olim per os Esaie hoc uictimarum genus
 fastidiebat. Quid igitur? Deus spiritus est, & spiritua-
 libus uictimis delectatur. Non gaudet cæde pecudum,
 sed mortificatione cupiditatum spiritui reluctantiū.
 Si amore CHRISTI mactasti in teipso pecuniæ stu-
 dium, & quod prius abditum pro DEO colebas, nūc
 erogas in membra CHRISTI, gratissimam DEO
 uictimam immolasti. Si iugulasti luxū et libidinē, è lur-
 cone factus sobrius, ex incōtinente castus, acceptā Deo
 hostiam mactasti. Si læsus à proximo, in gratiā CHRI-
 STI compescis effervescentem animum, ac uindictā re-
 mittis, gratissimū DEO sacrificium obtulisti. Si fide fir-
 mus, et charitate seruens, tua omnia, teq; totum tradis
 uolūtati diuinæ, paratus & mortē & gehennā subire,
 si sic

*ſi ſic illi uiſum fuerit, gratū holocaustoma poſuiſti do-
 mino uirtutum. Hic eſt cultus rationalis ſiue ſpiritua-
 lis, & hoſtia uiua, ſancta ac DEO placēs, ad quam cū
 obſecratione nos hortatur Apoſtolus Rom. 12. Ita De-
 us non delectatur uapore thuris, aut myrrhæ, aut ſto-
 racis, ſed amat ſuffitum ſpiritualē, uota ac preces pia-
 rum mentium, gratiarum actionem, & ſacrificiū lau-
 dis, quo DEVS gaudet honorificari. Per has uictimas
 iter eſt ad uidendum ſalutare DEI, qui finis eſt & hu-
 ius psalmi. Videbitur DEVS deorum in Sion. Preces
 acceptæ ſunt, quæ fiunt cum fide; & in nomine CHRI-
 STI, gratiarum actio, non tantū in proſperis, uerum-
 etiam in aduerſis immolanda eſt. Sacrificium laudis ita
 gratum erit, ſi iuxta Pauli doctrinam, quidquid faci-
 mus ſiue in uerbo ſiue in opere, nō in gloriam noſtrā,
 ſed in gloriam DEI faciamus. Hæc oblatio uerè mun-
 da, quia ſpiritualis, per uniuerſum orbē iugiter offer-
 tur in altaribus Eccleſiæ. In hoc nido tuti conquieſci-
 mus ad tempus, quia altaria nō ſunt hominum, ſed do-
 mini uirtutum. cuius uoluntati nemo poteſt reſiſtere.
 qui per ſimplices & humiles coli uoluit. qui puſillis
 impertire uoluit dona regni cœleſtis. Quo nomine &
 ipſo patri gratias agit in Euangelio: Abſcōdiſti hæc à Matt. 11.
 ſapientibus & prudentibus, & reuelati ea paruulis.
 Ita pater, quoniam ſic placitum fuit ante te. Non eſt
 quòd metuas mundū aut ſatanam, ſi te recipit in taber-*

nacula sua dominus uirtutū. Ille tuetur, quod instituit.
 ille regit ambulans in medio suorū. ille consumat, quod
 fecit. Dominus uirtutum tuetur, rex gubernat. Deus
 euehit ad regna coelorum. Rex meus & Deus meus.
 Similiter loquitur Psal. 43. Tu es ipse rex meus & De
 us meus. Hoc propriè potest ad CHRISTVM
 Ecclesiæ principem adcomodari, qui Psalmo 2. loqui-
 tur: Ego autem constitutus sum rex ab eo, super Sion
 montem sanctum eius. Sub ditione DEI sunt uniuersa.
 Et daemones agnoscunt omnipotentem & contrem-
 miscunt: sed fidei uox hæc est peculiaris, REX ME
 VSET DEVS MEVS. Nemo potest dicere Do-
 minum IESVM, nisi in spiritu sancto. Passim tamen
 audiuimus uoces appellantium Dominum IESVM.
 Sic nemo potest dicere, Rex meus & Deus meus, nisi
 qui se plena fiducia DEI uoluntati permisit, & ab hoc
 uno præmium æternæ felicitatis expectat. Alius psal-
 mus populum illum beatum pronunciat, cui dominus
 est DEVS. Item, quum alijs aliquot scripturæ locis,
 tum Leuitici 26. ita loquitur dominus: Ponā taberna-
 culum meum in medio uestri, & nō abiiciet uos anima
 mea. Ambulabo inter uos, & ero DEVS uester, uosq;
 eritis populus meus. Quem hīc regem appellat, post
 appellat legislatorem. Itaq; si regem agnoscimus, pa-
 reamus illius legibus. Si DEVM agnoscimus, nihil su-
 pra eū diligamus, imò nihil omnino diligamus quod nō
 propter

propter ipsum diligamus. Nomine Rēgis et illud admo-
nemur. quòd sanguine Christi redempti sumus à tyran-
nide diaboli, & pro turpissimo simul & crudelissimo
domino uenimus in ius clemētissimi rēgis. Haftenus my-
stagogus siue hierophanta noster, ostendit nobis amabi-
le domini tabernaculū, introduxit in atrium, common-
strauit altaria, & hostias spirituales. Nunc ostendit no-
bis eximios illos ac DEO dignos sacerdotes, sacris ope-
rantes in templo domini. Beati, inquit, qui habitant in
domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te.²²
Qui fortes sunt in fide, qui radicati in charitate, iam²³
habitant, non in atrijs, sed in domo domini. Nam H A-
B I T A R E stabilitatis uerbum est. Et quare sunt be-
ati? Num quòd abūdent opibus, aut præfulgeant hono-
ribus, aut adfluāt delicijs? Nequaquam. Quam ob rem
igitur? Quoniam, inquit, In secula seculorum lauda-
bunt te. Ecce tranquillam domum, quam repperit sibi²⁴
passer. ecce quietum nidum, quem repperit sibi turtur.
Hic est enim supremus finis, ad quem conditus est ho-
mo, ut agnoscat, amet, & hymnis celebret cōditorem,
redemptorem, gubernatorē ac remuneratorem suum.
Iuxta sensum humanum, qui laudantur, potiùs beati
uidentur, quàm qui laudant. At in rebus diuinis, secus
est. Deus enim nullius laudibus fit felicior. Est enim
æternus fons omnis gloriæ. Sed quicumque illum lau-
dant, hoc ipso beati sunt, quòd laudant. At non omnes

Colof. 3

illum laudant, qui canunt, GLORIA TIBI DOMINE, sed in quorum cordibus habitat charitas, quod est uinculum perfectionis, & exultat pax Christi, ad quam uocati sunt, qui in unum corpus coaluerunt. seseq; mutuò cohortantur in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus in gratia, canentes in cordibus suis DEO. Quòd si uoce corporea laudandus est DEVS, psallamus spiritu, psallamus & mente. Non est speciosa laus in ore peccatoris, non est grata DEO symphonia, ubi uocibus concordibus dissonant animi. deniq; extra domum DEI, quæ est Ecclesia, non est hymnus acceptus DEO. Si uolumus esse beati, sic unanimes laudemus DEVM, quemadmodum laudant Angeli, inter quos nulla est dissensio. Vniuersa creatura suo quæq; more laudat dominum. Neq; enim cæli tantum enarrant gloriam DEI: sed omne animantium genus. ipsa clementa, & quidquid ex his gignitur, dum ipso adspectu conditoris omnipotentiam, sapientiam ac bonitatem nobis declarant, clamitant laudes DEI. Eoq; in psalmis, & in Cantico trium puerorum, non tantum sol & luna, sed & pecudes & pisces, & montes & colles, & maria & flumina, inuitantur ad laudandum nomen domini. Soli spiritus impij, & homines mali nõ inuitantur ad hanc symphoniam: quia per hos, quod quidem in ipsis est, blasphemia potius adficitur nomen domini. Sed quid sibi uult, quòd addit prophe-

ta

ta, IN SAECVLA SAECVLORVM LAV
 DAVNT TE? Quo loco subijcitur, SELA.
 Quod Hieronymus uertit semper. Tametsi sunt, qui
 negēt eam uocem æternitatis habere significationem,
 quòd in scripturis nusquam reperiatur, præterquam
 in Psalmis, & interdum his locis, ubi nulla sit æterna
 tis significatio. Proinde existimant idem pollere Sela,
 quod Diapsalma, quod indicatiū erat mutandæ melodiæ.
 Nam psalmi uocibus ac musicis organis canebātur. Ha
 bent autem & hodie musici signa quædam, quibus ad
 monētur, mutandā esse cationis rationem. Neq; enim
 omnis harmonia, cuius sententiæ congruit. Sic & in
 comœdiarum deuerbijs tibiæ modos quosdam accine
 bant, aut fortasse præcinebant, ex quibus populus in
 telligebat sententiæ genus, grauis esset an secus. In hoc
 certè psalmo ab hac clausula uidetur esse alterius argu
 menti exordium. Sed hoc utcumq; habet, certè uerba,
 IN SAECVLA SAECVLORVM, declarant
 æternitatem, ut non possint quadrare in tēplum, quod
 erat Hierosolymis. Id enim non ita multò durauit ul
 tra ducentos annos. Quanquam Iudæorum uulgus sibi
 persuaserat legem, & illius templi religionem usq; ad
 mundi finem duraturam. Quemadmodum Romani
 sibi persuaserāt, Capitolium fore sempiternum, quum
 hodie Romæ ne uestigium quidem Capitoliij pos
 sint ostendere, nec Iudæi templi sui Hierosolymis.

Aliud

Aliud igitur templum uidebat oculus propheticus, in quo sine fine laudaretur nomē domini. Ea nimirum est Ecclesia catholica. Sed quī possit esse perpetua laudatio, quum mortales sint, qui laudant? Hęc Ecclesia laudatrix domini, consummationē expectat, finem nescit. Et sicut in pijs charitas nunquam excidit: ita laudatio DEI hic exercetur, in coelis perficitur. Simul ut animus euolarit ex hoc terreno domicilio, iam cum angelis ac beatis animabus limpidius canit laudes DEO, donec recepto corpore non iam animali, sed spiritali totus homo sine fine, citraq; interruptionem resonabit conditoris sui laudes. Est enim una eademq; domus Ecclesia, militans in terris, & Ecclesia triumphans in coelis, nisi quod illa pars est purgatio. Quemadmodum idem est aër terræ, quam calcamus proximus: & qui iuxta quosdam philosophos, lambit conuexa orbis lunæ, sed hic ob terræ contagium crassior, ille purior. Nihil autem obstat, quō minus unusquisq; nostrum, licet grauatus hoc mortali corpore, tamen sine intermissione laudet DEVM suum. Quī potest, inquis? Potest. Si quidquid cogitamus, loquimur, aut agimus, omnia in gloriam DEI faciamus, etiam quum edimus ac bibimus, etiam quum dormimus, aut lusu corpusculum reficimus, laudamus DEVM nostrum. Glorificate, inquit Apostolus, & portate dominum in corpore uestro. Non omnia membra loquuntur, sed omnia membra

Cor. 6.

bra corporis nostri glorificant DEVM, si seruiant
 iusticiæ, etiam si lingua sileat. Posteaquam propheta ue
 lut ecstasi raptus, peruenerat ad illã coelestem Hieroso
 lymam, in qua nulla est molestia, quæ interpellet: nulla
 animorum dissensio, quæ uiciet melodiam: nulla necessi
 tas, quæ interrumpat hymnos DEI: quod ait beatus
 Paulus, siue excidimus DEO, siue sobrii sumus, uobis:
 uelut ad se rediens, meminit se hominem esse: & in hoc
 exilio uersantibus ostendit uiam, qua ad illam beatam
 tranquillitatem perueniatur. Dixerat, Beati qui habi
 tant in domo tua domine: etiã Angelos & pias animas
 cum Angelis uiuentes cõplectens. Hic mutata iam har
 moniæ specie dicit, Beatus uir, siue ut ex Hebræo uer
 tit Hieronymus, Beatus homo. Viri nomen nõ excludit
 foeminas. In Christo non est uir aut foemina, non ser
 uus aut liber, sed noua creatura. Hominis uocabulum
 admonet nos fragilitatis nostræ. cui nisi DEI miseri
 cordia porrigat manum, ne ad Ecclesiæ quidẽ atrium
 potest accedere, tantũ abest ut ad illam supernam be
 atorum sedẽ possit euolare. Aditus in Ecclesiam fides
 est: sine qua nihil prodest baptismus. At fidem nemo
 sibi largitur. DEI donũ est: quo DEVS, quos uult,
 præuenit, & ad Christum trahit. Nam homo quatenus
 est homo, carnalis est, & nihil nisi mundum sapit. Hoc
 perspiciẽs propheta, submissioribus iam modis ait, Bea
 tus homo, cuius est auxiliũ abs te: siue ut legit D. Augu
 stinus

finus, Adsumptio. Græcè est ἀντίληψις, quæ uox con-
 uenit in eum, qui manum porrigit conam adscēdere.
 Nam & Ecclesia ciuitas est in edito sita, quemadmo-
 dum templum Hierosolymitanum erat in monte Sion.
 Hieronymus pro Auxilio uertit Fortitudinē. Voces dis-
 sonāt, sensus idē est. Nitemibus ad ardua, uiribus opus
 est. HOMO AUTEM EX SE SE NIHIL
 POTEST. Fides autē propriè robur addit homini,
 ut iam nec mundum nec satanam metuat. Itaq; qui to-
 tam fiduciam in DEO collocant, ij demū confirmati
 uigore spiritus, ualent conscendere in montem domini.
 Ad templū illud Iudaicum, quod extruxit Solomon,
 quindecim gradibus adscendebatur. In primo gradu
 propheta queritur de improbitate linguarum, tediōq;
 exilij. In secundo confirmatur dono fidei, dicens: Leua
 ui oculos meos in montes, unde ueniet auxilium. Auxi-
 lium meum à domino, qui fecit cælum & terram. Fi-
 des est, quæ stabilit gressus nostros, ne uacillent. Ita
 Paulus Corinthijs: Fide stas. Item Roma. Tu autem fi-
 de stas. Et beatus Petrus hortatur, ut resistamus diabo-
 lo, fortes fide. Is enim demū uerè fortis est, qui in se im-
 becillis, fortitudinē suam habet in DEO. Quod indi-
 cans Esaias ait fore, ut hoc canticum canatur in terra
 Iuda. Canticum est Euāgelicæ professionis. Iuda enim
 Hebræis consitentem sonat. Quod igitur canticum?
 Vrbs fortitudinis nostræ Sion. Sion ecclesia est. sed un-
 de

*de fortitudo imbelli? Seruator ponetur in ea murus
 & antemurale. Audis inexpugnabile munimentum.
 Idem ait, In silentio ac spe, erit fortitudo uestra. T A-
 CITVS EXPECTAT, QVI NIHIL DIF-
 FIDIT DE PROMISSIS. & spes tanta fe-
 licitatis, quæ non pudefacit, quia nõ fallit, etiam in me-
 dijs adflictionibus ac mortibus exhilarat animum. In
 hac igitur uita non est perfecta beatitudo, & tamen
 magna quædam beatitudinis pars est, dum reputamus
 animo, q̄ sit momentaneum totū huius uitæ spacium, et
 quàm non sint condignæ adflictiones ad futuram glo-
 riã, quæ reuelabitur in nobis. Ad hæc, quàm bonæ cer-
 tæq; fidei sit, qui nobis eã promisit. Vt enim nos illum 2. Tim. 2
 abnegemus, ille fidelis permanet, seipsum abnegare
 non potest, tantum ut perseueremus in fide & charita-
 te, continētes nos ipsos intrā septa domus DEI, in qua
 succrescentes usq; ad mensuram plenitudinis Christi,
 per quindecim mysticos gradus, ascendamus in æter-
 num tabernaculum, et per quadraginta mansiones, ad
 terram illam quietis, quam dominus in Euāgelio pro-
 misit mitibus, alacriter proficiscamur. In arduo est
 quod petimus: egregium est quò tēdimus. Nemo repen-
 tē ab imo ad summa prouehitur. Opus est, qui com-
 monstret uiam, quemadmodum DEVS Israhelitis, qui
 nostri typum gerebant, dux fuit per inuia desertorum.
 opus est, qui è sublimi porrigat manum, & nitentem
 sursum*

sursum trahat. Horum nihil ipsi nobis prestare possu-
 mus. Dominus est, qui & uelle & perficere operatur
 in nobis. Ille per fidem aperit nobis oculos ut uidea-
 mus ubi simus, ut horreamus quod sumus, & suspi-
 remus ad ea, quæ nondum sumus. Primum igitur auxi-
 lium à domino, hoc est, primus beatitudinis gradus est,
 ut leuemus oculos in montes. E coelo datur, ut amemus
 coelestia, & contēnamus terrena. Qui circumspiciunt
 suam sapientiam, suas uires, sua merita, qui tantum re-
 spiciunt ad ceremonias, condonationes ac diplomata
 pontificum, nūquam perueniunt ad illā beatitudinem.
 Quid igitur facit ille beatitudinis candidatus, cui do-
 minus per fidem dedit, ut fastiditis humilibus mundi cu-
 ris, oculos attollat in montes aternitatis? ἀναβάσεις
 adscensiones siue gradus adscensorios disponit in corde
 suo. Quas hic appellat ἀναβάσεις, in cāticis graduum
 appellat ἀναβάσεις, qui gradus sunt, sed adscēden-
 tiū, quū Latinis iisdē gradibus descēdatur, quibus ascen-
 ditur. Cæterum in negotio pietatis non oportet un-
 quam retrocedere, sed oblitos à tergo relictorum sem-
 per ad perfectiora tendere. Respexit Eurydice, & re-
 lapsa est in Orcum. Respexit uxor Loth, & uersa est
 in petram salis. Habet autem & pietas gradus suos,
 quemadmodum hominis ætas. Catechumeni parturium
 tur, modo baptizati uelut infantes aluntur lacte: adul-
 tis pro solido cibo proferuntur retrusiora mysteria.

Et

Et Paulus sapientiam loquitur inter perfectos, inter infirmos profitetur se nihil scire, nisi Iesum Christum & hunc crucifixum. Ergo, qui sustulit oculos suos in montes, disponit gradus adscensorios. Vbi in corde suo. Nec mirum, ad illum enim montem non ascenditur pedibus, sed adfectibus. Sunt externi gradus, quos ut non oporteat reprehendi, tamen inutiles sunt, nisi gradus disponantur in corde. E laico fit clericus, è clerico fit hypodiaconus, ex hypodiacono diaconus, è diacono archidiaconus, ex hoc presbyter, è presbytero episcopus. Rursus è laico monachus, è canonico regulari Dominicanus, è Dominicano Franciscanus, è Fraciscano Benedictinus, è Benedictino Carthusianus. Quamquam de his gradibus multa inter ipsos controuersia est, qui gradus hos disponunt ac digerunt iuxta res externas. Sunt qui putant Franciscanos in altiore gradu consistere, quòd seminudis incedant pedibus, quòd pecunias non contingant. Rursus sunt, qui his praeferrant Dominicanos, quòd domi nò uescantur carnibus. Vtrisque praeferrunt Benedictinos, qui & pluribus horis canunt in templis, nec unquam domo prodeunt. Iam inter oēs summū gradū obtinent, qui lorica ferrea pro indusio cutem defricāt. Hi gradus ita demum profunt ad pietatē, si, domino auxiliante, ueri gradus disponantur in corde. Desisti raptò uiuere, nonnullus ad pietatem gradus est. Non solum restituis fraude parta, ue-

rumetiam tua perfundis in egenos amore Christi: altiore adscēdisti gradum. E uiolento ac feroce factus es innocens? aliquem adscendisti gradum in corde. Studes omnibus benefacere, in sublimiorem gradum te recepisti. Tandem & illis à quibus grauius læsus es, non modò remittis uindictam ex animo, sed in Christi gratiã bene uelle & benefacere gaudes, ad uerè sublimem gradum emerfisti. Hęc exempli causa proposui, de cæteris item quisq; apud sese consideret. Hi gradus digeruntur in corde hominis, in intimis animi recessibus. Hos igitur gradus, quibus ad perfectionem tendimus, beatus ille disponebat in corde suo, non se iactans apud homines, sed se probans inspectori cordium, sed auxilium nõ aliunde expectans, quàm à domino. Atq; hęc meditatur in ualle lachrymarum. Quid enim aliud est totus hic mundus, nisi conuallis obscura, nascentium, parturientium, morientium, ægrotantium, egentium, nauigantium, belligerantium, alijsq; mille lachrymarum occasionibus plena: à quibus nec potentes nec diuites, nec rēges ulli sunt immunes? Hęc est illa uallis Achor, id est, tumultus ac perturbationis, in quam præcipitatus est Acham, ut habetur Iosue septimo. In hoc loco nos posuit dominus, posteaquam è paradiso per inobedientiam excidimus, ut aliquantisper in exilio degentes, per obedientiam fidei, & obseruationem præceptorum D E I moliremur reditum in patriam.

Nec

Nec est quòd nos huius uallis pigeat : in hanc descen-
dere dignatus est ipse DE I filius, ut nobis esset uia, ue-
ritas & uita. Ergò quādiu uiuimus in hoc corpore
mortali, uersamur in ualle lachrymarū. Sed dixerit ali-
quis: Frustrā igitur homo disponit gradus adscēsorios
in corde suo, si permanendum est in ualle lachryma-
rum. Sed hæc uallis Achor uertitur in requiem armen-
torum, iuxta Esaiam 65. Daturq; Hierusalem ad decla-
rationem spei. Osee 2. Præter hæc oportet meminisse,
quòd in arcem Sion adfectibus ascenditur, non pedi-
bus, corde ascenditur, non scalis. Corpus hæret in ual-
le, animus eluctatur in montem. Ita uisum est rêgi no-
stro, ut per temporarias adflictiones huius mundi, per-
tingamus ad coronā immortalitatis. Nec uideatur hu-
ius militiæ dura lex. Rex noster, qui nobis hanc legem
præscripsit, ipse eam in se præstitit. Nec est quòd de-
spondeamus animum, qui nos ad certamen uocat, ipse
dabit benedictionem, auxilians nobis in periculis, con-
solans in adflictionibus, ut possimus sustinere. Agone-
theta noster euocat suos ad certamen, proposuit ingen-
tia præmia, qui legitime certauerint: præsidet, nō tan-
tūm ut spectator ac iudex, uerū etiam ut auxiliator.
Ille suppeditat uires, suggerit alacritatem. Nam hîc
BENEDICTIO non est laudis uox, sed liberalitatis,
quēadmodū loquitur Apostolus: Qui parcè seminat, par-
cè & metet. Qui seminat in benedictionibus, de benedi-

tionibus metet uitam æternā. Aspera lex est, Qui non tollit crucem suam quotidie & sequitur me, non potest meus esse discipulus. Qui non odit patrem & matrem, præterea & animam suam, non est me dignus, &c. Dura inquam & horrenda lex est, nisi accedat gratiæ largitas, quam ut ostenderet & gratuitam & minime parcam esse, maluit εὐλογία, quæ alio nomine appellare. Sub lege Mosaica parcior erat gratiæ dispensatio, uerū simul ut effulsit humanitas & benignitas DEI nostri, qui non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam suam saluos nos fecit per lauchrum regenerationis & renouationis, spiritum suum abundè effundit in uniuersam carnem. Apud homines aliud interdum est benedicere, aliud benefacere: imò frequenter hominis benedictio maleficium est non beneficium: sed DEO idem est benedicere & benefacere. Religiosè faciunt, qui procumbunt & accipiunt episcopi benedictionem, sed quātò iustius est nos prosterni coram DEO, ut illius impetremus benedictionem? Vide porrò quantum efficiat DEI benedictio:

« Ibunt, inquit, de uirtute in uirtutem, & uidebitur DE

« VS deorum in Sion. Mirabitur hinc aliquis subito mutatum uerbi numerū. Modò dixit: Beatus est, cuius auxilium abs te, & disposuit in corde suo. Hinc, Ibunt de uirtute in uirtutē. Vnde repētè ex uno plures facti sumus? In mysticis literis, DEI benedictio adfert fecunditatem

tem, sicut maledictio sterilitatem. Maledicta terra in opere tuo, quum exercueris eam, spinas & tribulos producet tibi. Contra, quum DEVS creasset hominem ex uida argilla, uxorem ex una costa laui lateris, benedixit eis dicens: Crescite & multiplicamini, & replete terram. Item Psal. 106. Benedixit eis, & multiplicati sunt nimis. Atque ista quidem typi sunt rerum spiritualium. Itaq; posteaquam per Euangelij gratiam exempti sumus a maledicto legis, ac per spiritum sanctum effusa est in Apostolos benedictio, quanta celeritate ueri DEI cultus, qui prius apud Iudaeos uelut in orbis angulo coercebatur, sese diffudit per uniuersas mundi nationes? Quot uirginum, quot martyrum, quot confessorum examina prosilierunt? Vnde haec prodigiosa fecunditas? Vnde nisi ex benedictione DEI? Filij, inquit, tui de longè ueniēt, & filiae tuae de latere surgēt. Esa. 6
Itaq; deserta illa & uidua mulier, admiratur insperatam fecunditatem suam dicens: Et isti filij undè uenerunt? Venerunt ex omni natione, quae sub caelo est, ab Indis, ab Gadibus, à Thracibus, à Gotthis, à Scottis & Hybernis. Itaq; iam multiplicati benedictione DEI, & animosi fide, alacres spe, ibunt de uirtute in uirtutem. Ne hic quidem est ἀρετή, sed ἐκ δύναμεως ἐἰς δύναμιν, quod Hieronymus ex Hebræo uertit: De fortitudine in fortitudinem. Nonnulla fortitudo est, pro Christo negligere uoluptates, opes & honores huius mundi:

*sed fortius est uincere pietatis adfectus in parentes,
 uxorem ac liberos, longè uerò fortissimū est, mortem
 & morte grauiora tormēta uita cœlestis amore negli-
 gere. Qui gradibus nitūtur in altū, quō magis adscen-
 dunt, hōc magis lassescunt: at qui per hos gradus ad-
 scendunt, quō longiūs eunt, hōc reddūtur fortiores &
 alacriores. Vndè tandē? Nisi quia res non est humana-
 rum uiriū, sed benedictionis diuinæ. Alioqui undè tam
 præsens animi robur, tanta alacritas Apostolorū, iuue-
 num, uirginum in squalore carcerum? in flagris & acu-
 leis? in ipsis etiam mortibus, ad quarum etiam comme-
 morationem humanus inhorrescit animus? Non ali-
 unde, nisi quòd Agonothetes ac legislator pro ma-
 gnitudine tentationum auget benedictionem. Mi-
 ramur homines, qui foris uident ad afflictionem, sed
 non uident internam benedictionem. Non inelegan-
 ter à uiro quodam, ob pietatem, celebri dictum est de
 monachis austeram uitam agentibus: Multi uident cru-
 ces nostras, sed nō uident unctiones nostras: uidēt cor-
 pus attenuatum uigilijs, ieiunijs ac laboribus: uident
 solitudinem, omniumq; uoluptatum abstinemiam, &
 tamē in corpusculo exiguo & imbecilli, nō uidēt, quan-
 tis delicijs reficiatur animus ad cœlum anhelans. Sed
 quod tandem præmium petitur tātis laboribus? Vide-
 bitur, inquit, DEVS deorum in Sion: siue ut uertit
 Hieronymus, Apparebunt apud DEVM deorum in
 Sion*

Sion. Hoc est brabêum omnium certaminum: hæc est requies omnium uotorum: hæc est felicitatis summa. Domine, inquit, ostende nobis faciem tuam, et salui erimus. Et Philippus: Ostende nobis patrem, et sufficit nobis. Atqui DEVM nemo uidit unquã. Inuisibilis est oculis corporeis, sed cordi mûdo uisibilis est. Itaq; dominus in Euangelio beatos pronunciat, qui sunt mundo corde, quoniam ipsi DEVM uidebunt. Cor autem intellige non intestinum corporis spirituum ac sanguinis fontem, sed mentem hominis fidei illustratã lumine. Videtur autem interdum & in hac uita purgatis mentibus, sed per speculum & in ænigmate, sed non nisi in Sion. Nam extra Ecclesiam nemo uidet DEVM, quia nemo habet puram mentem. Et si sibi uidentur uidere, hallucinantur, iam spectrum uidentes pro DEO. Non uulgaris autem beatitudo est, apparere apud DEVM deorum. Quid est parere apud illum? Cùm plena fiducia uenire in conspectum illius, qui nouit omnes latebras humani cordis. Hoc non aufit, nisi pura & undique sincera conscientia. Alioqui uidebitur & impijs DEVS, sed horribilis erit adspectus illius, qui pijs est amabilis. Non est alius DEVS, sed diuersi sunt oculi. Vt agris oculis molesta lux est, quæ sanis est iucûda. Omnes enim sistendi sumus ante tribunal summi iudicis, à quo non est reciprocatio. Miles, qui fidelẽ & strẽnuam operã nauauit in bello, seruus, qui gnauiter

Esa. 38

dispensauit talenta domini, gaudens prodit in conspectum ducis & heri sui, auditurus, Accipe coronam uitae eterne, & intrà in gaudium domini tui. Ille beatus est, qui non ueretur suam conscientiam aperire domino dicens cum Ezechia rēge: Obsecro domine, memento quæso, quoniam ambulauerim coram te in ueritate & corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Simili fiducia fortissimus ille Christi miles prodit in conspectum imperatoris sui: Ecce, inquit, coram DEO in Christo loquimur. Et ad eosdem Corinthios de se loquens: Non ambulantes in astutia, neq; adulerantes uerbum DEI, sed in manifestatione ueritatis commendantes nosmetipsos ad omnem cōscientiam hominum, coram DEO. Idem alibi, Bonum certamen certauit, cursum consummaui, fidem seruaui: de cætero reposita est mihi corona iusticiæ. An nō magna felicitas est, sic posse cōparere apud DEVM deorum in Sion, in specula perfectionis Euāgelicæ? DEVM deorum dixit, iudicem omnium indicans. Siue enim accipias populi iudices, siue pios homines, ad quos sermo DEI factus est, siue Angelos, qui & ipsi dicuntur Eloim, siue demones aut dæmonum ministros homines, qui se pro dijs coli passi sunt, hic unus est DEVS deorum, iudex uniuersorum, sicut testatur psalmus 81. Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos diiudicat, ipse à nemine iudicandus. Nec angelorum, nec propheta-

prophetarum, nec ullius sanctorum adspetus confert
 homini ueram beatitudinem. Solus hoc praestat DEVS
 deorum. Huc ut pertingamus, dominus impertit bene-
 dictionem, sed orantibus. Assidue rogari uult, non ut
 admoneatur, sed ut nos rogando digni efficiamur, qui
 bus largius impertiat suam benedictionem. Nam &
 pacto paremus apud DEVM, quoties uel appella-
 mus illum puris precibus, uel pro beneficijs acceptis
 gratias agimus. Domine DEVS uirtutum exaudi ora-
 tionem meam, auribus percipe DEVS Iacob. Angelo
 rum Deus est, eoq; Deus uirtutum dicitur: & hominū
 DEVS est, qui patriarcham Iacob imitantur. Is lu-
 ctando cum Angelo meruit benedictionem, & idem di-
 xit: Vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est
 anima mea. Sequitur: Protector meus noster adspice
 DEVS, & respice in faciem CHRISTI tui. Non-
 dum plenam securitatem adsequutus est, qui requirit
 protectorem. Adhuc metuit ignea iacula malorum
 spirituum è sublimi nos impetētium. Aduersus hęc im-
 plorat Deū exercituum, ut suus sit clypeus. Hoc enim
 uertit Hieronymus, quod septuaginta uerterunt Hy-
 peraspisten. Magna est demonum potentia, sed domi-
 nus uirtutum unus potentior est uniuersis. Si ille di-
 gnatur nobis esse clypeus, non est quòd metuamus ul-
 la iacula. Sub hoc clypeo tutus latebat, qui dicit: Do-
 minus protector uitae meae, à quo trepidabo? Et alibi

Psal. 26.

Psal. 5.

rursus: Domine ut scuto bonæ uoluntatis tuæ cinxisti nos. Nullum est hominis scutum, quod totum hominis corpus reddat inuulnerabile, quin & ipsum scutū interdum prodit hominem: at quem tegit DEI clypeus, nulla ex parte potest sauciari. Adspici à Deo, tegi est. Adspicit autem cui propicius est ac bene uult. Eoq; psalmus, quem modò citauimus, scutum appellat beneuolentiæ, Græcè ἐυσδοκίᾳ, Hieronymus uertit Placabilitatem. Qui suis meritis sese protegunt, & his ueluti clypeo fidunt, an tuti sint, ipsi uiderint. Qui fiduciam suam collocant in ceremonijs, in cultu diuorum, in ueste quasi tuum reddat ab insultu satanæ, non satis fidelit utuntur clypeo. Sed gratiæ DEI & huius promissis tutò fidentur. Adspicere DEVM, beatitudo est, sed illum nõ possumus adspicere, nisi prius adspexerit nos. Cũ essemus cæci, et in tenebris plusquã cimmerijs uersaremur, ille dignatus est adspicere nos, aperuit oculos nostros: & quũ essemus inimici, diligendo nos effecit, ut ipsum redamaremus. Respice in faciem CHRISTI tui. Nõ arbitror anxie disquirendum utrũ hoc ad personam Dauidis, an alterius cuiuspiã iuxta communem sensum referatur. CHRISTVS Græcis unctum sonat, quod Hebræis Messyas. Omnes CHRISTI sunt, qui in CHRISTVM renati sunt. Ab horum facie nunquam auertit oculos Deus, sed custodit illos ut pupillã oculi, modò ne ipsi faciẽ suam auerant ab eo.

ab eo. Regum autē ac sacerdotum est ungi. Vtrunque suo quodam modo sunt, qui suo cognomini respondēt, quos beatus Petrus alloquitur: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta &c. Sed ille 1. Pet. 2.
 Christorum omnium princeps est, qui dictus est princeps pacis, ac sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, quem singulariter unxit DEVS oleo laticiae præ participibus suis. In huius facie, quoniā caret omni neuo, Deus pater gaudet adspicere, quē profitetur esse filium unice dilectum, in quo sibi placitum sit. Quid sibi uult igitur, quod ait propheta, Adspice, & respice in facie CHRISTI tui? Quidquid Deus largitur nobis, per filium ac propter filium largitur, nō propter opera iusticiæ, quæ fecimus nos. Nos enim in multis offendimus omnes. Solus ille agnus est, omnis expers maculæ. Ergo protector noster DEVS, si tuos oculos offendit facies, hoc est, cōscientia nostra, respice in faciem Christi filij tui, quem sine exceptione diligis, per illius merita nobis largire, quod ipsi non meremur. Iudæi, quoniam non nouerant incarnationis mysterium, in precatationibus suis, diffidentes suis meritis obtestabantur Deum per memoriam patriarcharum, Abraham, Isaac & Iacob, quorum, pietas DEO fuisset accepta. At Christiani nihil petunt à patre, nisi per Iesum Christū, quē habemus in coelis aduocatum efficacē, quiq; suam fidē nobis obstrinxit, fore ut
 acci-

acciperemus quidquid postulareremus patrem in ipsius nomine. Qui scripsit hunc psalmum, non uiderat CHRISTVM in carne, sed oculis fidei, qui longè prospiciunt, uiderat illum uenturum: quemadmodum & Abraham tot sæculis CHRISTI aduentu antiquior uiderat diè illius, & gauisus est. Nos igitur quoties aliquid à DEO petimus, cum fiducia petamus, sed eam fiduciam hauriamus, non ex nostris benefactis, sed ex gratuitis CHRISTI promissis. Ne dicamus Respice ad ieiunia mea, aut eleemosynas, aut uigilias, aut chameunias: sed, Respice in faciem CHRISTI tui. Docet hoc Paulus Ephe. 3. IN CHRISTO IE SV domino nostro habemus fiduciam ac accessum, in confidentia per fidem eius. Quid est, Per fidem eius? Quia fidendum est illi toto pectore, qui non fallit in promissis, etiã si promittat, quæ uidentur nobis impossibilia. Quis enim credidisset fieri posse, ut diuina humanaq; natura sic uniretur, ut coirent in unam personã? At ille promisit et præstitit. Quis crederet fieri posse, ut homo uerus sederet ad dextrã Dei patris? Promisit & præstitit. Quid est igitur, quod non speremus à Deo, modò respiciat in faciem CHRISTI sui? Ut autè intelligas hanc interpretationem nõ esse somniũ sensus mei, sed prophetam agnoscentẽ dignitatem suam, con-
 10 fugisse ad faciẽ Christi, attende quod sequitur: Quia
 11 melior est dies unus in atrijs tuis, super milia. Nihil
 uetat,

uetat, quò minus hæc iuxta sensum humiliorẽ referat-
 tur ad Israhelitas captiuos apud Babylonios. Teneban-
 tur ingenti patriæ desiderio, tenebat ethnicarum su-
 persitionum, suspirabant ad pristinos ritus, ac templũ
 illud magnificũ, quod extruxerat Solomon. Iam enim
 sibi uidebantur diutino ethnicorum commercio facti
 ethnici. Sed nos retrusorem intellectu sequi maluimus.
 Nõ addit chiliadum numerum, ut intelligas infinitum
 discrimẽ. Nec dicit, IN DOMO TVA, aut SAN-
 CTUARIO TVO, sed, IN ATRIIS TVIS,
 quod est templi quasi uestibulũ, in quod admittebãtur
 & prophani: unde Paulus Hebræis scribens appellat
 sanctum seculare κοσμικόν, quòd toti pateret mũdo.
 Nec est apud Hebræos Vnus dies, sed tantũ Dies. Nõ
 est enim dies, ubi non lucet sol iusticiæ, & incontaminata
 nata ueritas. Nusquam igitur dies est, nisi in Ecclesia.
 In nocte sunt, qui sunt extra hanc. quod olim uaticina-
 tus est Zacharias, cap. ultimo, de incredulis loquens:
 In die illa non erit lux, sed frigus & gelu. Mox de si-
 de Ecclesiæ sic loquitur: Et erit dies una, quæ nota est
 domino, non dies neque nox. Vulgarem diem facit so-
 lis exortus, noctem occasus. Quis igitur est hic dies &
 non dies? Explicat hoc Esaias cap. 60. Non erit tibi
 sol in lucem dici, neque ortus lunæ illuminabit te per
 noctẽ. Sed erit tibi dominus lux aterna. Vtrunq; duo-
 rum prophetarum locũ imitatus est, qui scripsit Apo-
 calypsim.

calypsim. Et ciuitas nō habebit opus luce solis, quoni-
 am dominus omnipotens lumen eius erit. Porrò nō esse
 lucem nisi in Ecclesia, testatur Esaias eodem, quod mo-
 dō citauī capite, de his agens, qui nō receperunt fidem
 Euangelicam: Quia ecce tenebræ operient terram, &
 caligo populos. Super te autem orietur dominus, &
 gloria eius in te uidebitur. Mox subiicit de ijs, qui reli-
 cta patria, superstitiōe crediderunt Euangelio: Et am-
 bulabunt gentes in lumine tuo, & rēges in splendore
 ortus tui. Ad hæc quum ait, ὁ πῆρς χιλιάδ' αἰς, non ad-
 dit quarum rerum, complectens uniuersa commoda in
 unum conflata, quæ non possunt homini contingere
 extra Ecclesiam. Nam quæ potest esse felicitas homi-
 nis, si in tenebris ambulet? Quandiu militamus in hoc
 tabernaculo, per fidem intuemur solem. At in illo cœ-
 lesti templo non est nisi unus dies: quia non est trans-
 mutatio, nec uicissitudinis obumbratio, nec ulla erro-
 ris aut ignoratiæ nebula lucē offuscat. **AETERNI
 TAS ENIM NESCIT ORTVMET OC
 CASVM.** Interim tamen ambulare in luce fidei, &
 simplici animo sequi eum, qui dixit: Qui sequitur me
 non ambulat in tenebris: beatius est omnibus opibus,
 regnis, glorijs & oblectamētis huius mundi. Hæc stul-
 ta dictu uidentur, quibus **CHRISTVS** nondum
 aperuit oculos. Verum si perconteris eos, quorum cor
 dibus illuxit **CHRISTVS**, num uelint pietatis ia-
 ctura

Etura totum mundum lucrifacere, detestabuntur &
 abominabuntur sermonem tuum. Norunt enim quan-
 tum bonum sit, quod iam uelut arram tenent, & quàm
 inestimabile sit illud, ad quod mox sunt transferen-
 di. Nunc illud mihi spectato, quanto desiderio te-
 neatur domus DE I, qui hæc loquitur: Elegi ab-
 iectus esse in domo DE I mei, magis quàm habita-
 re in tabernaculis peccatorum. Quid est Abiectum²²
 esse? Iacere in limine aut uestibulo & conculcari?
 quod mendicorum est? Tanta autem est Ecclesiæ maie-
 stas & felicitas, ut quod in ea cõtemptissimum est, lon-
 gè præstet omnibus mundi splendoribus. Sicut in coele-
 sti Hierosolyma, multæ sunt mãsiones, quarum infima
 tamen potior est omnibus regum palatijs: sic in Eccle-
 sia uelut in magna domo, diuersi generis uasa sunt,
 quorum aliud est alio honoratius, & tamè quod in his
 uilissimum est, preciosius est uniuerso mundo. In cor-
 pore hominis naturali, membrũ aliud alio est præstan-
 tius. Functiones quidem diuersæ sunt, sed eodẽ spiritu
 uegetantur omnia. Sic in corpore CHR ISTI mysti-
 co, quod est Ecclesia, diuersi sunt ordines hominũ, di-
 uersa munia donaq; spiritus, omnes tamè membra sunt
 CHR ISTI, & eandem expectant hereditatem. Quod hĩc infimũ est, sublimius est omni fastigio mũdi.
 Pes humani corporis beatior est oculo suis, aut canis,
 & ea partes, per quas egerũtur recremẽta cibi ac po-
 tus,

tus, in humano corpore, beatiore sunt capite asini. Hic obiter Propheta aperit fontem, quam ob rem plerique mortales, uel non accedunt ad Ecclesiam, uel recedunt ab Ecclesia, uel eiectione ob culpam, grauatur redire. Qui tument honoribus mundanis, nolunt deponere camelum gibbos, ut per humile ingrediamur ostium. Et ex historijs discimus, complures hæresiarchas esse factos, quod ad episcopi dignitatem non admouerentur. Itaque maluerunt primum tenere locum inter canes & sues, quam inter oues CHRISTI mediocri esse loco. Hæc stulta ambitio genuit nobis, Basilides, Marcionnes, aliaque inauspicata nomina. Sed quid consequuti sunt infelices? Apud homines sibi constarunt sempiternam ignominiam, apud DEVM meruere gehennam. Quanto satius erat, uel ignotissimum esse inter oues Ecclesie, modo nomen habeas scriptum in libro uitæ? Simili tenentur amentia, qui quum magnis ac manifestis criminibus meruerint submoueri à consortio Ecclesie, tamen recusant profiteri poenitentiam, ut Ecclesie reconcilientur. Humile & abiectum esse putant arceri ingressu, nudo capite nudisque pedibus stare in uestibulo, flexis genibus introeuntium preces implorare, gestare pro purpura sacculum, pro unguentis conspergi cinere. Quid in causa? Quia non uident quanta sit dignitas, quanta felicitas, quanta securitas uersari in atrijs domini. Quanta uilitas, quantumque periculum uel ad

horam esse extra domum Dei. Vidit hæc ille Deo charus Theodosius imperator, qui maluit uniuersum imperij strepitum deponere, & in abiectum poenitentium ire locum, quàm non esse in domo domini. Illi ipsi poenitentes cultu squalidi, ieiunijs attenuati, lachrymis & mœrore confecti, qui tanquam mendici iacent in limine domus Dei, multò feliciores sunt, quàm, qui sub satana regnant in tentorijs impietatis. Siquidem hi, si modò uerè poenitent, licèt corpore sint extra domum Ecclesiæ, animo sunt intus. Quid est igitur, quod tanto ardore desiderat propheta, per Christi faciem obtinens Deum? ut uel in extremo angulo, aut limine domus Dei uersari liceat, & uel inter abiectissima Christi membra censeatur, extra quem nulla cuiquam est spes salutis. Sed si ad limen domus Dei uel accedamus uel redeamus, parata est misericordia domini, quæ subleuat infirmitatem nostram, ut proficiamus ad perfectiora. Parata est ueritas domini, ut abundemus in omni scientia spirituali, parata est gratia domini, ditans nos spiritualibus charismatibus. Postremò parata est gloria domini, quæ nos transformet in imaginem Christi. Christus ueritas est. Christus iusticia nostra est. quem si sequamur antecedentem, fit quod dicit Esaias: Et anteibit faciem tuam iusticia tua, & gloria domini colliget te. Misericordia condonat errorem, ueritas illuminat mentem ne reuoluaris in errorem: gra

tia instruit donis spiritus, ut conuersus confirmes fratres tuos, & quàm plurimos ab impietate reuoces, quemadmodum ait beatus Dauid, expertus misericordiam domini magnam, ac per Nathan ad ueritatem reuocatus: Docebo iniquos uias tuas, & impij ad te conuertentur. Hoc est, quod hîc sentit Propheta. Quia misericordiam & ueritatem diligit DEVS, gratiam & gloriam dabit dominus. Similiter & Paulus, per domini misericordiam reuocatus à furore persequendi, & per ueritatem Euangelicam edoctus uiam domini, deniq; per gratiam sancti spiritus præclaris donis locupletatus, factusq; uas & organum electum, eò profecit ut etiam in medijs afflictionibus in domino gloriaretur. Quanquam potest hic uersiculus & aliter intelligi, ut misericordie diuinæ sit, quòd trahimur ad cognitionem ueritatis, iuxta uerbum Hieremie 31. Ideò attraxi te miserans. Tum ut ueritas sit hominis, confitentis sua mala, & agnoscentis gratuitam DEI misericordiam. Hoc enim sentit Psalmus 50. Ecce ueritatem dilexisti, incerta & occulta sapientiæ tuæ manifesta mihi. Dauid quandiu celabat peccatum suum, mendax erat, & fucum facere conabatur, non hominibus tantum, sed & DEO. Verum DEVS ex sua misericordia per Nathan prophetam, reuocat eum ad ueritatem confessionis: declarans inutiliter celari peccatum apud homines, quum

oculos

oculos DE I nemo possit fallere. Misericordiam reuocantem & ueritatem consistentem, sequitur gratia & gloria. Peracto enim luctu poenitentiae, & ita castigatis membris, ut quemadmodū antea seruiuerant iniquitati ad iniquitatē: ita facta templa spiritus sancti, seruiant iusticiæ ad iusticiam, sit ut gloriatur Ecclesia illic super abundare gratiam, ubi abundarat peccatum, & inter Angelos maior sit gratulatio super uno peccatore reuocato, quàm super nonagintanouem iustis. Non est quidem absurdum, quod adfert Augustinus, ueritatem referens ad fidem DE I in promissis. Solus enim ille uerax est, quum sit omnis homo mendax: non quòd semper fallant homines, sed quòd in ipsis non sit præstare, quod pollicentur, incerti an in proximum diem uicturi sint. Quandiu circumferimus hoc mortale corpusculum, multis iniurijs multisq; periculis obnoxium, misericordia domini circumuallat nos undiq; scuti uice, ne reuoluamur in uicia. Veritas DE I in promissis fulcit erigitq; mentes nostras, ut concēptis huius uitæ bonis pariter ac malis feramur ad cœlestia. Cōcinit huic sensui, Psalmus 35. Prætende, inq̄t, misericordiam tuam scientibus te, & iusticiam tuam ijs, qui recto sunt corde. **IUSTICIA REDDIT CUIQUE QVOD SVVM EST.** Quid autē reddet nobis Deus, qui nulli cuiq; debet? Nihil enim habemus, quod illius benignitati nō oportet acceptū ferri. At aliud est

liberalitas, aliud iusticia. Verum & illud iusticie ge-
 nus est, prestare quod gratuito promiseris. Hac ratio-
 ne Deus seipsum nobis quodam modo debitorem consti-
 tuit: ut licet ipsum ob merita nostra non possimus ap-
 pellare, ob promissa tamen appellare possimus. Quod
 si nos meminerimus officij nostri, ille non recusat uoca-
 ri iniustus, si minus prestat, quod pollicitus est. Veni-
 te, inquit, & arguite me dicit dominus. Hanc Dei iusti-
 ciam appellat Dauid, quum ait: Vt iustificeris in sermo-
 nibus tuis & uincas cum iudicaris. Prorogat inter-
 dum expectationem nostram Deus, fallit nunquam: in-
 terim qui non norunt illius ueritatem, obmurmurant
 ac dubitant, quemadmodum illi duo discipuli, quum
 aiunt: Nos sperabamus quod esset redempturus Israel.
 Quin & discipulos ingens habebat moeror, quod quia
 non credebant eum resurrecturum, putarent sibi data
 uerba. Quod hic ex Hebræo uertit Hieronymus, &
 alij quidam, id ita discrepat ab eo, quod transtulerunt
 septuaginta, ut non uideatur eius generis esse uarie-
 tas, que frequenter accidit ex eo, quod eadem senten-
 tia uarijs effertur modis, aut ex iisdem uerbis alius
 alium sensum colligit, sed apparet scripturam Hebrai-
 cam in alijs codicibus uariasse. Id usu uenit interdum,
 quum scriba aut interpres elementi similitudine de-
 ceptus, aliud pro alio legit, aut quum diuersa litera-
 rum distinctio, diuersum efficit sensum. Nam quod ex
 Hebræo

Hebræo reddunt, sic habet : Quia sol & scutum do-²²
 minus Deus, gratiam & gloriam dabit dominus. Que²²
 lectio si Germana est, solem posuit pro ueritate, quæ
 est Christus, qui illuminat omnem hominem uenientem
 in hunc mundum: scutum pro misericordia protegen-
 te credentes aduersus omnes insultus satane. Sicuti lo-
 quitur Psalmus trigesimus tertius. Sperantes in domino
 misericordia circumdabit. Quanquam & Paulus hor-
 tatur, ut sumamus scutum fidei. & alius Psalmus dicit:
 Scuto circumdabit te ueritas eius, non timebis à timo-
 re nocturno. Vis igitur tutus esse ab omni malo? Ne cir-
 cumferaris omni uento doctrine, sed quod è scripturis
 diuinis tradidit nobis Ecclesia catholica, firma fide te-
 neamus : quod precipit simplici obedientia seruemus,
 quod promittit, alacri spe expectemus. Simpliciter am-
 bulantibus non deerit neque misericordia, neque ueri-
 tas, neque grata, nec ullum bonorum genus, quod ad
 beatitudinem pertinet. Eoque subdit. Dominus non
 priuabit, siue non fraudabit bonis eos, qui ambulant in
 innocentia. Pro quo septuaginta uerterunt ἐπιδικασ-
 τικά, quòd magis sonat simplicitatem omnis exper-
 tem fraudis ac malitiæ. Columbinos animos, amat spi-
 ritus sanctus. Dabit hic gloriam sinceræ conscien-
 tiæ, in futuro dabit ineffabilem illam gloriam. Inte-
 rim arrabone tam precioso contentus, expecta bona
 futuri sæculi spe gaudens, ut uerè & ex animo dicas

cum propheta: Domine uirtutum, beatus homo, qui spe
 rat in te. Atq; hæc est complurium psalmorum clausu-
 la. Frequenter enim repetendum est, quod oportet sem-
 per infixum esse mentibus nostris. Secundus psalmus
 ita desinit, Beati omnes, qui confidunt in eo. Quar-
 tus: Quoniam tu domine singulariter in spe constitui-
 sti me. 26 ita, Expecta dominum, uiriliter age, &
 confortetur cor tuum, & sustine dominum. 30 ita
 Viriliter agite, & confortetur cor uestrum, omnes
 qui speratis in domino. 32. In nomine sancto eius spe-
 rauius. 33. Non delinquent omnes, qui sperant in eo.
 36. Saluabit eos, qui sperauerunt in eo. Item 41.
 & 42. ad spem in DEO figendam hortantur. Simi-
 liter & 63. & 130. Nec est ista uulgaris spes, quam
 nobis tanto studio commendant literæ sacræ. Agricola
 sperat à DEO lætum agrorum prouentû, nauta pro-
 speram nauigationem, grauida felicem partum, egro-
 tus conualescentiam. At uir pius, qui uerè sperat, hoc
 est, spem omnem fixit in domino, plena fiducia totam
 sollicitudinem conijcit in DEVM, persuasus siue læ-
 ta obtigerint siue tristia, siue mors, siue uita, omnia
 per DEI misericordiam cessura in bonum, inscruta-
 bili sus sapientia sic temperantis res mortalium. Itaq;
 quum beatus sit homo domine uirtutum, qui fiduciam
 omnem in te collocauit, nec id fieri possit, nisi sit in-
 trà domum tuam Ecclesiam, dignare quæso aperire
 oculos

oculos omnium nostrum, ut uidentes quàm sint amabilia, quàm pulchra, quàm tranquilla, quàm tuta, quàm felicia tabernacula tua: rursus quàm his dissimilia tabernacula impietatis, positis opinionum & adfectuum dissidijs, eodem sensu, eademq; sententia concordēs uersemur in illa beata sodalitate sanctorum omnium, ut uerè de nobis dici possit: ECCE QUAM BONUM ET QUAM IUCUNDUM HABITARE FRATRES IN VNVM. Nunquam autem coalescemus in unum, nisi pariter spem nostram ponamus in Christo Iesu rège Sion ac domino nostro, & ad illum unū spectemus omnes. Vbi regnat ambitio, ubi pecuniæ studium, ubi peruicacia, ubi cæcus fauor, aut odium cæcius, ut pertendamus tueri quidquid semel diximus aut scripsimus, ubi in gratiam partium probamus, quæ scimus esse improbanda, aut odio priuato damnamus, & ea, quæ piè dicta: denique ubi quisque ad se spectat & undique trahitur funiculus contentionis, non potest res ad concordiam redigi. Reputemus quàm sit stultum sic odisse mores quorundam Pontificum aut sacerdotum ac monachorum, ut ipsi fiamus illis deteriores. Deterior enim est, qui recedit ab Ecclesiæ consortio, & in hæresim aut in schisma demigrat, quàm qui impurè uiuit saluis dogmatibus. Cum hoc, per quàm iniquum est, nos ad aliorum uicia lynceos esse, ad nostra ipsorum talpis cæ-

ciores, & in aliorum oculis uidere festucam, ipsos tra-
 bem in oculo circumferentes. HOMINES CVM
 HOMINIBVS VERSAMVR. Quamquam
 grauius fateor, peccant, qui in potestate constituti pub-
 lica, non meminerunt officij sui. Tamen populi perui-
 cacia, sepe numero in causa est, ut qui præsunt, alij
 sint, quàm esse conueniret. Sic populus Israheliticus
 pro mitissimo Samuele, accepit superbum Saulem.
 PLACABILIOR ERIT ALIENIS ER-
 RATA, QVI PRIVS SVA IN SPE-
 XERIT. Præcipuum est discordiæ seminarium,
 quòd sinistro tantùm oculo proximorum uicia intue-
 mur. Claudatur ille sinister, & dexter uicissim ad eo-
 rum uirtutes aperiat. Si uirtutum candidi fuerimus
 aestimatores, leuius offendemur alienis uicij. Inter fra-
 trem ac fratrem, inter uxorem ac maritum non con-
 stat amicitia, nisi uicissim inter sese ad quædam uicia
 conuiueant. Quomodo igitur constabit totius Ecclesiæ
 concordia, si quisque ad alterius uirtutes lusciosus, ad
 uicia tales habet oculos, qualia sunt specula quædam,
 quæ faciem oppositam & multò maiorem reddunt &
 deformiorē? Dolendum est tam multos esse monachos
 qui præter uestitum ac frigidas ceremonias minimum
 habent religionis: tã multos esse sacerdotes, qui nec ca-
 stè uiuunt, nec sacris uacāt literis: nōnullos etiam abba-
 tes & episcopos, qui minimū differāt à prophanis prin-
 cipi-

cipibus aut satrapis. Sed interim dissimulamus, quàm
 multi sint inter illos, pij, sobrij, docti, deq; Repub. be-
 nemerentes, in diuitijs pauperes, in dignitate modesti,
 in potentia mites. Nec cogitamus quantò nos essemus
 ferociores, si tot rebus ad licentiam inuitaremur. Ex-
 pedit igitur, ut plebs, quæ dissimulatis sacerdotum uir-
 tutibus, uicia tantùm uidet exaggeratq; suam inspiciat
 manticam, à tergo in pectus reuolutam. Quotus quis-
 que est opifex, ut ab infimis incipiam, qui in præstan-
 da opera fidelis est, in mercede exigenda æquus. Nec
 enim temerè natū est illud uulgò celebre prouerbium,
IN SVA QVENQVE ARTIFICEM
ARTE FVREM ESSE. Iam quod omnino
 genus rerum est, quod illi non corrumpant quæstus gra-
 tia? Quot modis uiciatur triticum ac farina? quot mo-
 dis uinum ac cercuisia? quot modis pannus reliqua que
 texta? Omitto nunc in promissis perfidiam: in commer-
 cio supercilium ac morositatem, ut propemodum com-
 modius sit cum rēge quopiam aut Cardinale agere,
 quàm cum Latomo, qui uix habet domi undè cœnet.
 Qui tales sunt in seruili sordidoq; opificio, quales pro-
 babile est futuros, si ad eorum dignitatem euehantur,
 quorum mores ferre non possunt. Vulgus sacris inicia-
 torum incontinentiam incesti sacrilegij, ac uiolati uoti
 titulis exaggerant, sibi ut liberis ac solutis blandiuntur.
 Atqui, ne errent, nemo Christianus ad peccan-

dum liber est, omnes religiosissimo sacramento sunt
 adstricti, nisi fortè ludum esse credunt, quod in ba-
 ptismo professi sunt. Si infami cognomine uocantur
 apostatae, qui à Benedicti aut Francisci instituto desci-
 scunt, quantò magis eo nomine digni sunt, qui in bap-
 tismo mundi contemptum professi, toto animo seruiunt
 mundo, & à Christo imperatore transeunt ad sata-
 nam? iam adulterium crimen, quod apud ethnicos gla-
 dio, apud Iudæos lapidatione puniebatur, nequam
 leue est, utcunq; nunc pro ioco ducitur. Quòd si quis
 propiùs inspiciat, inueniet fraudibus, rapinis, periur-
 ijs referta omnia. Ut ne commemorem interim, quan-
 tam malorum lernam, tegat umbra belli. Nihil attinet
 hìc de magistratibus inferioribus loqui, deq; ijs, qui
 ob nobilitatis titulum sibi uolunt licere omnia, de que
 principibus. Quocunq; uertas oculos, heu nimium
 multa est querelarum materia. Sed hæc est rerum hu-
 manarum natura, maris in morem multa secum de-
 ferre, que malis abesse. Mutat sæpè uicia, ponit nun-
 quam. Quid igitur superest, nisi ut se quisq; discutiat,
 & omnes ad Christi misericordiam cõfugiamus? Que-
 dam uicia leuiora sunt, quàm ut expediat asperam ad-
 mouere medicinam. Quædam minore religionis in-
 commodo dissimulantur, quàm exagitantur. Porrò
 que grauiora sunt, quàm ut oporteat dissimulare, ma-
 num doctam & artificem requirunt, ne nobis eueniat
 quod

quod solet imperitis medicis, qui dum parùm dextrè admouent remedia, pro morbo extinguunt hominem, aut ex leuiore malo reddunt immedicabile. Pleraque paulatim ac per occasionem irrepserunt, ea paulatim ac per occasionē tollenda sunt, si fieri queat absq; graui tumultu: sin minùs, dissimulanda, donec ipsa dies porrigat occasionem commodiorem. Eadem dexteritate utendum est in dogmatibus. Quidam dum impotenter uociferantur, *Hæresis, hæresis, Ad ignem, ad ignem*, in peiorem partem interpretantes, quæ dicta sunt ambigue, per calumniam deprauantes, & quæ piè dicta sunt, plurimum fauoris conciliarunt ijs, quos exitio dignos iudicabant. Rursus qui sub Euangelij plausible titulo moliuntur ea, quæ ex diametro pugnant cū Euangelio, uehementer adiuuerunt partes eorum, quos oppressos uolebant. Itaque dum illi nihil omnino patiuntur innouari, hi nihil sinunt relinqui, tempestas orta est penè insedabilis, & dum utrinque nimium tenditur funiculus contentionis, fit, ut utraque pars rupto fune in tergum cadat. Non quòd Ecclesia concidat, quæ nixa saxo immobili Christo, nullis turbinibus concutitur, sed de quibusdam hominibus loquor, qui causam Ecclesie tuentur, magno quidem zelo, non enim dicam malo, sed non secundum scientiam. Nondū eò processit hoc morbi, ut sit immedicabile. Extin-
gui potest hoc incendiū, si materiã igni subtrahamus.

Præcipuus autem huius tumultus fons, sunt impij mores hominum. Non est quòd alij in alios culpam reijciamus. Primum hoc humani generis exemplum est, sed ut per se prauum, ita nobis infelix: Mulier decepit me, serpēs decepit me, omnes iram domini prouocauimus, restat ut omnes ad illum simul sincero corde conuertamur: ille ut est exorabilis, uicissim conuertetur ad nos, atque hos inconditos rerum motus uertet in tranquillitatem, nobis eodè pro nostra quamulacunque portione adnitentibus. Quo pacto inquis, id fiet? Sit unusquisq; quod esse debet: sint Pontifices Pontifices, Christi uicarij sincero corde gregis dominici curam agentes, Sint Principes Principes, diuinæ iusticiæ ministri, tanquam Deo reddituri rationem: quem hòc magis oportet ab illis timeri, quò liberiores sunt à timore hominum. Magistratus bona fide Rempublicam administrent. Monachi perfectionem, quam titulo profitentur, moribus præstent. Sacerdotes noctes ac dies meditentur in lêge domini, quò possint esse sal populi. Qui laici sunt, sint quod dicuntur: non præeant, sed reuerenter obtemperent sacerdotibus, fideliter pareant principum legibus, in suo quisq; opificio prebet suam conscientiam summo illi κατὰ τὸν νόμον. Nam beati Lucae uerbo libenter utimur. Qui negociator est, bona fide negocietur: qui molitor est, bona fide sit molitor: qui pistor est, bona fide sit pistor: qui faber est, bo

na fide sit faber: qui uestiarius est, bona fide sit uestiarius, fiduciam habens in eo, qui non deserit rectos corde: atque item de cæteris dicendum est. Nemo suis uicijis hoc nomine blandiatur, Ita mos est, sic nemo non facit. Ne circumspicias, ô bone, quid alij faciant, sed quid abs te fieri uelit supremus ille iudex, cuius oculos nemo fallit, ad cuius tribunal omnes sistendi sumus, siue rēges, siue inopes erimus coloni. Ibi non ualebit hæc tergiuersatio, Ita mos est, sic nemo non facit. Interim ponatur ambitio, & pertinax uincendi studium, faceßāt fauores cum priuatis odijs, consilescat dementis rixæ surda uociferatio, ita demum elucescet ueritas illa pacifica. Accedat illa συγκατάβασις, ut utraq; pars alteri sese nonnihil adcommoedet, sine qua nulla constat concordia. Sed hæctenus obsecundetur, ut ne moueantur τὰ ἀκίβητα, & hæctenus feratur hominum infirmitas, ut paulatim inuitentur ad perfectiora. Illud autem omnibus penitus infixum esse oportet, nec tutum esse, nec ad fouendam concordiam utile, temerè desciscere ab ijs, quæ maiorum autoritate tradita sunt, quæq; longo sæculorum usu consensuq; confirmata. Nec quidquam omnino nouandum est, nisi huc aut cogat necessitas, aut insignis inuitet utilitas. De libero arbitrio, spinosa est uerius, quàm frugifera disputatio. Et si quid de hoc querendum est, in Theologicis diatribis sobriè discutiatur. Interim inter nos illud conuenire sat

tis est, hominem ex suis uiribus nihil posse, & si quid
 ulla in re potest, totum eius deberi gratiæ, cuius mune-
 re sumus quidquid sumus, ut in omnibus agnoscamus im-
 becillitatem nostram, & glorificemus domini misericor-
 diam. Conueniat inter nos fidei plurimum esse tribuen-
 dū: modò fateamur & hoc esse peculiare spiritus san-
 cti donum, idq; multò latiùs patere, quàm uulgus homi-
 num credit, nec omnibus adesse qui dicunt, Credo Chri-
 stum pro me passum esse. Concedamus fide iustificari,
 hoc est, purificari corda credentium, modò fateamur
 ad consequendam salutem necessaria charitatis opera.
 Neque enim uera fides potest esse ociosa, quū sit fons
 & seminarium omnium bonorum operum. Quin po-
 tiùs distinguamus iusticiam, repurgantem mentis no-
 stræ domicilium, quam rectè dixeris Innocentiam: &
 iusticiam ornantem ac locupletantem eam bonis ope-
 ribus? DEVS propriè nulli debitor est, nisi forsi-
 tan ex gratuito promisso: quanq̃ & hoc ipsum ut præ-
 stemus promissi conditionem illius est munificentie:
 non tamen reiiciendum est mercedis aut meriti uoca-
 bulum, quòd DEVS quæ in nobis, aut per nos opera-
 tur, pro sua bonitate acceptat ac pensat. De uerbis
 nulla sit digladiatio, modò de re conueniat, nec interim
 ingerantur auribus imperitæ multitudinis illa παρὰ-
 νόµα: Nihil refert qualia sint nostra opera, tantum ha-
 beto fidem & seruaberis. Et, homo quidquid agit, ni-
 hil aliq̃

hil aliud, quàm peccat: quæ ut in aliquo sensu uera sint,
 tamē ab imperitis aliò rapiuntur, quàm expedit. Quæ
 admodum & illæ uoces, Christus pro nostris peccatis
 dependit. An ille pro nobis mortuus est, ut nos uiua-
 mus in peccatis: an potius ut semel illius sanguine loti,
 abstineamus ab omnibus inquinamentis? Mortuus est
 & resurrexit, ut ipsum imitantes, moriamur pecca-
 tis, & in uite nouitatem resurgamus. pro nobis cru-
 cem gestauit, sed idem clamat: Qui non tollit crucem
 suam quotidie, non est me dignus. Ceterum, qui domi-
 num suis sceleribus quotidie, quod in ipsis est, crucifi-
 gunt, ijs mors illius ad eò nihil profutura est, ut cessura
 sit in grauem supplicij accessionē. Pij cuiusdã adfectus
 est credere, preces ac bona opera uiuentium prodesse
 defunctis, præsertim si hæc illi dum uiuerent, faciendâ
 curarūt. Tantùm admoneantur, qui funebres pompas
 ac Missas gloriæ causa instituunt, perdere mercedem
 suam; ac certius esse lucrum, si quod morientes legant,
 uiui ac sani in pios usus erogent. At quibus hoc non-
 dum persuasum est, ne obstrepant aliorū simplicitati,
 sed ipsi tantò benigniùs subleuent pauperum inopiam,
 tantoq; feruentiùs incumbant bonis operibus, quò mi-
 niùs credunt defunctos, uiuorū benefactis iuuari. Reli-
 giosi itē adfectus est, credere Sanctos ac Sanctas, quos
 DEVS adhuc mortali corpore grauatos tanti fecit,
 ut ad illorum preces, demones expulerit, mortuos ad
 uitam

uitam reuocarit, nunc quoque non nihil apud eum posse. At quibus diuersa sedit opinio, pura mente syn-
 cera' que fide inuocent patrem, filium & spiritum san-
 ctum, ne obturbent odiosè ijs, qui citra superstitionem
 implorant diuorum suffragia. Superstitio, quam fateor
 in inuocatione cultuq; Diuorum esse plurimam, coar-
 guenda est: pius ac supplex adfectus interdum toleran-
 dus est, etiam si sit cum aliquo coniunctus errore. Ut
 nostra uota non sentiant Diui, sentit tamen Christus,
 qui & amat simplices animos, si minùs per Sanctos,
 certè pro Sanctis dabit nobis, que petimus. Qui seue-
 runt in diuorum imagines, non prorsus abs re conci-
 tati sunt ad eum zelum, licèt immodicum mea quidem
 sententia. Nam horribile crimen est, Idololatria, hoc
 est, simulachrorum cultus: qui tametsi iam olim subla-
 tus est è moribus hominũ, tamen periculum est, ne tech-
 nis demonum eodè reuoluantur incauti. Sed quum sta-
 tuaria & pictura olim inter liberales artes habita sit
 tacita poësis: plus interdũ representans adfectibus ho-
 minum, quàm homo quamuis facundus possit uerbis ex-
 primere, & Plato agnoscens poësim plurimum habere
 momenti ad Remp. bene secus ue instituendam, non om-
 nes poëtas submouerit ex illa, quam fingit ciuitate,
 sed Homerum tantum, aut Homeri similem, qui dijs,
 ac deorum filijs attribuit adulteria, puerorum amo-
 res, furta, mendacia, impotentes iras, dissidia, aliaq;
 uicia

uicia, quæ nemo bonus Reip. gubernator ferret in suis
 ciuibus, aut frugi pater familiâs in uxore, liberis aut
 famulis: corrigendum erat, quod per imagines irrepse-
 rat superstitionis, utilitas erat seruanda. Vtinam om-
 nes omnium ædium parietes haberent uitam IESV
 CHRISTI decenter expressam. In templis autem
 quemadmodum in Aphricano concilio decretum fuit,
 ne quid recitaretur præter scripturas canonicas, ita
 cõueniret nullam esse picturam, nisi cuius argumentũ
 in canonicis scripturis cõtineretur. In peristylis, por-
 ticibus & ambulachris possent & alia pingi ex huma-
 nis historijs desumpta, modò facerent ad bonos mores.
 Stultas uerò aut obscenas aut seditiosas tabulas oportuit non solum è templis, uerumetiam ex omni ciuitate
 sublatas esse. Et quemadmodum blasphemie ge-
 nus est, sacras literas ad ineptos ac prophanos de-
 torquere iocos: ita graui poena digni sunt, qui dũ pin-
 gunt canonicarum scripturarum argumenta, de suo
 capite miscent ridicula quædam, ac sanctis indigna. Si
 libet ineptire, à Philostrato potiùs petant argumenta.
 Quanquam sunt & in ethnicorum annalibus multa ar-
 gumenta, quæ idiotarum oculis utiliter exponi pos-
 sent. Ergò cui persuasum est, diuorum imaginibus, quo-
 niam nõ sentiunt, nihil habendũ honoris, fruantur suo
 sensu: ne tamẽ obstrepãt ijs, qui citra superstitionẽ sic
 uenerãtur imagines eorum amore, quos representant,

& quem-

quemadmodum noua nupta spōsi absentis amore ex-
 osculatur anulum aut strophium ab illo relictum aut
 missum. Hic adfectus D E O non potest ingratus esse,
 qui non è superstitione, sed ab abundantia quadã amo-
 ris proficiscitur. Idem sentiendum est de ijs, qui simili
 adfectu exosculantur ossa alias ue reliquias sanctorũ .
 In his Paulus, opinor, cōcederet, ut in suo quisq; sensu
 adquiescat. Noui Theologum, qui cū uideret quen-
 dam per cœmiterium eūtem, nam erat iter publicum,
 non aperire caput ad signum crucifixi, haud quidem
 studio, sed intentum fabulis comitum, quibuscum deam-
 bulauerat, miro zelo dixit ad suos cōfabulones, ausim
 iurare illum esse Lutheranũ. Illud profectò nō rectè:
 quemadmodum altera pars peccat, odiosè obstrepens,
 nō superstitioni, sed simplici religiosoq; adfectui non-
 nihil tribuentium imaginibus. Illud citra noxam om-
 nibus potest inculcari, diuos ac diuas optimè coli imi-
 tando uitam illorum. Itidem quibus nondum persua-
 sum est horum temporum sacramentalem confessio-
 nem, fuisse ab ipso C H R I S T O institutam, seruent
 eam ut rem salutarem multisq; commendabilem utili-
 tatibus, ac multorum sæculorum usu comprobatam.
 Ut autem illa tum tutior sit, tum minùs grauis, magna
 ex parte in nobis situm est. Videlicet si diligamus in-
 tegrum, eruditum, ac silentij tenacem sacerdotem, nec
 eū ambiguis ac perplexis sermonibus remoremur, ut
 percon-

percontando cogatur uelut expiscari crimina, sed simpliciter tanquam coram DEO aperiamus ea duntaxat, quæ certo sunt letalia uulnera. Quod genus sunt, adulterium, homicidium, furtum, ebrietas enormis ac uoluntaria, obretractio maliciosa, quod homicidij aut ueneficij genus est, periurium, fraus, rapina, aliaq; huius generis seu factio perpetrata, seu certo animi proposito destinata. quibus enim nihil defuit præter occasionem, iam perpetrarunt. Absit autem repetendi confessionem superstitio, absit anxietas enumerandi commissæ & circumstantias, aut totâ iterandi confessionem apud alium sacerdotē, si quod crimen in priore fugit. Præcipua cura sit, ut quod admissum est, detestemur, & in pristinum remigremus adfectum. Illud omnium caput est, sic instituere uitam, ut non incidamus in ullum crimen letale. Id qui potest, liber est ab onere cõfitendi. Leuiores culpas uitare uix cuiquã concessum est in hac uita: at non difficile est auxiliante Deo, uitare crimina ei, qui semel sit radicatus in charitate DEI ac proximi. Hoc igitur fundamentũ ante omnia iaciendum ac stabiliedum est in animis nostris. Quod si accidat in crimen prolabi, nõ est necesse protinus ad sacerdotem currere, sed ad DEVM ilico confugiendum est. Cum illo statim redeundum in gratiam. ut sacerdoti quoque confitearis expectanda est temporis oportunitas. Cõsultum tamen est culpas, de

quibus dubitas, criminales sint necne, sacerdoti quum
 oportuum fuerit referare. Idē dico de factis, de qui-
 bus ambigis, utrum legitima sint an non. Complures
 enim perplexi casus incidūt in uita mortalium, ueluti
 de usura, de matrimonio, de restituēdo, de uotis. Qui
 credunt eam, ut nunc est, à CHRISTO institutam,
 tamò obseruent religiosius, sinantq; alios in suo sensu
 adquiescere, donec sacrosancta synodus aliquid ex-
 pressius de hoc pronūciarit. Hoc pacto fiet, ut nec scin-
 datur omnino Christiana concordia, nec mores infir-
 morum in omnē licentiam prouant. In Missam si quid
 superstitionis, aut sordium irrepit, equum est corri-
 gere. Ipsam Missam quur usq; adeo execremur, nō uī
 deo. Constat psalmodia, qui dicitur introitus, doxolo-
 gia, precatio, sacris canticis, recitatione uerborum
 propheticorum aut Apostolicorum, quam uocant epi-
 stolam, recitatione Euangelij, professione fidei catho-
 lica, gratiarum actione, quam appellant Eucharisti-
 am, ac religiosa commemoratione mortis Dominicæ,
 rursus precatioibus, inter quas est precatio Domini-
 ca: dein sequitur pacis Christiane symbolum, mox
 communio: rursus sacrum canticum, & precatio. Po-
 stremo loco sacerdos totum populum uelut in suam tu-
 telam receptum, DE O benedictione tradit atque com-
 mendat, ut perseuerent in adfectu pietatis, mutuaq;
 charitate. Quid in his non pium ac uenerandū? Quos
 offen-

offendit sordida turba conductitorum sacrificulorū,
 submoueam indignos, dignos retineant. Quibus non
 placent prosae, praesertim indoctae, licet eas praetermit-
 tere. Neque enim Romana Ecclesia ullas nouit prosas.
 Similiter & canionem, quam nunc in nonnullis tem-
 plis canunt, post consecratum corpus & sanguinē Do-
 minicum, pro pace, aut contra pestilētiam, aut pro fe-
 lici prouentu frugum, sine religionis detrimento lice-
 ret omittere. Id enim omnino praeter ueterem morem
 inductum est. Nam id temporis olim populus non cur-
 sitabat ad uidendū id, quod sacerdos ostendit, sed pro-
 stratus humi corporibus, animis in caelum erectis gra-
 tias agebat CHRISTO redēptori, qui nos suo san-
 guine lauit, sua morte redemit. Nihil porrò tale nouit
 ecclesia Romana. In sacello Pōtificis, nō est nisi unicum
 altare, & unicum sacrū. Quin & hodie in multis Eccle-
 sijs Romanā imitantibus, nō licet priuatim sacrificare
 dumtaxat id tēporis, quum summū peragitur sacrum.
 Illorum insolentia est arguenda, qui cū summi sacri-
 ficij tempore ambularint nugantes de rebus friuolis,
 proprium requirunt sacerdotem, qui ipsis propriē sa-
 crificet: aut in uespertino cultu, quemuis obuium ar-
 ripiunt sacerdotem, qui ipsis separatim dicat uesperti-
 nas laudes, etiam si iam suas absoluit: qui si recuset, sic
 cōmouentur, ut periculū sit, ne illi pugnos in faciē in-
 gerant. Adcō quod publicū est contēnitur, & quisque

uata querit. Si nō placet in templis illud modulatae musicae genus, & organorum cantus, possunt citra pietatis iacturā omitti: si placet, curādum est ut illa quoque musica sit digna templo DEI. Iam & illud nō rectē fit in quibusdam Ecclesijs, ut ob musicorum aut organorum cōcentum omittantur aut decurtentur ea, quae sunt praecipua. Hora propē cōsumitur in prosa, ac decurtatur symbolum fidei, & omittitur precatio Dominica. Nec minimum temporis absumunt illae uocum caudae, ad singulos uersus in longum productae. Atqui praestabat cultum solēnem, nullis superuacaneis uerti in tedium. Ad superstitionem uergunt tot peculiaria Missarum argumēta, Missa de spinea corona, missa de tribus clauis, missa de praepotio CHRISTI, missa pro nauigantibus, pedestri aut equestri itinere peregrinantibus, pro sterilibus, pro grauidis, pro parturientibus, pro feбри quartana aut tertiana laborantibus. Haec & huius generis multa facile possent uel tolerari uel corrigi. Nec erat necesse ut Missam tot saeculis receptam, quasi rem pestilentem, & impiam exigeremus. Iam quae quidam tradiderunt de qualificatione, de merito principali & secundario, de opere operante & operato, poterant inter humanas opiniones seponi, donec super his quoque synodus pronuntiaret, aut suo quoenque arbitrio relinqueret. Sacrificij atque immolationis uocabulum ueteres sacri doctores non horruerunt. Christi

Plus semel mortuus, nō moritur iterum, fateor, sed unicum illud sacrificiū mysticis ritibus quotidie quasi renouatur, dum ex illo fonte inexhausto nobis nouā subinde gratiam elicimus. Immolamus hostiam pro uiuis ac defunctis, dum pro illis patrem per filij mortē obtestamur. Postremo, quum omnis precatio, laus & gratiarum actio rectè dicatur sacrificium, maximè nomē hoc cōuenit in Missam, hęc omnia sacratius continentem. Sunt qui requirant in Missa cōmunionem. Sic fateor fuit à Christo institutū, & olim ita cōsueuit obseruari. Verūm id quō minus fiat, haud stat per sacerdotes, sed per laicos, in quibus heu nimīū refrixit charitas. Cœlestis ille cibus nō est obtrudendus inuitis, aut nausçantibus, auide petentibus non negabitur. Nunc quæ possit esse communio, quum quibusdam in locis templa ferè sint uacua communionis tempore? Quidā adpersi mox abeunt domum, & ante introitū faciunt exitum. Alij post auditum & nō intellectum Euangelium abeunt. Atqui posteaquam sacerdos dixit, Sursum corda, et, Gratias agamus, tū præcipue populi partes erāt, quādo tacente sacerdote quisq; cum DEO loquitur. Atq; interim illi fabulantur in foro, aut potant in popina. Quāq; & hi uerecūdius faciunt ijs, qui toto sacro nugātur in tēplis. Deniq; tāetsi inter sacrificantē & adsiētēs nō est signorū sacramentaliū cōmunio, quæ nec olim inter oēs fuit, est tamē sacræ doctrinæ,

pie exhortatiōis, precationis, laudis et gratiarū actiōnis cōmunio. Commune est igitur, quod uiuificat, illud cōmune nō est, quod sine illis nihil prodest. Sed obijci tur scrupulus de adorando. Si in Eucharistia totus est CHRISTVS, quur nō est adorandus? Quanquam Christus in eo sacramento est, sub ratione cibi ac potus, ut summa cum animi puritate sumatur, non ut ostentetur, aut in ludis publicisq; pompis circumferatur, aut in equo circum arua uehatur. Id nequaquam est ueteris exempli, sed in hoc multitudinis adfectui plus satis indultum est. Quidam sibi ualde pij uidentur, si quoties sacerdos finit uideri corpus domini, undique adcurrant, ac è proximo defixis oculis intueantur. Quantō religiosus erat cum Publicano procul à cācellis abstinere, et corpore humi fuso, mēte adorāre crucifixum? Nullus est tam stolidus, ut humanam Christi naturam adoret pro diuina, aut ut panem & uinum adoret pro CHRISTO. Quoniam autē nemo certus est, an sacerdos uerē consecrauerit, præter ipsum unum, nullus adorat ibi CHRISTVM, nisi sub tacita cōditione, & tamē id, quod in Christo propriē adoratur, nusquam nō adest. Adde huc, quòd nullum sit sacramentum tam humile cui nō adsistamus nudis capitibus quum administratur, uelut in baptismo, in cōfirmatione puerorū. quid sentiunt igitur, qui putāt idolatriā esse, si huic sacramēto caput aperiant, etiā si
 Chri-

Christi corpus & sanguis tamē ibi sint in sacro signo?
 Quot porrò uidemus sacramentarium formas?
 Quoties ipsi suam mutarunt sententiam, quoties alie-
 nam reiecerunt? Nam & nuper exortus est, qui tam
 impiam de hoc sacramento sententiam commemus est,
 ut totum suslulerit sacramentum. Neq; enim Sacramen-
 tum dici meretur, quod nullo externo signo, sed tan-
 tum animi cogitatione peragitur. Hæc qui faciunt,
 utrū sibi uidemur talis ludere, an de grauissimis re-
 bus disputare? Quòd si ambigunt, ut ipsa declarat res,
 quantò satius erat in eo perseuerare, quod nobis tradi-
 derat Ecclesia catholica? Tradidit autē ibi uerum esse
 corpus & sanguinem domini, haud dubiè quin uiuum.
 Quòd si credimus in sepulchro diuinam naturam non
 fuisse separatam ab exanimi corpore domini, quantò
 credibilius est, eam à uiuo corpore non esse separatam
 in sacramento? Itaq; si in hoc concordēs essemus, cate-
 ra quæ disquiruntur, quomodo sit ibi corpus & san-
 guis domini, sub panis substantia, an sub speciebus pa-
 nis an uini, & quid accidat sumpto corpori, & si quæ
 sunt his similia, poterant in synodo definiri. Nunc dum
 quisq; de re tanta, quod libet, comminiscitur, non ne il-
 lud unicū piarum mentium solatium ac delictum, quo-
 dammodo in nauſeam uertimus? Turbam festorum die-
 rum, quos uel Episcopi multitudinis adfectibus indul-
 gentes induxerunt, uel Romani pontifices causis non

necessarijs instituerunt, ipsi facile patiētur abrogari:
 quod genus sunt festum Conceptionis & Natiuitatis
 uirginis matris. item, festū Præsentationis in templo.
 Et haud scio an expediret nullum omnino festum solen-
 ne indici, nisi cuius argumentum extet in sacris literis.
 Diem dominicum semper excipio. Facile patiētur esse
 festa pauciora, modò ea, quæ supersunt, maiore religi-
 one celebrentur. Non est omnino prophanus dies, quo
 licito labore citraq; fraudem paratur, quod uxorem
 alat ac liberos, aut proximi subleuet inopiam. Festa,
 quæ sodalitates sibi priuata cōstituūt authoritate, unà
 cū ipsis sodalitatibus à magistratu tollenda sunt. Nihil
 enim aliud sunt, quàm Comi et Bacchi cōuenticula. De
 lectum ciborum ac ieiunia non indixit Ecclesia nisi ad
 sanitatem corporis & animi. Itaq; qui piscium esu pe-
 riclitantur, aut ieiunio & ualetudinem corporis &
 animi uigorem ledi sentiunt, hos nequaquam obligat
 Ecclesiæ constitutio. Qui uerò sentiunt se ex abstenen-
 tia carniū et ieiunio & corpore et animo meliūs ha-
 bere, quæ rogo contumacia est, uelut in odium Eccle-
 siæ hoc reijcere, quod tātam adfert utilitatem? Hic igitur
 nullus alium dijudicet. uescens nō insultet abstinen-
 tibus, abstinentes nō condemnent uescentes, iam si cau-
 sa non sit euidentis. Suo domino stant aut cadunt. Idem
 sentio de cæteris Episcoporum constitutionibus, quæ si
 piæ sunt, si utiles, si æquæ, ob hoc ipsum seruandæ sunt,
 quòd

quod tales sunt: & si applicet lēgis uocabulum, ample
 Etamur eas tāquam salubria consilia. Si seruus de lapi
 de emptus, dat tibi consilium utile, auscultas & obtem
 peras, non quia seruus dedit, sed quia est in rem tuam.
 Et nos eorum consilia reljciimus, qui publica dignitate
 praeinent, quiq; nobis patrum ac doctorū loco sunt.
 Hæc eò spectant, non ut quæ dicimus, pro certis habe
 ri uelimus, aut præcamus Ecclesiæ quæ sit statuendum.
 sed ut interim dum adparatur synodus, ipsi dissensio
 num causas omnes quantum in nobis est, amputemus:
 nihil per uim ac tumultum agamus, neq; cuiq; hoc faci
 amus, quod si nobis fieret, coelum ac terram ac maria
 inclamaremus: neq; quæquam ad nouam religionem à
 qua abhorret, perpellamus. Acquisitum enim est, ut
 qui sibi religionis causa uim fieri nolunt, ab alijs eam
 abstineāt: præsertim quum hîc quoq; melior sit causa,
 tam longi præscriptione temporis sese tuentium. Hæc
 admonitio ad utrāq; partem attinet: si moderata συ
 νοτὰ ἑσσις præmolliat dissidiorū paroxysmum, fiet
 ut synodi medicina felicîus operetur ad concordiam.
 Sic enim medici, qui usquā porrigant ualidum pharma
 cum, leuibus quibusdā ac blandis potiunculis, Sirupos
 illi uocant, præparant corpora. Hoc exemplū utinam
 omnes imitemur. At uereor ne sint, qui uel ob inopiam
 iudicij, uel ut ipsi sint in tuto, properēt sic exulcerare
 omnia, ut frustra coeat synodus. Quis autem malus ge
 nius

nium effascinauit infelices an baptistas? Nam audio hos errore falli magis, quàm incitari malitia, ut ad istum modum in proprium ruant exitium. Non sufficit illis baptismus, qui mille quadringentis annis suffecit Ecclesie catholice? Nam temporibus Augustini tam uetus erat consuetudo tingere infantes, ut huius exempli author ignoraretur, admodumq; probabile esset, ab ipsis Apostolis fuisse inductum. Quanquam enim non est expressum in sacris libris, quod Apostoli baptizarint infantes, tamè ex his sumitur non leuis coniectura. Paulus enim fatetur se baptizasse tres familias, Crispi, Caij, & Stephane. Et apud Philippenses noctu baptizauit carcerarium cum uniuersa familia. Et Petrus in Actis 10 baptizauit Cornelij non solum familiam, sed etiam cognatos ac necessarios, quos ille sub aduentum Petri conuocarat. In his familijs probabile est fuisse nonnullos infantes aut pueros. Christus ait, Date Cæsari, quæ sunt Cæsaris. Et Apostolorum principes Petrus & Paulus diligenter admonent, ut Christiani ciues obtemperent regibus ac præfectis licet idololatrijs. Volunt seruum baptizatum fidelius etiam seruire hero suo, quàm antea fecerat, & isti grauatur parere principibus eodem lauachro tinctis, eandem professis religionem? Dicuntur exigere à suis rerum omnium communitatem. At ista quidem fuit aliquandiu temporibus Apostolorum in primordijs Ecclesie nascentis, ne tum quidem

inter

1. Cor. 1

Act. 16

Inter omnes Christianos Nam latius propagato Eu-
 gelio, non pouit seruari communitas, exitura uidelicet
 in seditionem. Hoc ad concordiam est adcommodatius,
 ut rerum proprietates ac dispensandi ius sit penes legiti-
 mos dominos, charitas uerò faciat usum communem.
 Nunc audimus apud Bohemos exori nouū Iudeorum
 genus, Sabbatarios appellant, qui tanta superstitione
 seruāt Sabbatum, ut si quid eo die inciderit in oculum,
 nolint eximere, quasi non sufficiat eis pro Sabbato dies
 Dominicus, qui Apostolis etiam erat sacer, aut quasi
 Christus non satis expresserit, quantum tribuē dum sit
 Sabbato. Beatus Paulus anathema minatur Angelo, qui
 uel coelitus adferret aliud Euangelium, quàm ipse tra-
 diderat. Nunc multorum animos adeò cōspicimus ua-
 cillantes, ut si uel obscurissimus homuncio proferat
 nouum dogma, licet absurdū, inueniat discipulos. Vn-
 de tanta uacillatio in animis Germanorum, qui semper
 ceteris nationibus fortitudinis & constantiae laude
 præcelluerunt? Quid nobis felicius, si positis dissidijs
 cōcordes uersetur in domo domini? Agit hoc summo
 studio Carolus Cæsar, agit idem Romanorum, Hunga-
 riæ, Bohemiæq; rex Ferdinandus, princeps singulari
 pietate præditus. Nec Christianissimus Gallorum rex
 in hoc negotio suo cognomini non est respōsurus. Nec
 Anglorum rex obliuiscetur, se nō ita pridem defenso-
 ris fidei catholice speciosum meruisse titulum. Qui
 Cle-

Clementis pontificis ingenium propius norunt, pollicentur illum ad æquissimas conditiones descensurum, modò sarciatur Ecclesiæ pax. Nec defutura est eruditõrum Cardinalium æquitas. Res, auspice Christo, feliciter cessura est, si cæteri quoque principes ac ciuitates huc intendant animũ. Iam nimium diu rixis indultum est: uel delassati quæramus concordiam. Si domini lenitas nos prouocat ad licentiã, quæ ad pœnitentiam debebat inuitare, uerendum est ne furor fiat læsa sæpius patiëntia: & quod de Iudæis scripsit Paulus, perueniat in nos ira DEI in finem. Ne regum quidem mansuetudine abuti consultum est. Non ignorãt illi uires suas, sed pro sua clementia, mollioribus, si fieri possit, remedijs huic malo mederi malunt, quàm cauterijs aut sectiõnibus. Fortasse nos credimus dormire Cæsarem: at is planè uigilat in hoc negotio. lætior est, sicut OPOR-
TET PRINCIPEM SVMMA POTEN-
TIA PRAEDITVM, NON ESSE PRAE-
CIPITEM IN REBUS GERENDIS. sed
tamen ille tandẽ perficit, quidquid animo destinauit se-
mel. Rêgis Ferdinandi bonitas, & animus planè philo-
sophicus, qualem in principe requirit Plato, nõ mere-
tur contemptum, sed abundantiore reuerentiam, ac
religiosiore obediëntiam. NVNQVAM HABV-
ERE FELICEM EXITVM AVSVS CY-
CLOPICI, ET INCONSULTA TEME-
RITAS

RITAS. Sed ut uerissimè dixit ille uates acutissimus:
 VIS CONSILII EXPERS MOLE RV
 IT SVA, VIM TEMPERATAM DII
 QVOQVE PROVEHVNT IN MAIVS.
 Ergò si moderatis cõsilijs, adfectibusq; sedatis, incubue
 rimus ad sarcendam Ecclesiæ concordiam, fiet quod
 uaticinatur Esaias: Et sedebit populus meus in pulchri³²
 tudine pacis, & in tabernaculis fiducia & in requie
 opulenta: iamq; simul omnes uno ore nobis inuicẽ gra
 tulantes dicemus, Quàm amabilia tabernacula tua do
 mine uirtutum.

F I N I S.

CLARISS. DOCTISSIMO QVE VI
 RO D. DES. ERASMO ROT. Domino
 in maioribus obseruando, Iulius Pflug
 S. D.

FAKIT charitas, in quam infixus
 sum, Ecclesiæ, ut quamuis ipse illi
 præsidium adferre haud possim,
 de omni tamen statu eius cogitare
 nõ desinam: ex quo certè ipso ube
 rem capio fructum. siue in mēt em
 uenit mih, quod consoletur, siue quod terreat. In quo
 rum ego cogitatione ita uersor, ut altero animus meus
 recreetur,

recreetur, altero uerò muniatur contra casus impēden-
 tes. MALVM ENIM CVM ADVENIT
 DIV ANTE PROVISVM, LEVIVS
 ESSE SOLET. Accedit eodē singulare quod-
 dam officij uinculum. Nam cū publicum in Ecclesia
 munus sustineam, & si ad eam constituendam facultas
 mihi non suppetit, uoluntate tamen mihi eò est incum-
 bendum. Itaq; quum aliam officij tribuendi rationem
 inire nequeam, faciliè adducor, ut tuam tuiq; similium,
 qui & doctrina & autoritate florēt maximè, fidem im-
 plorem. Hæc eò ad te scripsi, ut ad causam, quæ mihi
 cum omnibus bonis communis est, intelligas priuatum
 etiam officium accedere, ut si nimius fuerim in urgendo
 des ueniã mihi, quum me illò adfectio haud iniusta ra-
 puerit. De statu autem religionis est omnino ut scrip-
 sisti: id enim re ipsa experior. Nec enim hoc tempore
 facile occurrit, quod animū leuet ægritudine: cū præ-
 sertim scelerum eorum, ob quæ plagas illas, & eas qui-
 dem iustas DEVS nobis infligit, nullum faciamus fi-
 nem. Quòd autē cogitas rudem sumere, istud tibi pro-
 fectò per eum, qui tribuit ut posses hominum generi
 præclaram operã nauare, nunquam licebit: & eò qui-
 dem minùs, quòd ut extrema cygnorum uox consue-
 uit esse suauissima: ita sanctissima esse solent uoces ex-
 tremæ optimi cuiusq; qui eas cedit unà propè cum spi-
 ritu extremo. Et si igitur habes, quo repudies typogra-
 phorum

phorum postulata, non tamē reperies, quemadmodum ei, qui iure quodam suo imperare poterit, satis facias, nisi pareas. Sed quid ago? Ita tecum quodammodo loquor quasi senectus tua non & operosa sit, & planè talis, ut eam nobis diuturnam fore sperem. Quin animum ad ea, quæ tu nobis præclara parere non desinis, conferens, intellige haud obscure ijs, quæ à te optimus quisque desiderat, non modò non orbari senectutem tuam, sed etiam augeri. Vigent enim in te omnia ea, quibus rei Christianæ prodesse possis: & haud scio an magis etiam, quàm in ætate florente. Quæ quidem res spem ostendit fore, ut in quam Ecclesiam multa tua officia extant, de ea diu bene mereri possis. Atque hæc quidem amantiſſimis literis tuis prouocatus scribenda putauī, non ut te ista ætate atq; autoritate uirum ipse homo iuuenis atque rudis monerem, sed ut in quem me duceres sermonem, sequerer. In quo ipso, dum breuitatem uito, uerbosior & ineptior nescio quo pacto fui, quàm deceret. Venio nunc ad Iulium Camillum & Augustinum Eugubinum: quorum alterum cùm Venetijs essem, de facie noui tantum, cū altero uerò cōgressus et locutus sum sæpè, qui me ea re deuinciebat sibi, quòd mihi quotiescūq; uellem, faceret potestatem introeundi bibliothecam Antoninam. Amphitheatrum Camilli si eam nobis utilitatem adferre posset, quã pollicetur, libenter me facerem unum è spectatoribus in eo. Ac si

apud te disceptantem causam dicit eloquentia, iam uicit. Nam (si te bene noui) contra eam nunquam tu staret, cuius beneficio tantus es, ut uiuas in oculis omnium ferè gentium. Itaque nihil attinuit Camillum eam ad pedes tuos abijcere. Sed illi potius placādi fuerunt, qui negant cum eloquētia cognitionem rerum coniungi posse. quasi uerò inquinatè loqui, sit sapere. Iam uerò tuam ad Eugubinum epistolam, iamdudum legi. in qua tu illum amanter sanè, & singulari cum grauitate mones. Qui, utinam obtemperasset tibi. Nam sic ferè fit, ut quam quisq; uoluptatè maledicendo capit, eam malè audiendo amittat. Qua in re euentus cum ipsa iusticiæ æquabilitate bellissimè congruit. Quò magis miror quid homini uenerit in mentem, cunctam nostram tanta contumelia adficere. Quòd si te optima monētem audire noluiisset, suam tamen ipsius rationem si adhibuisset in cōsiliū, uirus illud in nos tam turpiter non euomuiisset. Sunt certè in singulis nationibus, qui sub figura hominum immanitatem gerūt belluarum. Sunt item, qui cum ingenio, tum uerò etiam uirtute excellunt. Hoc qui negat, nã is aut rudis est in cognitione rerum humanarum, aut planè impudens. Qui igitur uniuersæ alicui nationi in opprobrijs obijcit, quæ sunt certorum ciuium labes, qua id tãdem fronte facit? Cur non potius laudat ob certorū ciuium uirtutes? id quod cum officio boni uiri multò est coniunctius. Non ne

quæ

qui ita reprehendit, idem semit se patriam quoque suam, cum in eodem uel simili sit crimine, premere & tacita quasi sententia sua damnare? Sed quid si non tam uicia exprobrat, quam uirtutes in finitima uicia detorquet? Ut cum animi altitudo hominum nostrorum atque uirtus, quae in periculis contemnendis lucere solet, feritati tribuitur. Quod si quis Germanorum, quibus ingenia Eugubinus adimit, uellet in hoc genere ingeniosus esse, non ne quae multo uel praestantiss. sunt ea ad speciem turpē facile orationis uel conuertere posset? Nulla enim uirtus est, cui non uicium aliquod sit finitimum. Quod facilius id, quod honestum est atque bonum, dicendo eo potest traduci, ut malum esse uideatur. Recte igitur tu, qui prudentiam Eugubini requiris, cum praesertim multi sint nostrorum hominum, si commoueant sese, sentiat ille Germanis neque ingenia, neque facultatem orationis, neque maximarum rerum scientiam deesse. Quanquam res ipsa pro hominibus nostris loquitur etiam si nullum faciant uerbum: quod multa iam extant signa, eaque illustra, non solum ingenij illorum, sed etiam eximiae doctrinae. Adde quod ipsum Eugubini institutum, ei acerbitatem istam exprobrare uidetur. Quid enim ab officio hominis Christiani, sacerdotis, & Theologi alienius esse potest, quam in eo, quo se profitetur religionem defendere, tantum acerbitatis effundere? & contra, quam lex mutui amoris sancit, multos bonos uiros de

Se nihil tale merētes tā insigni iniuria adficere? Sed de
 his Eugubinus ipse uiderit, ego quod ad me attinet,
 mallem illum isto maledicendi genere supersedisse. Fa-
 ueo enim hominis honori. Quòd si fecisset, maiorem
 proculdubio fructum industriæ suæ cepisset : nec eam,
 ad quam se excitauit bene audiendi rationem, ipse in
 dubiū uocasset. De Guilhelmo Budæo, quæ scripsisti,
 ea me singulari adfecerunt uoluptate. Ille enim ita se
 gerit, & ea nobis adfert, ut mihi uideatur natus esse ad
 lucem rectis studijs inferendam. Lætor igitur uirum
 illum in eo etiam nunc cursu esse, quem iamdudum ma-
 gna sua cum gloria tenet. Hic si tantum apud suos auto-
 ritate ualet, quantum excellens eius doctrina & uir-
 tus, quæ uno omnium ore celebratur postulat, & gau-
 dendum est certè omnibus bonis, & præclare cum Gal-
 lijs ipsis agitur. Hæc ferè ad epistolam tuam. Iam uerò
 ne te fugiat quòd loci sint res nostræ, sic habeto : Religi-
 onem aliquantò perturbatiorem esse, quàm fuit ante
 hæc, & ortus est nuper nescio quis terræ filius, qui co-
 natur nouum malum inuehere. Negat enim necessaria
 esse ad Eucharistiam uerba Christi, quibus ea consecre-
 tur : quin nec speciem panis aut uini necessariam esse,
 sed satis esse, si motu interiori cordis Eucharistia capi-
 atur. Ita cum hic ad spiritalem manducationem refe-
 rat omnia, id agit, ut possit sacramentum ipsum fundi-
 tus tollere. Sed DEVS tamen pro sua misericordia
 nos

nos respexit, cuius diuino beneficio effectum est, ut auctore in uincula coniecto, hæc hæresis oppressa sit antea, quàm in uulgus proferretur. Nòui præterea, quod scribam nihil sanè est, & arbitror satis multa esse hæc, præsertim ad te uirum nunquam satis uacuum. Sed malui tamen multus esse, quàm non declarare me ijs, quæ scripsisti, ualde delectari: de quibus certè tecum quasi loquens quãta uoluptate perfusus sim, inde perspicias facile, quòd finem dicendi ægrè fecerim. Non igitur mihi uisus es garrire (qua tu uoce uteris) sed aptissimè grauissimèq; loqui, & tantò me uehementiùs amare, quantò lōgiores fuerunt hæc literæ tuæ. Quare tam me tibi beneficio obstrictū sentio, quàm qui maximè: cumq; mihi nihil esse possit antiquius, quàm ut gratitudinem meam erga te quibus cumq; possim rebus testificer: magnum mihi beneficium dederis, si ostenderis in qua re officium meum tibi præstari uelis. Vale.

Litij III Non. Maij, Anno M. D. XXXIII.

H 3

DES.

DES. ERASMVVS ROT. CLA-
 RISS. LL. DOCTORI IOAN
 NI RINCO S. D.

LITERAE tuæ uir ornatissime,
 quibus & pro tua prudentia sa-
 gaciter diuinas imminentes Ger-
 maniae calamitates, & eas piè de-
 precaris, permouerunt animum
 meum, ut ad omnipotentem illum
 pacificatorem, & ut Paulus uocat μεσίτην, precatio-
 nem conscriberem, qua simul omnes dominum, iratum
 quidem ut uidetur, sed exorabilem appellemus. De non
 mouenda Camarina, amanter tu quidem ac fideliter,
 sed serò mones. Et merebatur hoc quorundam
 scurrilis improbitas, nec deerant amici, qui per
 literas huc hortarentur. Bene uale amico-
 rum candidissime. Friburgi V die
 Martij. Anno à Christo nato,
 M. D. XXXII.

PRECATIO AD DOMINVM IE
SVM PRO PACE ECCLESIAE.

DOMINE Iesu Christe, qui pro
tua omnipotentia condidisti crea-
turam omnem uisibilem pariter
& inuisibilem: pro tua diuina sa-
piencia ordine pulcherrimo gu-
bernas ac digeris uniuersa, pro
tua ineffabili bonitate seruas, tueris, ac uegetas om-
nia: pro tua immensa misericordia restituís luxata, re-
formas collapsa, mortua reuiuificas: dignare quæ su-
mus tandem ad unicè dilectam tibi sponsam Ecclesi-
am flectere uultū tuum, sed illū placidū ac propitium
quo serenas omnia, quæ in cœlis, quæ in terris, quæ su-
pra cœlos infraq; terras sunt flectere digneris oculos
illos mites ac misericordes, quibus Petrū Ecclesiæ tuæ
summum pastorem intuitus es, ac mox respuit, quibus
turbam palantem adspexisti, & misericordia cōmotus
es, quòd ob inopiam pastoris errarent, uelut oues dissi-
patæ disiectæq;. Vides pastor bone, quàm uaria lupo-
rum genera irruperint in caulas tuas, quorū quisq; cla-
mat, Hic est Christus, hic est Christus, ut in errorem
pertrahamur, si fieri possit, etiam perfecti. Vides qui-
bus uentis, quibus undis, quibus procellis iactetur tua
nauicula, extra quam nulli uis esse salutem. Quid su-
perest, nisi ut illa demersa fluctibus, pereamus omnes?

Hanc tempestatem accersuerunt nobis scelera nostra, agnoscimus & confitemur. Agnoscimus tuam iusticiam, & nostram iniusticiam deploramus, sed appellamus tuam misericordiam, quæ iuxta propheticum psalmum, superat omnia opera tua. Multum iam poenarum dedimus, tot bellis attriti, tot exactiõibus exhausti, tot morborum ac pestilentiarum generibus adfliti, tot inundationibus concussi, tot portentis è caelo minantibus territi, nec inter hæc mala subinde noua lassescentibus, ullus undecumque portus apparet, sed atrociora uidentur impendere. Non querimur de seueritate tua mitissime seruator: sed agnoscimus hinc quoque tuam misericordiam, longè siquidè atrociora merueramus. Verum noli, clemētissime Iesu, perpēdere quid nostris meritis debeat: sed quid tuam deceat misericordiam, sine qua nec Angeli possent subsistere, nedum nos lutea uascula. Miserere nostri redēptor exorabilis, nõ quòd ipsi simus digni, sed hæc sancto nomini tuo da gloriam. Ne permittas, ut Iudæi, Turcæ ac cæteri, qui uel non nouerunt te, uel inuidēt tuæ gloriæ, perpetuò gloriantur de nobis, dicantque, Vbi est DEVS eorum, ubi redemptor, ubi seruator, ubi sponsus, quem iactant? Hæc opprobria in te recidunt, dum ex nostris malis æstimatur tua bonitas: desertos credunt, quos non intelligunt emēdari. Olim quum in nauis dormires, & exorta te pestas minaretur omnibus exitiū, ad inclamationē

paucorum

paucorum discipulorū experrectus es, & mox ad uocem tuā omnipotentē, sub sedere fluctus, cōsiluere uenti, tumultus subito uersus est in trāquillitatem magnā. Agnouerunt elemēta muta cōditoris imperium. Nunc in hac lōgē grauiore tempestate, qua periclitantur nō paucorum corpora, sed innumerabiles animæ, ad totius Ecclesiæ tuæ periclitantis clamorem, rogamus ut expergiscare. Tot hominnū milia clamāt, Domine serua nos, perimus. Tempestas uicit humanam industriā, imò uidemus opitulari uolentium conatus in diuersum cedere. Tua uoce opus est domine I E S V. Tantū dic uerbo, Cōsile sce tempestas, & protinus illucescet optata tranquillitas. Parsurus eras tot sceleratissimorum hominum milibus, si in Sodomis reperti fuissent decē iusti. Nunc tot sunt hominū milia, qui diligunt nominis tui gloriam, qui suspirant decorem domus tuæ, an nō ad horum preces, iram tuam remittes, ac ueterum misericordiarum tuarū recordaberis? Non cœlesti tuo artificio nostram stulticiam uertes in tuam gloriam? Nō improborum mala uertes in Ecclesiæ tuæ bonum? Solet enim tua misericordia tum maximè adesse, quum rebus maximè deploratis, hoīm nec uires nec prudentia possunt opitulari. Tu solus res quālibet discordes redigis in cōcordiam, unicus pacis & autor & tutor. Tu Chaos illud uetus, in quo nullo ordine nulloq; decore cōfusa iacebant discordia rerū semina, digebisti:

Et admirabili ordine, quæ natura pugnant, æterno fœdere sociasti. At quãtò turpius est chaos, ubi nulla est charitas, nulla fides, nulla fœdera, nulla legum, nulla præpositorum reuerentia, nullus dogmatũ cõsensus? sed uelut in dissono choro suam quisq; canit cantionẽ? Inter cœlestes orbis nullũ est dissidium, elemẽta suam quæq; locũ seruant, suis quæq; fungũtur muneribus. Et spõsam tuam, in cuius gratiam cõdita sunt uniuersa, sines perpetuis dissidijs ire pessum? Patieris, ut impij spiritus discordiarũ autores, in tuo regno tyrannidem exerceant impune? Patieris illum sortẽ, quem semel expugnatum deturbasti, rursus occupare tua castra? Quũ mortalis inter homines uersabaris homo, ad tuam uocem aufugiebant demonia. Emitte quæsumus domine spiritum tuũ, qui dispellat à pectoribus omnium tuum adorabile nomẽ profitentiũ. spiritus impios, luxus, auaritiæ, ambitionis, libidinis, uindictæ, discordiæq; magistros, Et ut prophetis uerbis utamur: Cor mundum Deus Et rex noster crea in nobis, Et spiritum sanctum innoua in uisceribus nostris, spiritũ sanctum tuum ne auferas à nobis. Redde nobis leticiã salutaris tui, Et spiritu principali confirma spõsam tuã, ac spõsæ tuæ pastores. Per hunc spiritum terrena cœlestibus conciliasti, per hunc tot linguas, tot nationes, tot hominum tam uarias formas in unũ Ecclesiæ corpus cõpegisti, quod tibi capiti suo per eundem spiritũ coheret.

coheret. Eum si dignaberis in omnium cordibus inno-
 uare, cessabunt & illæ calamitates externæ: aut si mi-
 nus cessabunt, certè te diligētibus cedent in lucrū pie-
 tatis. Digere hoc chaos domine IESV, expandat se
 spiritus tuus super has aquas malè fluctuantium dogma-
 tum. Et quoniã spiritus tuus, qui iuxta prophete ser-
 monem cōtinet omnia, scientiam habet etiã uocis: fac
 ut quemadmodū cunētis in tua domo uersantibus, una
 lux est, unum baptisma, unus Deus, una spes, unus spi-
 ritus: ita sit et uox una, catholicã ueritatē profitentium.
 Ascendens in cœlū triumphantium more sparsisti ex al-
 to preciosa missilia, dedisti dona in hominibus, dilargi-
 tus es uaria spiritus tui munera. Rursum ex alto reno-
 ua ueterem munificētiam tuã, da Ecclesiæ tuæ labas-
 centi, quod dedisti nascēti. Da principibus timorē tui,
 ut sic Remp. administrant, tanq̄ breui tibi regum rēge-
 rationem de singulis reddituri: da throno tuo semper
 adsistentē sapientiã. ut quid sit optimū factu perspici-
 ant animo, factisq; persequantur. Da pastoribus, qui-
 bus tuas uices delegare dignatus es, prophetiæ donū,
 ut arcanas scripturas, nō ex humano sensu, sed ex tuo
 adflatu interpretentur. Da charitatē triplicē, quam à
 Petro stipulatus es, ouium curam illi demandaturus. Da
 sacerdotibus tuis sobrietatis & castitatis amorem. Da
 populo tuo bonã uoluntatē obtemperandi præceptis
 tuis: ac promptitudinē obsequendi ijs, per quos iuxta

tuū animū uoluisti res humanas administrari. Ita fiet,
 ut si principes tuo munere, te digna imperent, si pasto-
 res te digna doceant, populus bene imperatibus ac pia
 docentibus obtēperet, Ecclesiæ simul cū ordine redeat
 pristina tum dignitas, tū tranquillitas, ad tui nominis
 gloriā. Niniuitis internecioni destinatis, simul ad pœ-
 nitentiam cōuersi sunt, pepercisti: & spōsam tuā pedi-
 bus tuis aduolutā adspēnaberis? Quæ pro sacco ha-
 bet suspiria, pro cinere lachrymas. Pollicitus es ueniā
 ad te cōuersis: sed hoc ipsum tui muneris est, ut quis
 ad te toto pectore cōuertatur, ut omnia bona nostra
 redundent in tuā gloriā. Conditor es, instaura plas-
 ma tuū. Redemptor es, serua mercem tuam. Seruator
 es, ne sinas eos interire, qui toti pendēt ex te. Dominus
 es, adserere possessionem tuam. Caput es, subueni mēbris
 tuis. Rex es, da legū tuarum reuerentiam. Princeps es
 pacis, inspira nobis charitatem mutuam. Deus es, mi-
 serere supplicum. esto iuxta Pauli dictum, omnia in
 omnibus: ut uniuersus Ecclesiæ tuæ chorus, concordi-
 bus animis, & consonantibus uocibus pro impetrata
 misericordia gratias agat patri & filio et spiritui san-
 cto, qui ad absolutum concordie exemplum, persona-
 rum proprietate distincti estis, natura unum, quibus
 laus & gloria in æternum, Amen.

GRÆCA LATINE EXPRESSA.

- Pagina 6 ἄωρονδ'ορ πόλεμον *bellum perpetuum, atrox, & irreconciliabile, quasi dicas incōscederabile.*
- 11 τυπικῶς *figuratiuè, per umbram quandam.*
- 19 ἀγαπητὰ *digna, quæ diligantur.*
- 25 κατὰ φρύγας *secundùm Phryges.*
- 30 ἀρετὰς *uirtutes.*
- 30 δυνάμεις *potentias. Vide ibidem.*
- 31 Δυνάμεωρ *uirtutum, quæ esse quidē magnæ pos-*
- 33 ἐπιθυμεῖν *concupiscere. (sunt.)*
- 33 ἐκλείπειν *deficere. Vide ibidem.*
- 33 λειποθυμίαρ *defectionem animi. Vide ibidem.*
- 37 ψυχικός *animalis.*
- 43 ἱεροπρεπής *sacra, diuina*
- 49 εὐθυμίαρ *rectam animi constitutionem.*
- 62 ἀντίληψις *susceptio, apprehensio.*
- 64 ἀναβάσεις *adscensus.*
- 64 ἀναβαθμοὺς *accliuēs adscensus.*
- 68 εὐλογίαιρ *benedictionem, Hieronymo interprete.*
- 69 ἀρετὴ *uirtus.*
- 69 ἐκ δυνάμεωζ εἰς δύναμιν *de fortitudine in fortitudinem, Hieronymo interprete. Vide ibidem.*
- 74 εὐδοκίαις *beneplaciti. Vide ibidem.*
- 77 κοσμικόν *mundanum.*
- 78 ὑπὲρ χιλιάδαις *super milia.*
- 92 καρδίου γνῶσις *cognitori cordis.*

I N D E X.

- 93 σὺγκατάρβασις *condescensio, cum quis demittit se ultra suam dignitatem.*
 93 τὰ ἀκίνητα *immobilia, non uiolanda.*
 94 παρὰδοξα *captum excedentia, admirabilia.*
 118 μεσίτην *mediatorem*

I N D E X L O C O R V M.

Q U I P R A E C I P V I I N

hoc libello habiti sunt.

A bbates & Episcopi nomine tantum	88
Abiectum esse, quid	79
Abraham caro mortua	39
Abusus in Missis celebrandis	102
Adamiani nuptias auersabantur	21
Adamianorum tabernacula	Ibidem.
Adfectus erga Diuorum imagines	98
Adfectus erga reliquias Sanctorum	Ibidem.
Aditus in Ecclesiam fides	61
Ad limē Ecclesiae accedentibus Dei misericordia praestò est	81
Adspicere Deum	74
Adspici à Deo, quid	Ibidem.
Adulterium apud ethnicos gladio, apud Iudaeos lapide puniebatur	90
	Adul-

I N D E X.

<i>Adulterium hodie non puniri</i>	<i>Ibidem.</i>
<i>Adulterium uariè solebat puniri</i>	<i>Ibidem.</i>
<i>Adsumptio</i>	62
<i>Aeternitas</i>	78
<i>ἄκακία quid sit</i>	85
<i>Alcibiades trepidus</i>	28
<i>Alcibiadi exemit trepidationem animi Socrates</i>	<i>Ibid.</i>
<i>Alexander Magnus ambijt monarchiam</i>	49
<i>Alienis in erratis lyncei, in proprijs cæci</i>	87.88
<i>Altaria domini</i>	55
<i>A maiorum traditis non temerè deciscendum</i>	95
<i>Ambitio</i>	50.80
<i>Anabaptistæ</i>	108
<i>Animalib. brutis natura terminos felicitatis prescripsit</i>	47
<i>Anima quid sit in literis sacris</i>	37
<i>Animi columbini amabiles</i>	85
<i>Animus hominis igneus</i>	48
<i>Animus immortalis</i>	47
<i>Apostatæ qui</i>	90
<i>Archelaus Athanasium liberauit</i>	24
<i>Ariani blasphemii in Christum</i>	21
<i>Aristoteles quare in mare deiectus</i>	34.35
<i>Arsenium abditum seruauerunt Ariani</i>	22
<i>Arsenius Athanasio aperit Arianorum consilia</i>	22.23
	<i>Arsen-</i>

I N D E X.

Arsenius clàm ad Athanasium peruenit	22
Arsenius saluus producitur	24
Artifex quisque in sua arte fur est	89
Asaph quid significet Hebræis	14
A terra uiui absorpti	16
Athanasium superare non potuerunt hæretici	22
Athanasius condemnatur	24
Atrienses serui	35
Atrium	Ibidem

B

B Alaam propheta impius	28
Basilidis tabernacula	21
D. Basilii ad urbes reuocauit monachos	47
Baptismus	108
Beatitudinem ueram, qui non adsequitur	64
Beatus quis	72
Bella multa mala tegunt	90
Benedicere hominibus quid	68
Benedictini inaccessa loca obsidebant	46
Benedictini sint ne præferendi cæteris monachorum ordinibus?	65
Benedictio Dei	68.69
Benefacere quid	68
Bernardorum & Patriciorum habitationes	46
	Bruno

Bruno Carthusianus horrenda loca inhabitauit 46

C

C aimorum tabernacula	21
Cedar Hebræis quid sit	45
Christiana gaudia quid deceat	14
Christiani quidam certis temporib. hodie inuocant	
Christum	13
Christiani quidam tempora hodie secant	13
Christianorum temporib. Apostolorum certamina	13
Christus congregator	15
Christus Ecclesiæ princeps	56
Christus finis lègis	6
Christus iudæus secundum carnem	16
Christus non finit famulos suos egere	10
Christus, quomodo fit filius Coræ, & quando factus	15
Christus significatur tribus nominibus	14. 15
Christus scutum	85
Christus ueritas	Ibidem
Cibus cœlestis quibus dandus	103
Circumcellionum crudelitas	25
Cognoscere quid sit	48
Communio quomodo à Christo instituta	103
Concilium apud Tyrum cognouit de Athanasio	22

I N D E X.

Concordia Ecclesie optabilis	3
Concordiam Ecclesie tractat psalm. 83.	4. 5
Concordia uera ubi	29
Conductitij sacrificuli	101
Confessio	98. 99
Confessor qualis eligendus	Ibid.
Constantius Cæsar irritatus in Athanasium	22
Conuenticula quorundam nostro seculo	25
Cor	71
Coram mundo letantes, coram Deo insaniunt	14
Corinthij carnales	32
Coronam beatam qui accipiant	6
Corpus Christi sit ne circumferendum	104
Cyclopici ausus infelices	110

D

D Auid Hebræis manu fortis	14
Dauid saltasse legitur	12
Dauid secundum carnem non uidit Deum	76
Deficere, est proficere	38
Deterior	87
Deus non imputat nobis delicta, quorum semel pœnituit	17. 18
Deum unum in trinitate quãdo primùm mundus agnouit	12
Deus	

I N D E X.

Deus quando imputet parentibus filiorum deli- cta	17
Deus, quem adspiciat	74
Deus quomodo uiuat	29
Deus, quorum Deus	73
Diapsalma	59
Dies dominicus Apostolis erat sacer	109
Dies nusquam nisi in Ecclesia	77
Digladiatio uerborum uitanda ubi de re conue- nit	94
Discordia præcipuum seminarium quod	88
Disidia gliscentia	3
Diuorum cultus	96
Dominicani	65
Dominum erucifigentes	95
Dominus facile exoratur	92
Donatistarum uasfrices	25
Duo crimina præcipua intentata contra Athanasi- um	22

E

E cclesiæ concordia optabilis	3
E cclesiæ concordiam habet psal. 83.	4.5
E cclesiæ concordia non constabit sine demissione sui	93

I N D E X.

<i>Ecclesie concordia quomodo possit stare</i>	88
<i>Ecclesie falsi tutores</i>	91
<i>Ecclesie incendium quomodo extinguendum</i>	Ibid.
<i>Ecclesie precepta firmiter seruanda</i>	85
<i>Ecclesie qui resistit, Deo resistit</i>	30
<i>Ecclesia inuisibilis</i>	26. 27
<i>Ecclesia nescit finem</i>	60
<i>Ecclesia nunquam concidit</i>	91
<i>Ecclesia uisibilis</i>	27
<i>Ecclesia una</i>	19. 20
<i>Episcoporum constitutiones</i>	106
<i>Exanimari, uiuificari est</i>	38
<i>Excidere sibi, est reddi sibi</i>	Ibidem
<i>Extra Ecclesiam nulla lux</i>	78
<i>Exultatio nostra in quo sit</i>	44
<i>Exultatio spiritualis unde nascatur</i>	38
<i>εὐδοκία</i>	74
<i>εὐθυμία</i>	49
<i>εὐλογία</i>	68
<i>Eunomiani blasphemi in Christum</i>	21

F

F elix nemo in hac uita	47
F elix quis	Ibidem
<i>Festa Iudaeis praecipua, tria erant</i>	8
<i>Festa</i>	Festa

I N D E X.

<i>Festa non necess.</i>	<i>Sunt abrogari</i>	105
<i>Festa sodalitatis Bacchi conuenticula</i>		106
<i>Festum Paschatis</i>		8
<i>Festum Penthecostes</i>		Ibidem
<i>Festum Scenopogiorum</i>		Ibidem
<i>Festum Tabernaculorum</i>		Ibidem
<i>Festum Tabernaculorum quando celebrabatur</i>		9
<i>Fidei multum tribuendum</i>		94
<i>Fidem non esse ociosam</i>		49
<i>Fides</i>		62
<i>Fides, aditus in Ecclesiam</i>		61
<i>Fides donum Dei</i>		Ibidem
<i>Fides fons bonorum operum</i>		94
<i>Fiducia, qua petimus à Deo, undè haurienda</i>		76
<i>Fortis quis</i>		62
<i>Fortitudo</i>		69.70
<i>Franciscani</i>		65
<i>Frui quid sit</i>		48
<i>Funerum pompa</i>		95
<i>Funiculus contentionis</i>		86

G

G <i>Enethliaci non consulendi</i>	41
G <i>Gentium in festis certamina</i>	12. 15
<i>Gibbus cameli</i>	80

I 5 Gra-

I N D E X.

Gradibus 15. adscendebatur ad templum Iudaicum à Solomone extructum	62
Græcorum, Romanorum, Aegyptiorum olim cultus diuinus	20
Gradus adscensorij & descensorij	64
Gradus externi	65
Gradus pietatis	64
Gradus primus beatitudinis	Ibidem

H

H abitantes in domo domini	57
Habitare	Ibid-
Hæresiarchæ multi quare facti	80
Hæresis, quæ κατὰ φύσιν dicta est	25
Hæretici animo non corpore seiuncti à Deo	20. 21
Hæreticorum multæ uirtutes	51
Hæreticorum multa tabernacula aduersus tabernacu- la Dei	21
Hæreticorum proprium	29
Hebraicus sermo ambiguus	5
Hebræis quid significet Dauid	14
ἱεροπρεπής uestis	43
Homines hominibus adsumus semper	46
Hominiis uocabulū admonet nos nostræ fragilitatis	61
Homo ad quid sit conditus	47. 48. 57
	Homo

I N D E X.

Homo sine gratia diuina nihil potest	94
Hostia Deo accepta	54

I

I Anitorum officio functi	
Idiotæ diuitijs metiuntur felicitatem	49
Idololatria	96
Ieiunia quatenus indixit Ecclesia	106
Ignominia, cognominari improbi patris nomine	16
Imagines Diuorum quomodo honorandæ	97. 98
Imagines Diuorum sint' ne ferendæ	96. 97
Imaginibus Diuorum sic' ne honor habendus	Ibid.
Immolatio quomodo fiat pro uiuis & defunctis	103
Impij quos persequantur	32
In nocte sunt, qui non sunt in Ecclesia	77
Iram Domini prouocauimus omnes	92
Iudeorum tria festa præcipua	8
Iuda Hebræis quid	62
Iugum	52
Iuliani Imperatoris subsidia in pauperes	51
Iulius Cæsar mente defectus	50
Iulius Pflug laudatur	3
Iurare per tēplum & altare, sanctissimum iusuran- dum	53
Iusticia	83

I N D E X.

Iusticia, innocentia est 94

L

L <i>Acedemoniorum tabernacula diuersa ab Asiatico</i>	20
<i>rum</i>	
<i>Latici munus</i>	92
<i>Laus Iulij Pflug</i>	3
<i>Laqueos diaboli non omnes possumus effugere</i>	44
<i>λειποθυμία</i>	33
<i>Lex aspera</i>	68
<i>Liberi arbitrij disputatio infrugifera</i>	93
<i>Liberi uerè qui</i>	52
<i>Lilia & rose uernum tempus indicant</i>	8
<i>Lumen fidei non omnibus commune</i>	45
<i>Lumen solis omnibus commune</i>	Ibidem

M

M <i>Agistratus inferiores</i>	90
<i>Magistratus qualis esse debeat</i>	92
<i>Mali corui malum ouum</i>	51
<i>Manichei nouum testamentum non recipiunt</i>	29
<i>Marcionis tabernacula</i>	21
<i>Martius priscis initium anni</i>	7
<i>Materia multa querelarum hodie</i>	90
<i>Mediocria bona moderatè expetenda</i>	33
<i>Mendicare panem sit ne turpe</i>	17
<i>Mensium nomina</i> 8	Missæ 100
	Missæ

I N D E X.

Missa ex quibus constet	Ibidem
Missa rectè dicitur sacrificium	105
Monachi multi boni	88.89
Monachorum origo	46
Moranos uocamus Iudæos ad fidem conuersos	18
Mulier conspecto filio exanimata	34
Mulier quædam accusabat Athanasium stupri	22.23
Multi boni uiri	88.89
Mundani	43
Mundo mortui	Ibidem
Mundus	42.43
Munus suum quisq; fideliter exequatur	92

N

N atura principia que	40
Natura humanarum rerum	90
Nemo Christianus ad peccandum liber	89.90
Nicolaitarum tabernacula	21
Nicolaitis uxores erant communes	Ibidem
Nidum Alcyones in mari suspendunt	40
Nidus	47
Nidus non figendus in rebus inanibus	49
Nihil facile innouandum	93
Noli altum sapere	35
Nulla regia conferenda cum Ecclesia	36

I N D E X.

Numi & amor simul crescunt 49

O

O blatio pauperum turtur	42
Ociosi natura omnes homines	48
Oculis fidei certissimè cernitur	36
Oculos domini nemo fallat	93
Ogdoas decalogum figurans	12
Omnes nouum dogma tradentes, suos inueniunt discipulis	
Omnes sistendi ad tribunal Christi	71.93 (los. 109)
Opera charitatis ad salutem necessaria	94
Ophitarum tabernacula	21
Oportet principem summa potentia præditum, non esse præcipitem in rebus gerendis	110
Organa in templis	102
Organis non rectè abbreviari sacras cantiones	Ibidem
Ouis animal imbecille	32

P

P aradoxa	94
Parentum delicta non exprobranda filiis	17
Pascha unum ex præcipuis Iudeorum festum	8
Passeres ex immodico coitu in terram decidunt.	41
Passeris uita solitudinis expers, comendatur nobis à	
Paulus è lupo ovis factus	32 (domino 41)
Paulus ut passerculus loquitur	42

I N D E X.

<i>Pax exuperans omnem sensum</i>	5
<i>Peccatum mors</i>	11
<i>Pentecostes festum Iudaïs quid</i>	8
<i>Periculum magnū ad horā extra Ecclesiam esse.</i>	80.81
<i>Petendum à D E O cum fiducia</i>	70
<i>Pictura tacita poësis</i>	96
<i>Piè creditur, preces nostras defunctis prodesse</i>	95
<i>Pius adfectus tolerandus</i>	96
<i>Plato Homerum submouit è Repub.</i>	Ibidem
<i>Pontifex qualis esse debeat</i>	92
<i>Precatio perpulchra ad dominum</i>	86
<i>Preces D E O acceptæ</i>	55
<i>Principes quales esse debeant</i>	92
<i>Priscillianistæ quomodo abusi sint sacris literis</i>	29
<i>Propugnator Ecclesiæ Christus</i>	30
<i>Psalmi 83 titulus uariat.</i>	5. 6
<i>Publica in potestate constituti, officij sui meminisse debent</i>	88

Q

Q <i>U A dexteritate in dogmatibus tradendis sit utendum</i>	61
<i>Quæ efficiant nos tutos ab omni malo</i>	85
<i>Quæ peccata confitenda</i>	99
<i>Quare uberiorem messem det D E V S</i>	10.11
<i>Quibus, & quatenus indicta sunt ieiunia</i>	106
<i>Quid</i>	

I N D E X.

Quid de picturis sentiendum	97
Quid sit caro	37
Quid sub Euangelij titulo moliti sine quidam	91
Quid te fieri oporteat circumspice	95
Quies beata	51
Qui rem perpetrasse dicantur	99
Quomodo confitendum	Ibidem
Quorum animos amet spiritus sanctus	41

R

R egis nomen, cuius nos admoneat	57
Regnum DE I intrà nos	47
Religio templi, uasorum quoq; altariumq; tēpli apud Iudeos magna erat	55
Requies	52
Retrocedendum in quibus non sit	64
Sabaoth Hebræis quid	31. 54
Sabbatarij apud Bohemos exorti	109
Sabelliani blasphemii in Christum	21
Sacerdotes nomine tantum	88
Sacerdotes populi sal	92
Sacerdotum munus	Ibidem
Sacrificium DE O gratum	54
Sancti quomodo colendi	98
Sanctos aliquid apud DEVM posse	95. 96
	Seuire

I N D E X.

<i>Sæuire in Diuorum imagines</i>	96
<i>Salus nulla extra Ecclesiam</i>	48
<i>Sapientia.</i>	49
<i>Sara quando & undè genuit Isaac</i>	39
<i>Saul pro Samuele Israhelitico populo datus</i>	88
<i>Scenopiegiorum festum undè dicatur</i>	8
<i>Schismaticorum & hæreticorum tabernacula qua- lia</i>	24
<i>Sectarum ferax hoc sæculum</i>	5
<i>Sela quid sit.</i>	59
<i>Sermo Hebraicus ambiguus</i>	5
<i>Seruum habere patrem, non esse turpe, sed uicij ser- uire</i>	17
<i>Simpliciter ambulantibus nihil deest, quod facit ad bea- titudinem</i>	85
<i>Sion quid Hebrais</i>	51
<i>Socrates quomodo exemerit animi timorem Alcibia- di</i>	28
<i>Spes</i>	86
<i>Spes in solo D E O figenda</i>	Ibidem
<i>Spiritus innouans omnia</i>	38
<i>Spirituum uitalium fons in corde</i>	37
<i>Stupefacti & attoniti undè dicantur</i>	33
<i>Superstitio in confitendis peccatis</i>	99
<i>Superstitio in inuocatione Diuorum</i>	96
<i>Surdos nasci ex Nili ingenti fragore</i>	34
	<i>Suspiria</i>

I N D E X.

Suspiria	41. 42. 43. 44
συγκτάσεις	93

T

T abernacula Sadduceorū & Herodianorum ante Christum	21
Tabernaculorum festum	8
Tabernaculorum festum, quid τῷ πικῶς nobis significet	11
Tabernaculum commune Christianis	20
Tabernaculum impijs non commune	Ibidem
Temeritas inconsulta infelicem sortitur exitum	110
Templum Solomonis ethnicis uenerabile	9
Tergiuersatio, Ita mos est. sic nemo non facit, ubi obtineat	93
Tituli uarij psalmi 83	5. 6
Turtur quid commune habeat cum columbis	41
Typi spiritualium rerum	69

V

V aria pro uarijs rebus Misse	102
Vbi se per hyemē multa animalia cōtimeāt.	40
Vera & perfecta iusticia	6
Veritas pacifica	93
Vernum	

I N D E X.

Vernum tempus in quibusdam psalmis per lilia & ro- sas indicatur	8
Vicia quædam nolunt medicum, ne simul cum ijs & ho- mo extingatur	90.91
Vicia quædam per occasionem tollenda	91
Vicia quædã propter religionem dissimulanda.	90.91
Vicijs non omnibus asperè medendum	90
Victima DE O grata	54
Videre quid sit	48
Vilissimus sibi quis	42
Vindemias quomodo celebrabant gentes	12
Viri nomen non excludit fœminas	61
Virtutum candidus æstimator	88
Vis chori Deo fidentis	28
Vis consilij expers mole ruit sua	III
Vis temperata in maius prouehitur	Ibidem
Vita innocentia	II
Vitalium spirituum fons ubi	37
Vita nostra lachrymarum uallis	66.67
Vita quomodo instituenda	99
Viuum quid	39
Voluntati propensæ non deest diuinum numen	4
Vox turturis	42
Vulnera letalia	99
Vxor Loth in petram salis conuersa.	64

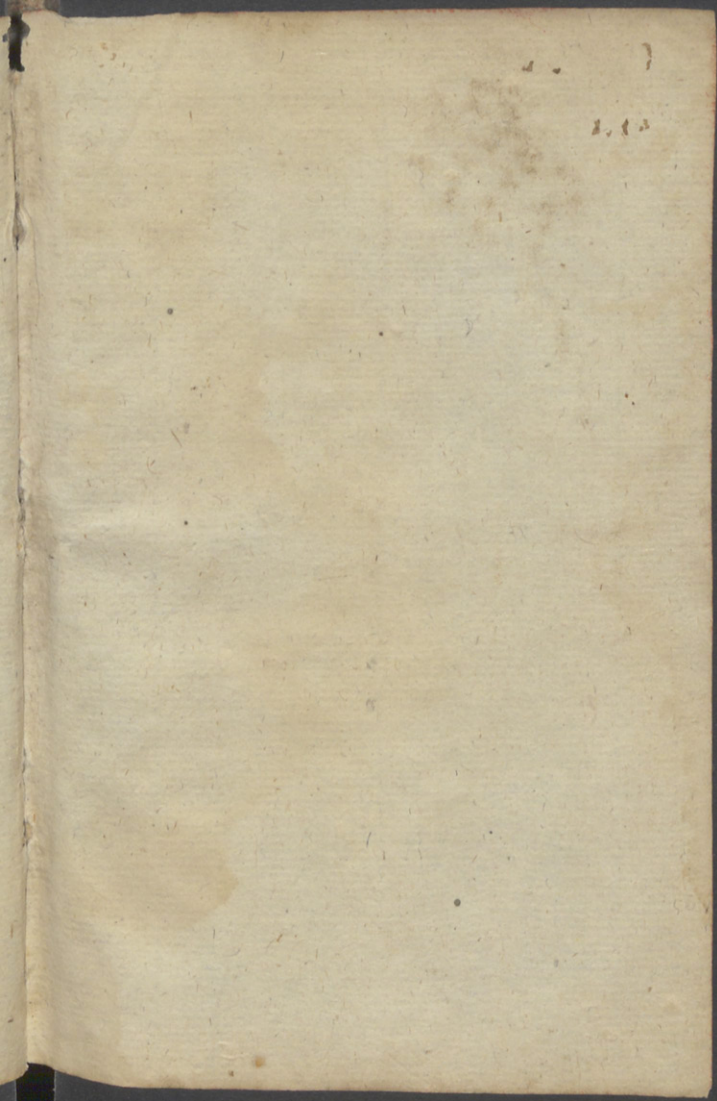
F I N I S.

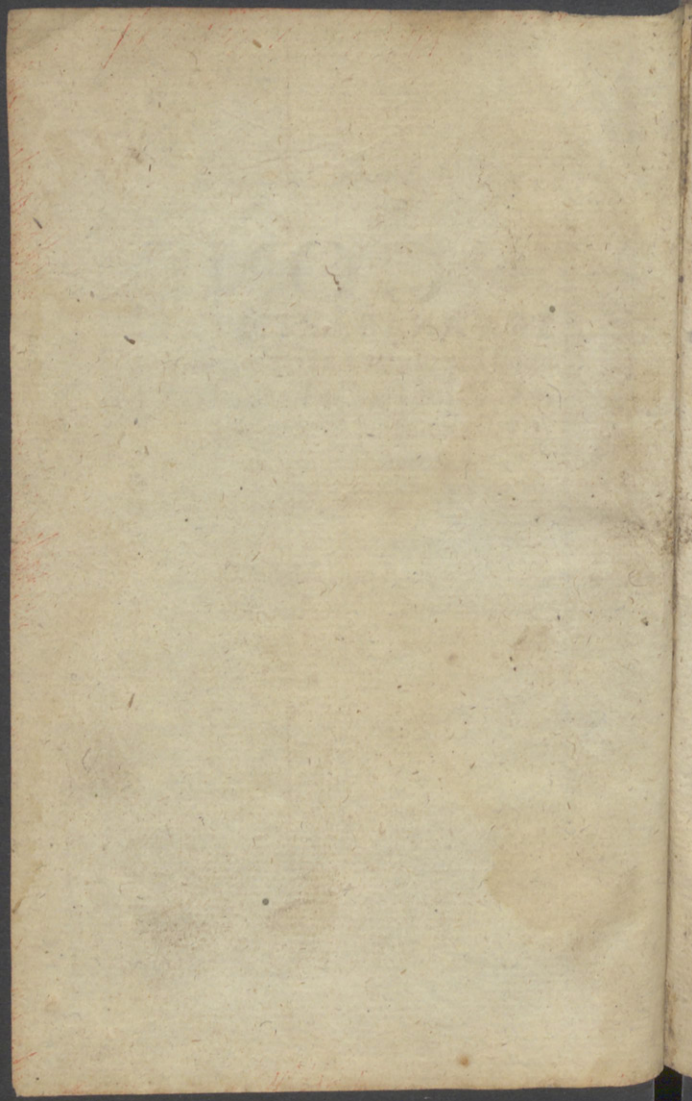

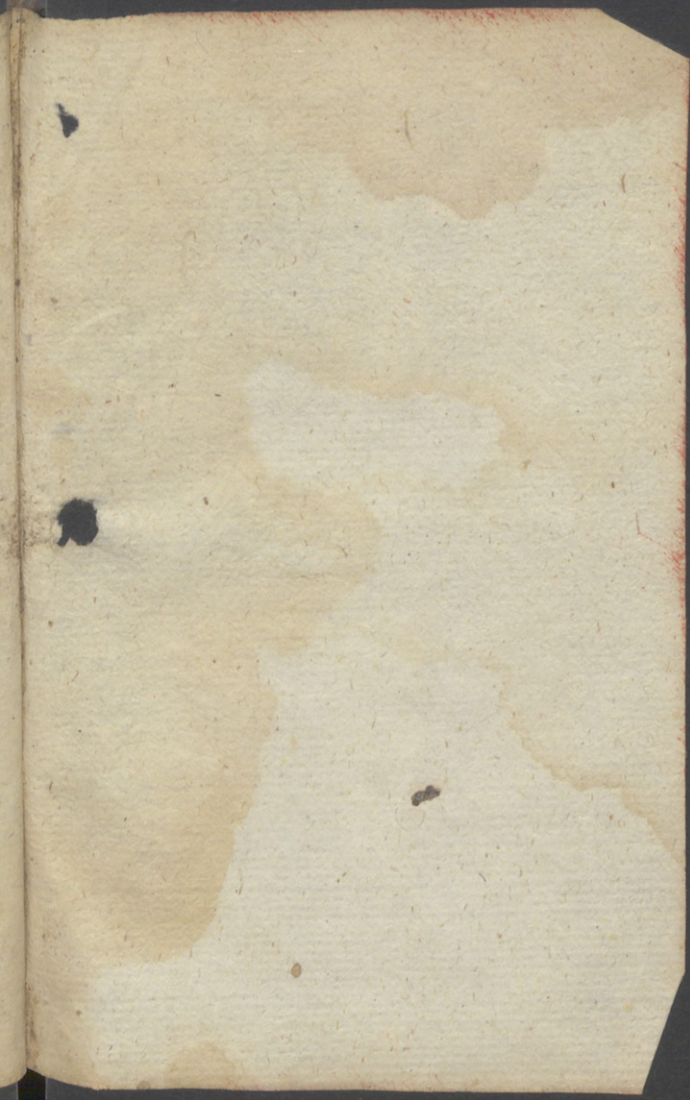
Gloria sit Christo : fidei concordia nobis:
Errores noscant pectora dura suos.

DECRETUM LIBRARIUM. NO. 411AR

Leti. 11325-1963

732853

752853

